LIETUVOS
LIAUDIES
KULTŪROS
CENTRAS

Lietuvių liaudies instrumentinė muzika

MUZIKA CIMBOLAMS

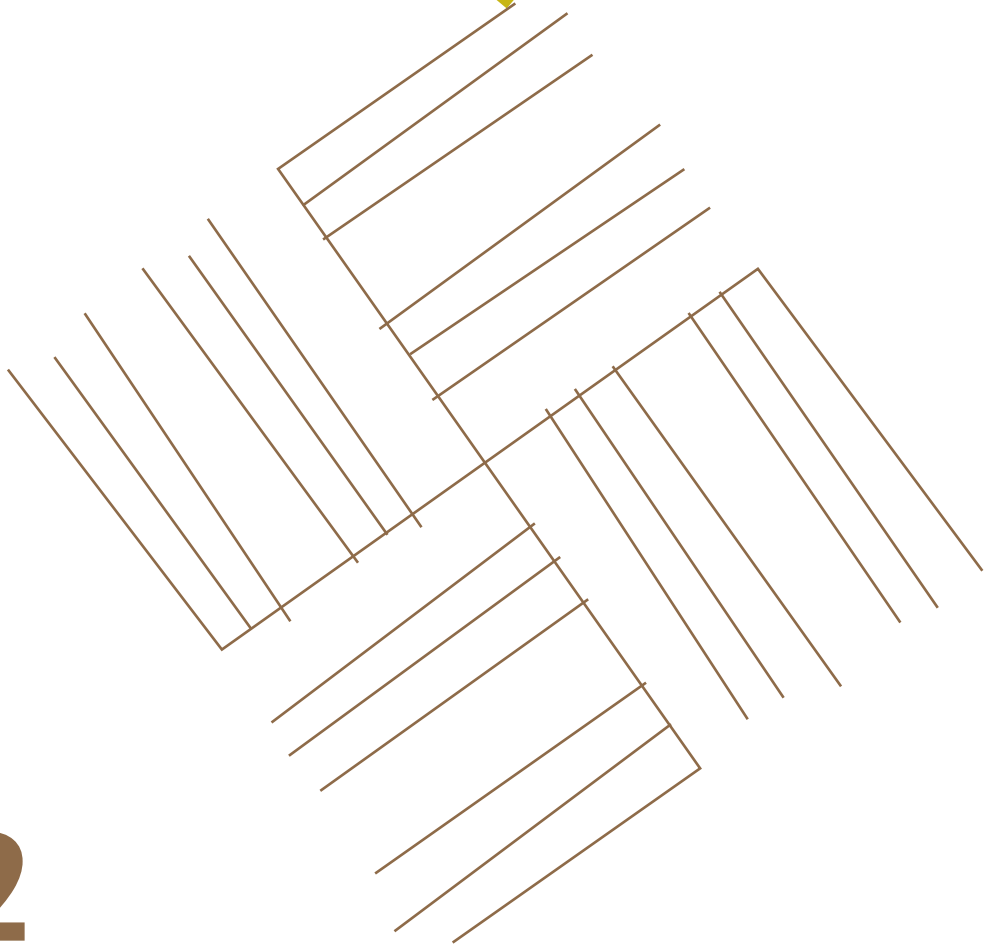

2012

TURINYS

	Pratarmė	**4**
1.	**Aukštaičių polka**	**7**
2.	**Valsas „Sargyba“**	**7**
3.	**Žemaitiška polka**	**7**
4.	**Pasiutpolkė**	**8**
5.	**„Senelių“ polka**	**8**
6.	**„Gimnazistų“ valsas**	**8**
7.	**„Peterburgo“ valsas**	**9**
8.	**„Senelių“ valsas**	**9**
9.	**Valsas „Berželis“**	**9**
10.	**Mazurka**	**10**
11.	**„Križačioks“**	**10**
12.	**Polka „Žuvelė“**	**10**
13.	**„Padispanas“**	**11**
14.	**Valsas „Dobilas“**	**11**
15.	**Krakoviakas**	**12**
16.	**„Aleksandra“**	**12**
17.	**„Nariečenka“**	**12**
18.	**„Peterburgska“ polka**	**13**
19.	**„Karobuška“**	**13**
20.	**„Kačerga“**	**13**
21.	**Polka „Zoska“**	**14**
22.	**„Mėnesėlis“**	**14**
23.	**„Ant kalno karklai siūbavo“**	**14**
24.	**Liaudiška polka**	**14**
25.	**Valsas „Alkohol“**	**15**
26.	**„Žiogo“ polka**	**15**
27.	**Vestuvinis maršas**	**16**
28.	**Polka**	**16**
29.	**Pasiutpolkė**	**16**
30.	**Polka**	**17**
31.	**Senovinis lenkų valsas**	**17**
32.	**Maršas**	**17**
33.	**„Karobočka“**	**18**
34.	**Senovinis lenkų valsas**	**18**
35.	**Daina „Saulė nusileido“**	**18**
36.	**Daina „Pasėjau linelius“**	**19**
37.	**Maršas „Suk suk ratelį“**	**19**
38.	**Daina „Tūkstantį žingsnelių“**	**19**
39.	**„Bitela“**	**19**
40.	**Valsas**	**20**

41.	**Maršas-fokstrotas**	**20**
42.	**Polka**	**20**
43.	**Krakoviakas**	**21**
44.	**„Padispanas“**	**21**
45.	**Polka „Ušiašiušia“**	**21**
46.	**„Karobočka“**	**22**
47.	**Oberekas**	**22**
48.	**„Suktinis“**	**22**
49.	**„Peterburgskas“ valsas**	**23**
50.	**Polka**	**23**
51.	**Šokis „Vo sadulia“**	**24**
52.	**Polka**	**24**
53.	**„Kochanuška“**	**24**
54.	**Polka „Ištekės Marceliutė“**	**25**
55.	**Valsas „Plaukia sau laivelis“**	**25**
56.	**Polka „Zoska“**	**26**
57.	**Maršas**	**26**
58.	**Krakoviakas**	**26**
59.	**Maršas „Suk suk ratelį“**	**27**
60.	**„Karobuška“**	**27**
61.	**„Kačerga“**	**28**
62.	**Polka**	**28**
63.	**„Bitela“**	**28**
64.	**Polka**	**29**
65.	**Polka**	**29**
66.	**Polka**	**29**
67.	**Polka**	**30**
68.	**Polka**	**30**
69.	**Polka**	**30**
70.	**Polka**	**30**
71.	**Polka**	**31**
72.	**Polka**	**31**
73.	**„Senis pjovė rugelius“**	**31**
74.	**Polka „Mergaitė, kuri numirė“**	**32**
75.	**„Pjoviau šieną“**	**32**
76.	**Polka**	**32**
77.	**„Našlelis“**	**33**
78.	**Maršas**	**33**
79.	**Polka**	**34**
80.	**Daina „Karolina“**	**34**
81.	**Krakoviakas**	**34**
82.	**Polka**	**35**
83.	**Mazurka**	**35**
84.	**Maršas**	**35**

85. Mazurka 36
86. „Belaruska“ polka 36
87. Polka 36
88. Velykų lalavimas „Zeliony jawor dąmbrawa“ 37
89. Mazurka 37
90. Polka 37
91. Polka 38
92. Polka 38
93. „Kazokas“ 39
94. Velykų lalavimas „Skrido skrido du karveliai“ 39
95. Velykų giesmė „Aleliuja linksma diena“ 39
96. Polka „Ištekės Marceliutė“ 39
97. Polka 40
98. „Adomėlio“ polka 40
99. Polka 40
100. Valsas „Čigonų baronas“ 41

Pateikėjai 42

Pratarmė

Cimbolai (kaimo muzikantai sako *cimbalai*, balt. *cymbaly*, lenk. *cymbalki*, vok. *Hackbrett*, ang. *dulcimer*, veng. *Cimbalom)* – tai lentinė citra-chordofonas, trapecijos formos instrumentas, turintis 3–7 stygas vienam garsui išgauti ir apie 10–20 stygų eilių. Apačia daroma iš klevo ar eglės, viršus iš eglės, šonai iš klevo ar beržo. Turi du ar daugiau tiltelių. Mušami pagaliukais, kurie kartais aptraukiami guma ar oda, bet dažniausiai plikais pagaliukais, pagamintais iš klevo, beržo ar kito kieto medžio. Viršutinė ir apatinė lentelės paremiamos vidiniais tilteliais, kurie yra nematomi, bet labai svarbūs. Jie laiko visų stygų įtampą.

Pirmieji lietuviški rašto darbai, kuriuose minimi cimbolai, siekia XVI a. antrąją pusę. Žymaus to meto Rytų Prūsijos lietuvių raštijos atstovo, giesmyno sudarytojo, pirmojo Biblijos vertėjo Jono Bretkūno versto „Psaltero“ 150-oje Dovydo psalmėje sakoma: „Liaupsinkit gi viešpatį gerai skambančiomis cimbalomis“. Cimbolus mini ir Kristijonas Donelaitis poemoje „Metai“ („Plickius cimbolus skambino“), jie įtraukti į pirmuosius Konstantino Sirvido, Pilypo Ruigio bei kitus lietuvių kalbos žodynus.

XIX a. apie cimbolus rašė lenkų istorikai, etnografai Józefas Ignacy Kraszewskis, Oskaras Kolbergas ir kt., Mažosios Lietuvos mokslininkai Christianas Bartschas, Helene ir Francas Tetzneriai, taip pat Simonas Daukantas, Adomas Jucevičius. XX a. cimbolus jau gana plačiai aprašė Stasys Paliulis ir Juozas Žilevičius.

1936–1939 m. Lietuvių tautosakos archyvo darbuotojas Zenonas Slaviūnas į fonografo plokšteles įrašė trijų cimbolininkų atliekamą muziką. Šiame rinkinyje pateikta vienuolika šių įrašų kūrinių.

1972 m. Adutiškio kompleksinėje ekspedicijoje buvo užrašyti trys cimbolininkai: Klemensas Pundys (Tverečiaus apyl.), Vaclovas Kairys ir Feliksas Lopinys (Adutiškio apyl.). Jų pagroti ir vėliau užrašyto Jono Lechovicko (Tverečiaus apyl.) kūriniai (iš viso 64) yra šio rinkinio pagrindas.

Toliau sekė Suvalkijos, Dzūkijos cimbolininkų bei Vilniaus krašto lenkų tautybės cimbolininkų įrašai bei filmavimai.

2006 m. Mindaugas Karčemarskas su šio rinkinio autoriumi ir kitais Lietuvos muzikos ir teatro akademijos Muzikologijos instituto Etnomuzikologijos skyriaus darbuotojais apvažiavo ir užfiksavo daugelį dar gyvų, tebegrojančių muzikantų ir apibendrinęs šią medžiagą parašė magistro darbą „Cimbolai Lietuvoje“.

Cimbolai paplitę Ignalinos, Švenčionių, Rokiškio, Panevėžio, Vilniaus, Šalčininkų, Marijampolės, Lazdijų, Alytaus, Prienų rajonuose, lietuviškose salose Baltarusijoje – Ašmenos, Astravo, Lydos rajonuose bei Seinų krašte Lenkijoje; populiarūs ir Žemaitijoje – Tauragės, Šilalės, Šilutės rajonuose. Po karo cimbolais pradėta skambinti ir Klaipėdoje.

Kaip rašo M.Karčemarskas, daugelis Lietuvos cimbolininkų turėjo ne vienus cimbolus. Kadangi cimbolų Lietuvoje niekas negamino, kiekvienas juos darydavosi pagal savo skonį ir supratimą, todėl visi jie labai skirtingi. Varijuoja dydis ir forma, stygų vienam garsui išgauti bei pačių stygų eilių skaičius. Labai skiriasi ir įvairių muzikantų cimbolų derinimas. Šiuo metu cimbolus gamina Alvydas Šeduikis, Egidijus Virbašius.

Cimbolininkų repertuaras susideda iš tradicinių šokių, polkų, valsų, maršų ir dainų melodijų.

Vyresni cimbolininkai V.Kairys, Jonas Špokas, Martynas Laumikonis, K.Pundys, F.Lopinys, J.Lechovickas paskambino daugiau senųjų šokių melodijų: „Našlelį“, „Kryžačioką“, obereką, „Kačergą“, „Karobušką“, „Senis pjovė rugelius“, „Kazoką“, „Mėnesėlį“.

Piotras Kačianovskis ir Ignas Gumbrys paskambino Velykų lalavimus, pastarasis – dar ir Velykų giesmę „Linksmą dieną“. Daugiausiai dainų pagrojo Adutiškio cimbolininkai F.Lopinys ir V.Kairys. Dauguma Rytų Lietuvos muzikantų paskambino mazurką, „Peterburgską“ polką ir „Peterburgską“ valsą bei kitus tam kraštui būdingus kūrinius, tik V.Kairys – obereką.

Cimbolais galima skambinti pagrindinę melodiją, antrinti, tiesiog pritarti dainininkams, kitiems muzikantams. Palyginus kitų muzikantų pagriežtus tuos pačius kūrinius smuiku ar armonika paaiškėjo, kad J.Lechovickas groja melodijos kontūrą, ne iki galo išgroja visą melodijos piešinį, bet palaiko pagrindinius atramos taškus. Vieni muzikantai – I.Gumbrys, Tekle Winciukiewicz, Wladislawas Wolodkiewiczius – stengiasi išgroti melodiją, o kiti labiau akompanuoja. Ypač meistriškai tai daro K.Pundys – skambindamas šešioliktinėmis gaidomis dešine ranka groja melodiją, o kaire pritaria aukštesniais garsais per oktavą. Tokio akompanavimo galima rasti ir kitų Rytų Lietuvos cimbolininkų – V.Kairio, F.Lopinio bei epizodiškai J.Lechovicko – kūriniuose. Tai yra Rytų Lietuvos skambinimo cimbolais ypatybė.

Daugelis muzikantų moka groti nežiūrėdami į stygas ir net užsimerkę. Pasak I.Gumbrio, šis gebėjimas buvo nepaprastai svarbus ir netgi būtinas, mat seniau nebuvo elektros, taigi tekdavo groti žvakių šviesoje ar prieblandoje. P.Kačianovskis šį gebėjimą demonstruodavo per savo

pasirodymus. Tam jis uždengdavo cimbolus rankšluosčiu ir mušdavo per medžiagą. Skambėjimas tapdavo duslus, trumpas.

Dauguma cimbolininkų skambina tvirtai, neleisdami lazdelėms šokinėti. Kartais netgi kaip ypatingą būdą naudoja ne mušimą, bet lazdelės dėjimą, taip užspausdami stygas ir išgaudami duslesnį skambėjimą. Taip daro J.Lechovickas, K.Pundys ir F.Lopinys. Vienintelis I.Gumbrys lazdeles laiko labai laisvai, leidžia joms šokinėti ir jo paskambintuose kūriniuose girdisi ilgų natų *tremollo*. Kaire ranka stygas tildo P.Kačianovskis, M.Laumikonis, Stasys Augulis, W.Wolodkiewiczius.

Tikimės, kad šis rinkinys bus naudingas pradedantiems ir pažengusiems cimbolininkams, papildys jų repertuarą, praplės žinias apie Lietuvos cimbolininkų atliekamus kūrinius.

Evaldas Vyčinas

1. Aukštaičių polka

Įgrojo J.Lechovickas

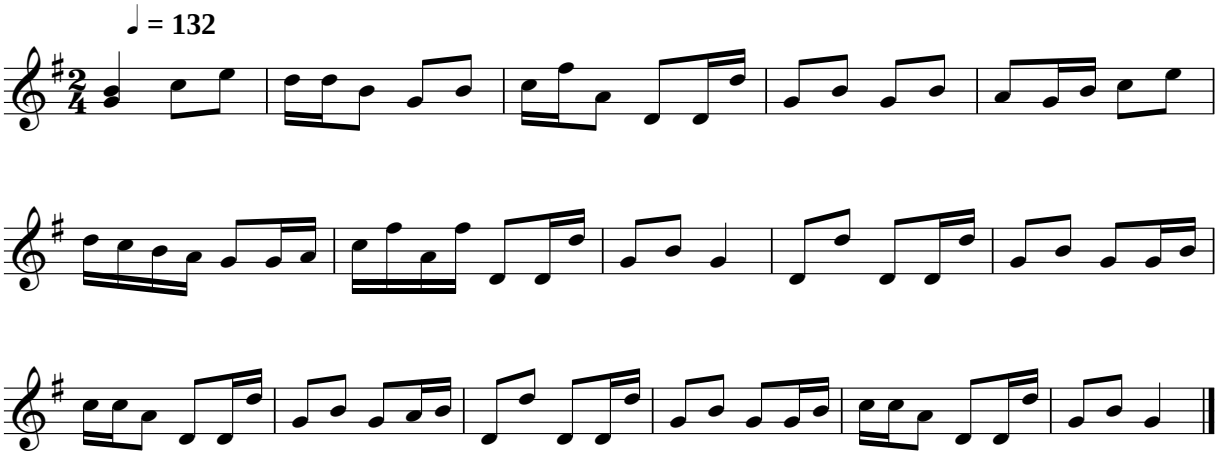

2. Valsas „Sargyba“

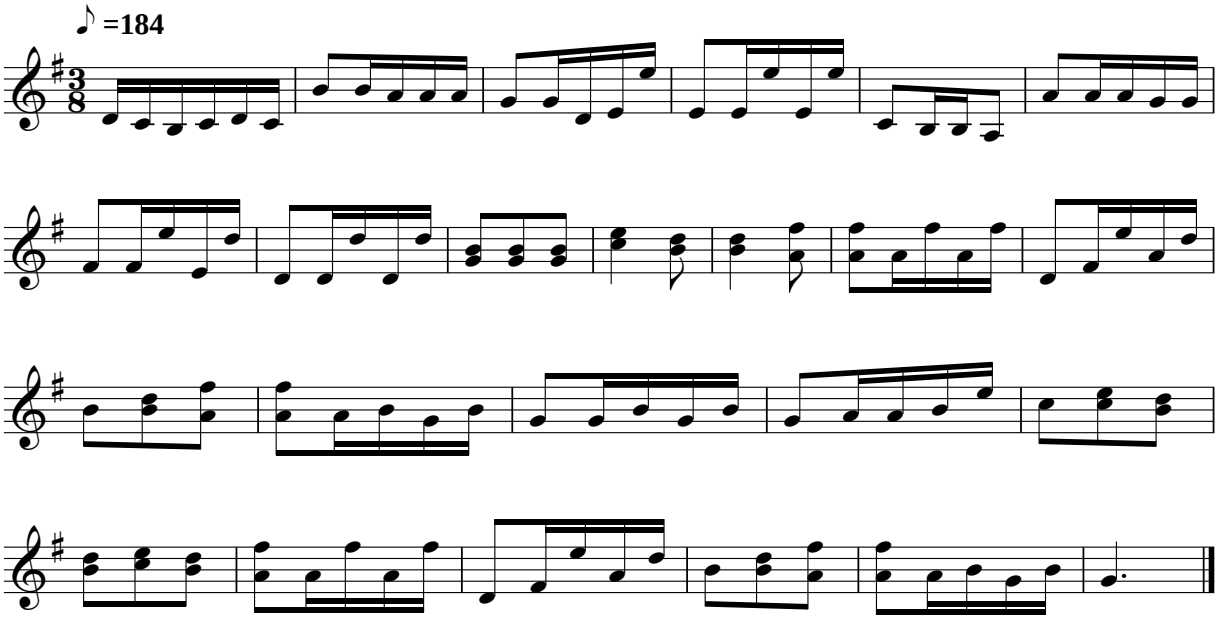

3. Žemaitiška polka

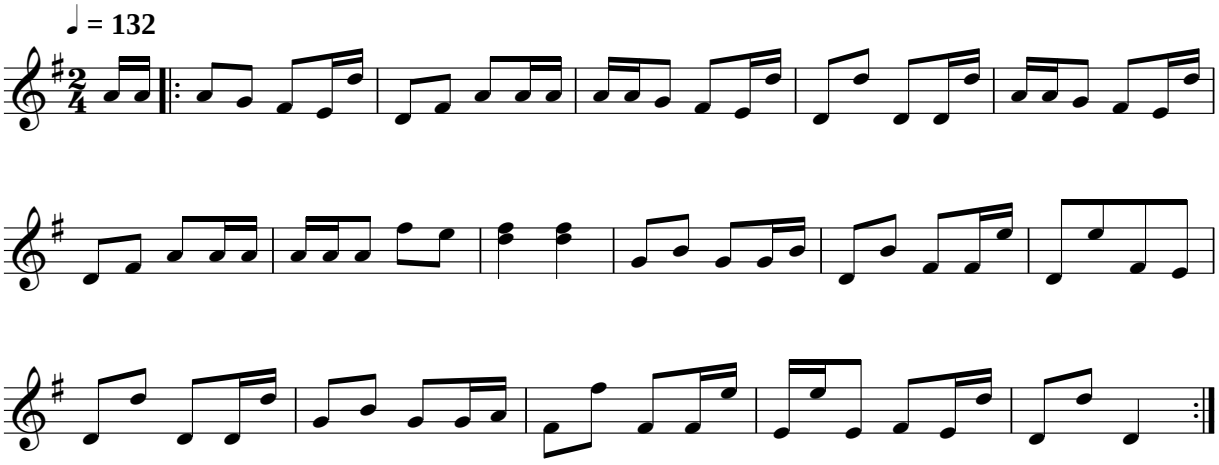

4. Pasiutpolkė

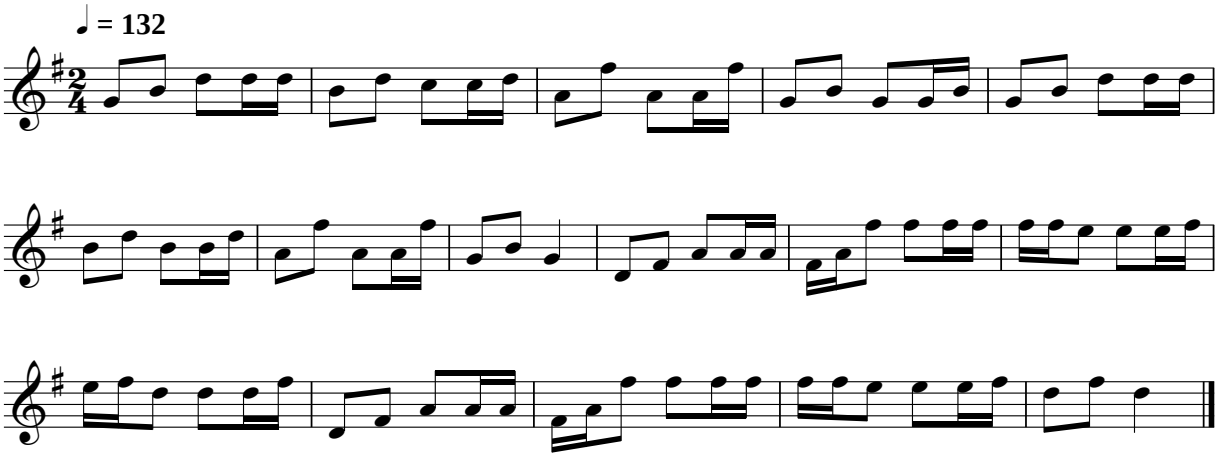

5. „Senelių“ polka

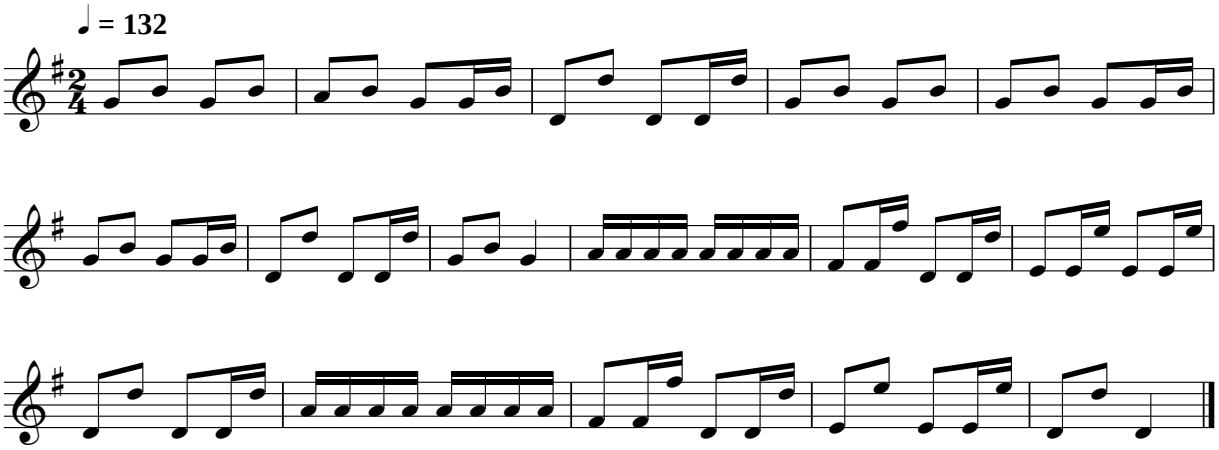

6. „Gimnazistų“ valsas

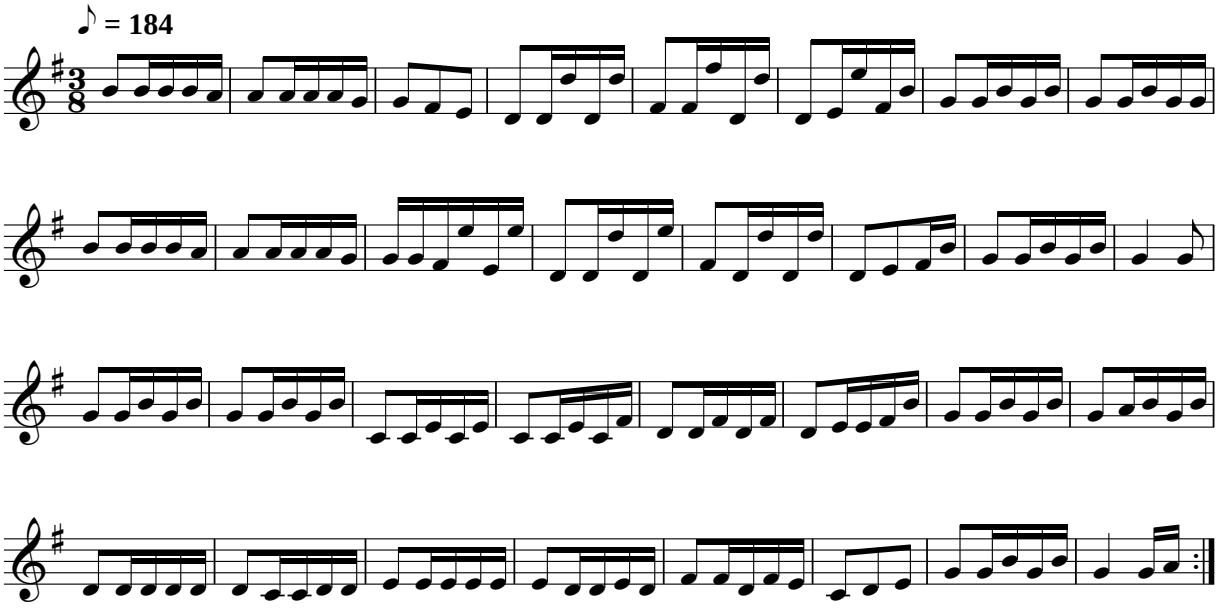

7. „Peterburgo“ valsas

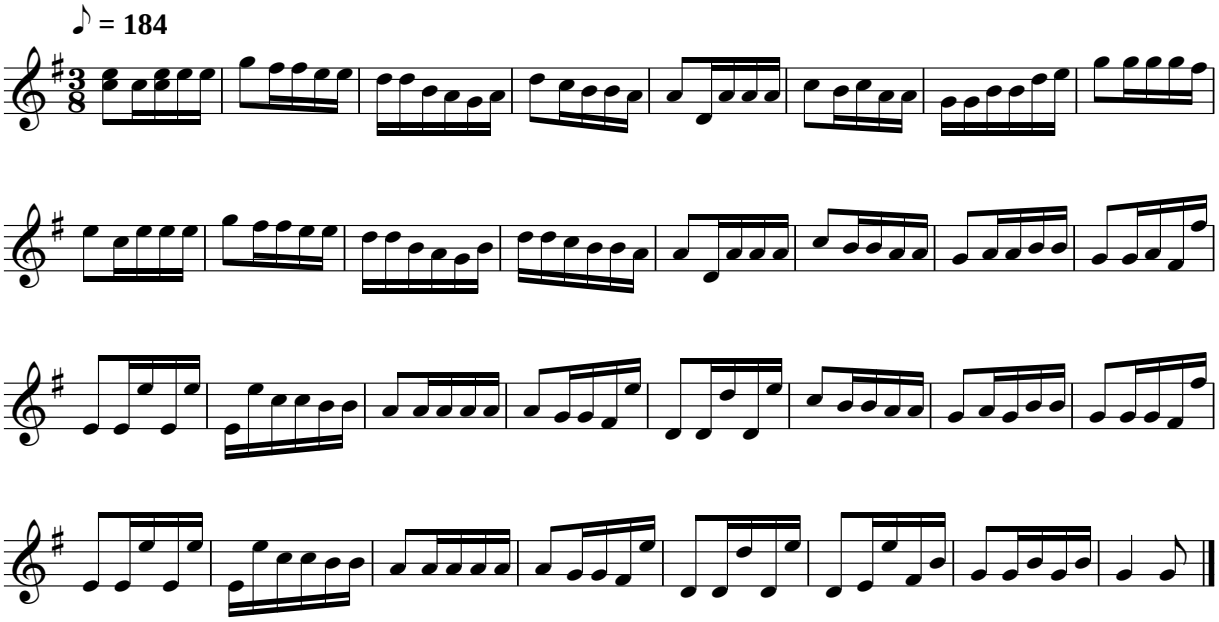

8. „Senelių“ valsas

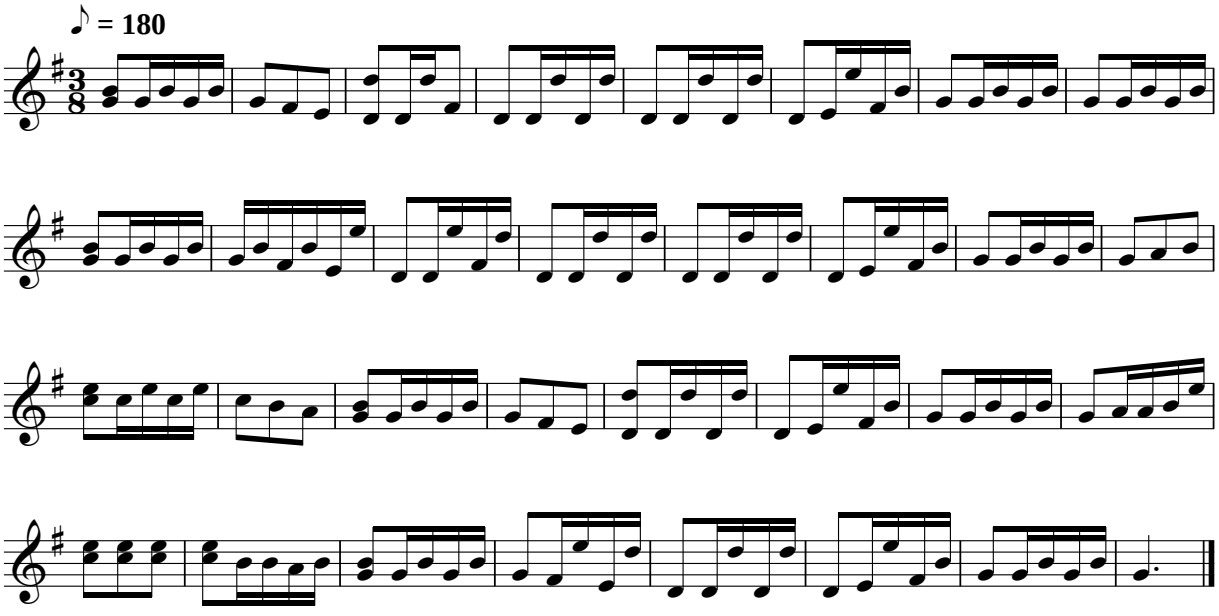

9. Valsas „Berželis“

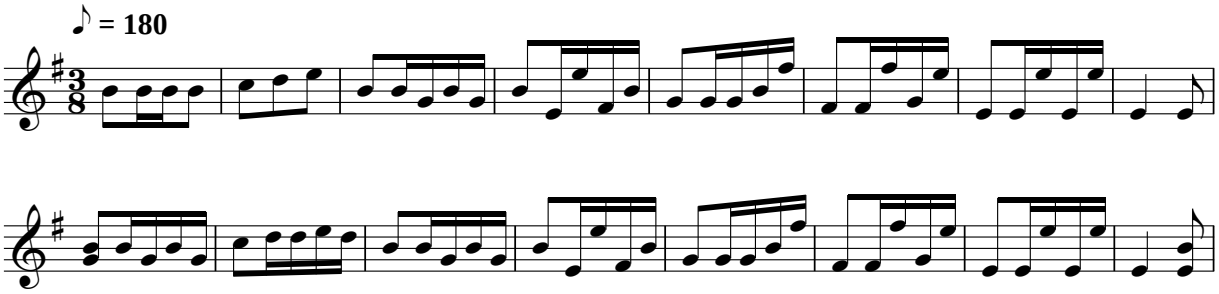

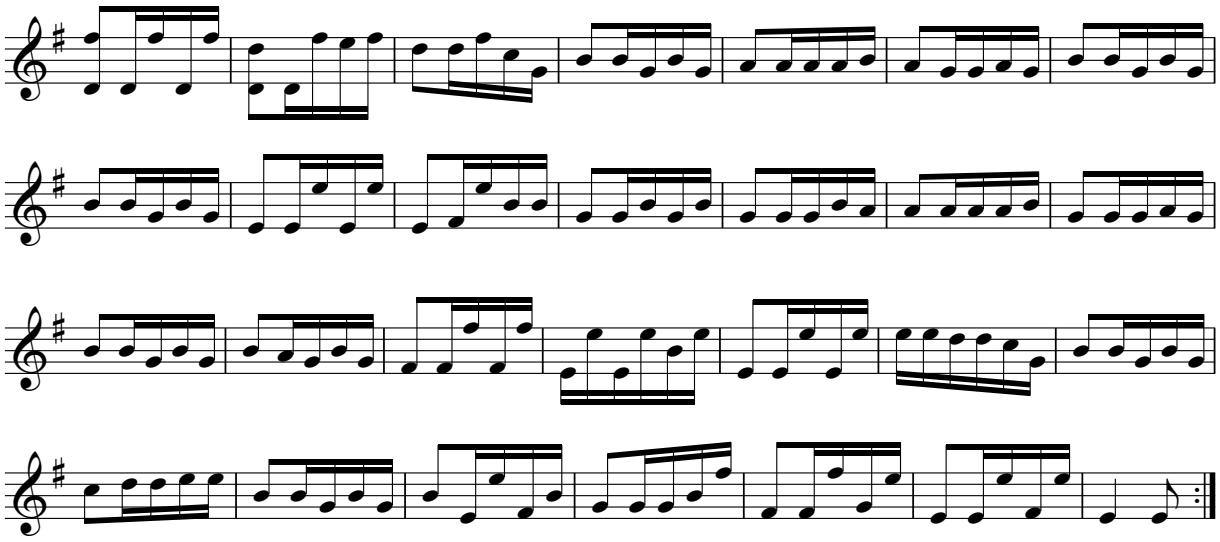

10. Mazurka

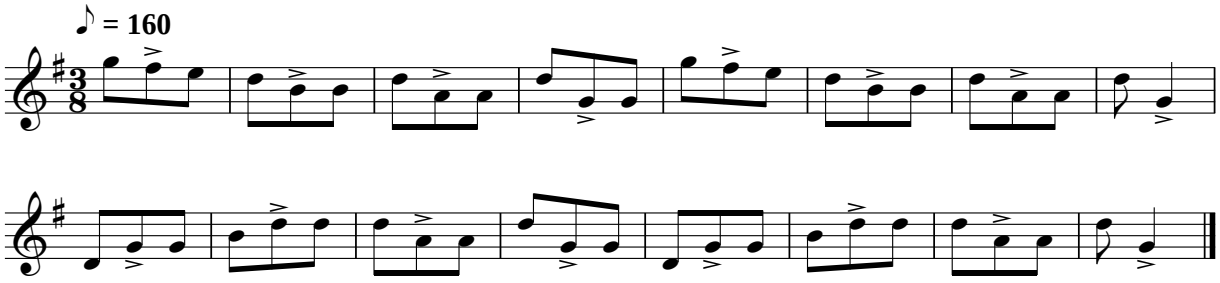

11. „Križačioks“

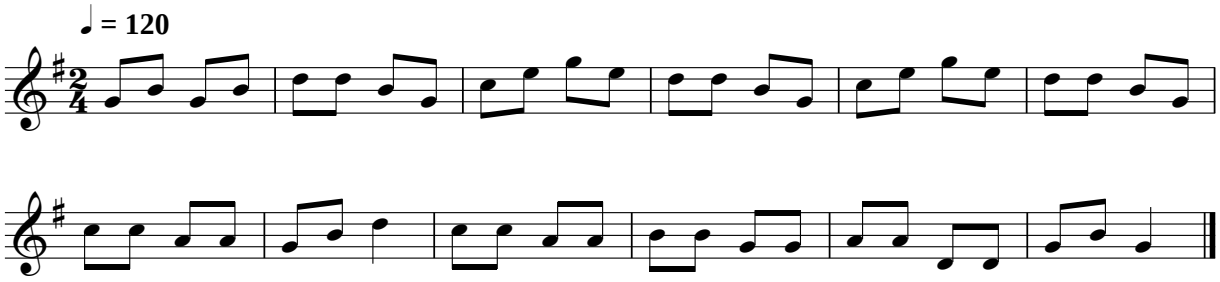

12. Polka „Žuvelė“

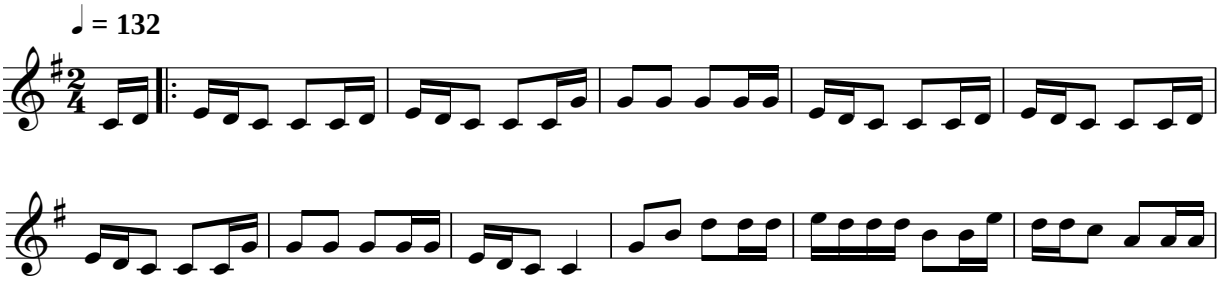

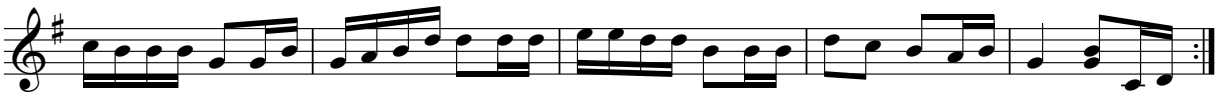

13. „Padispanas“

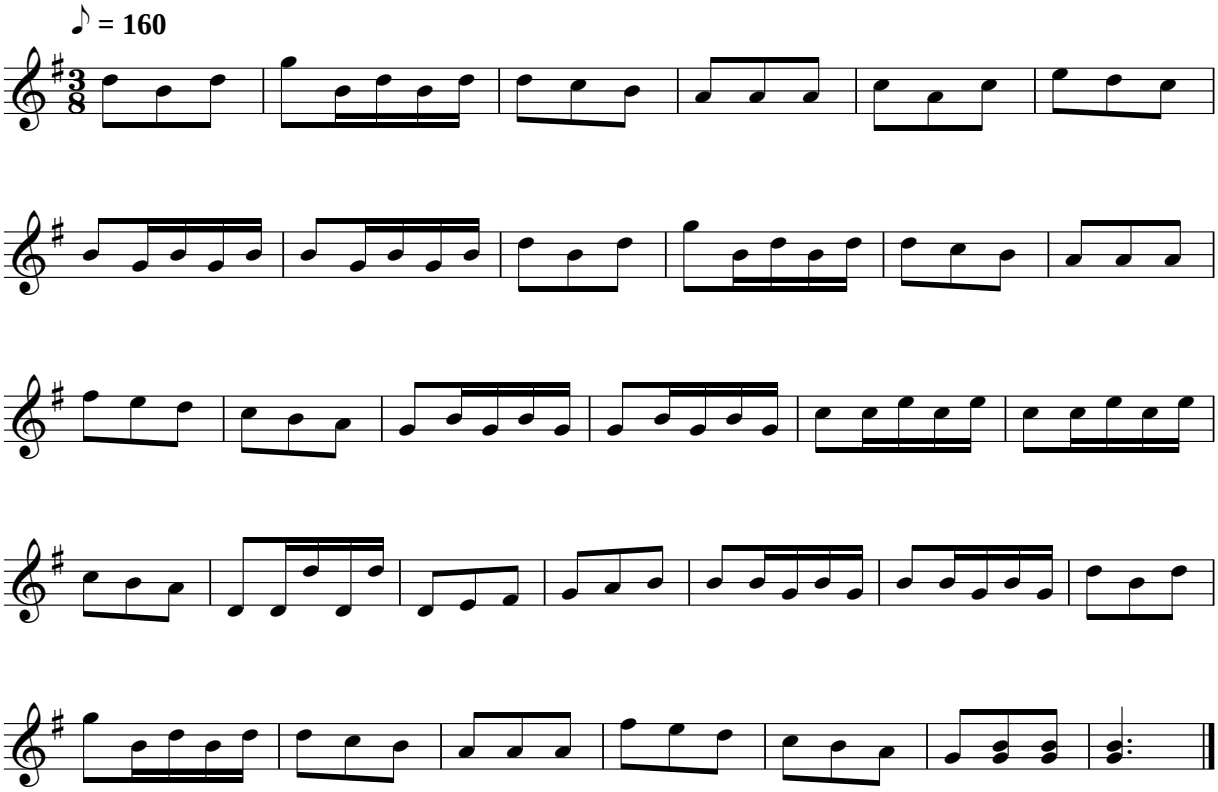

14. Valsas „Dobilas“

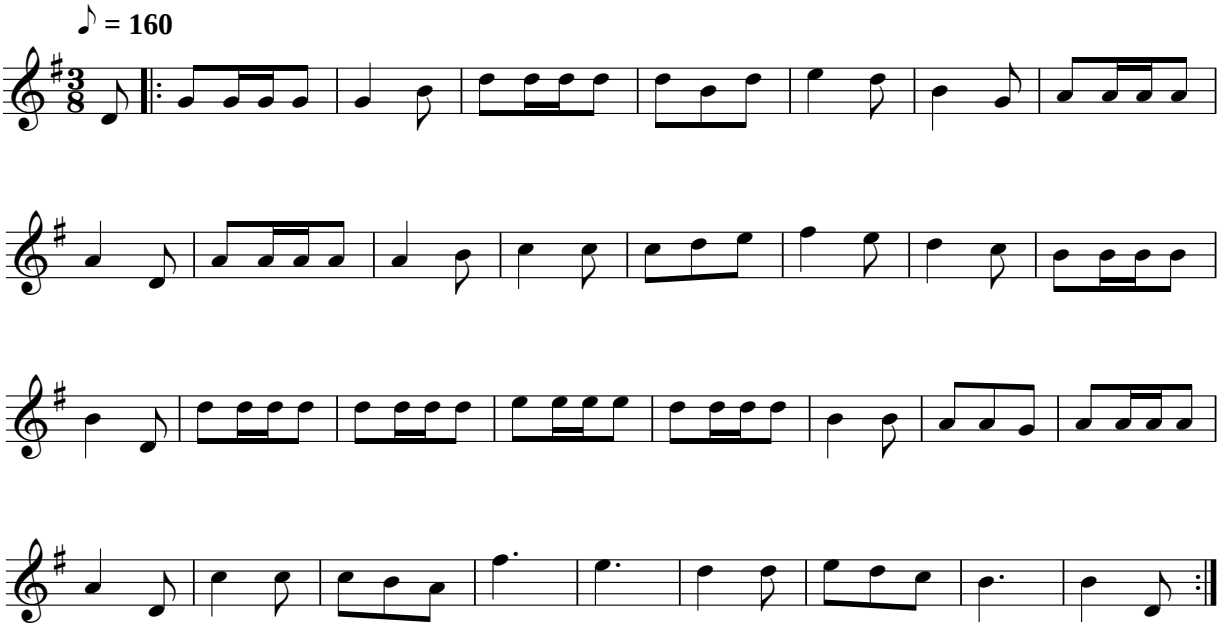

15. Krakoviakas

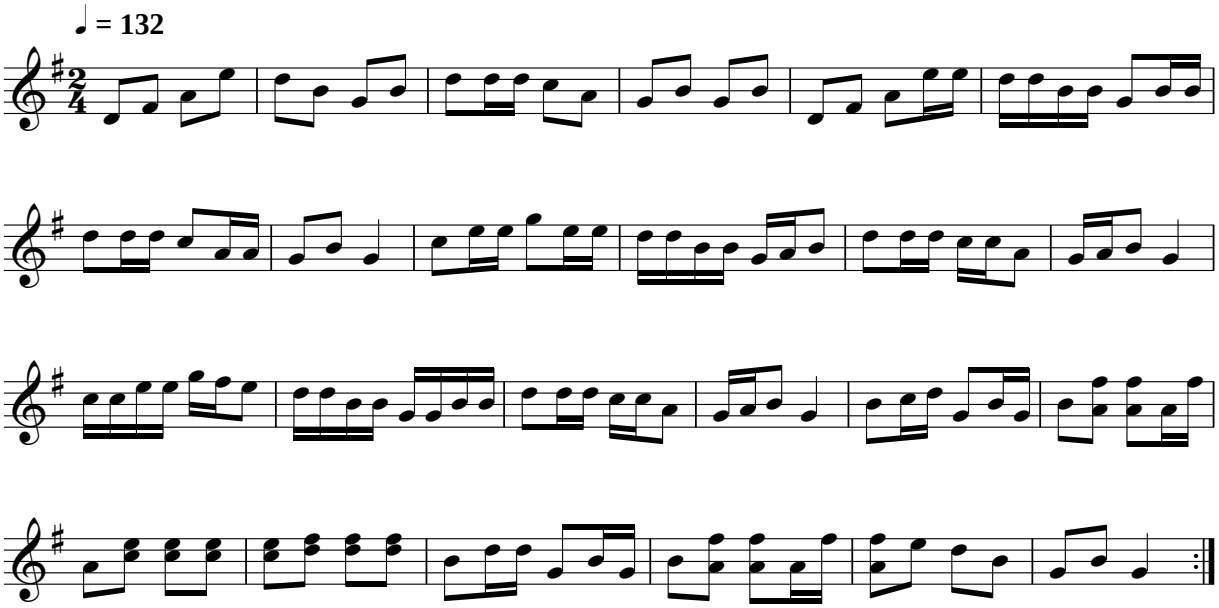

16. „Aleksandra“

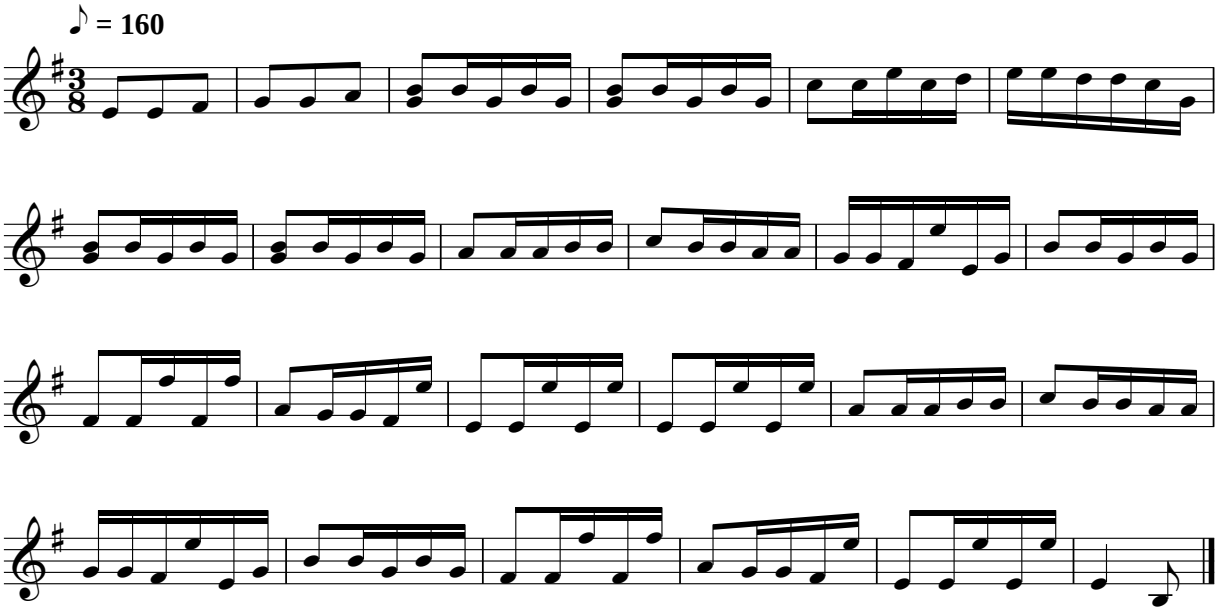

17. „Nariečenka“

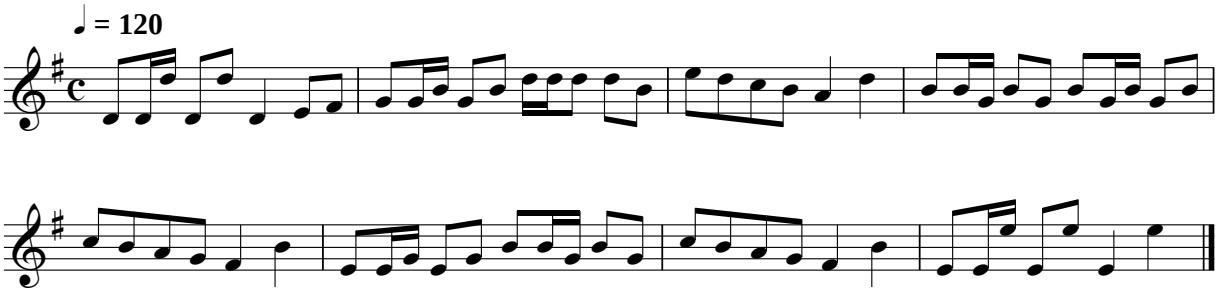

18. „Peterburgska“ polka

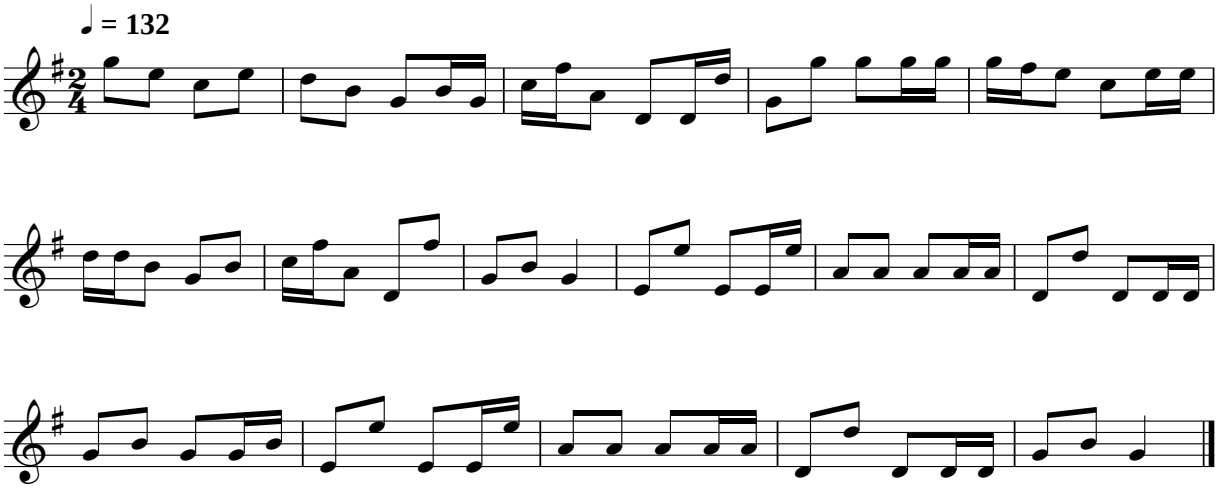

19. „Karobuška“

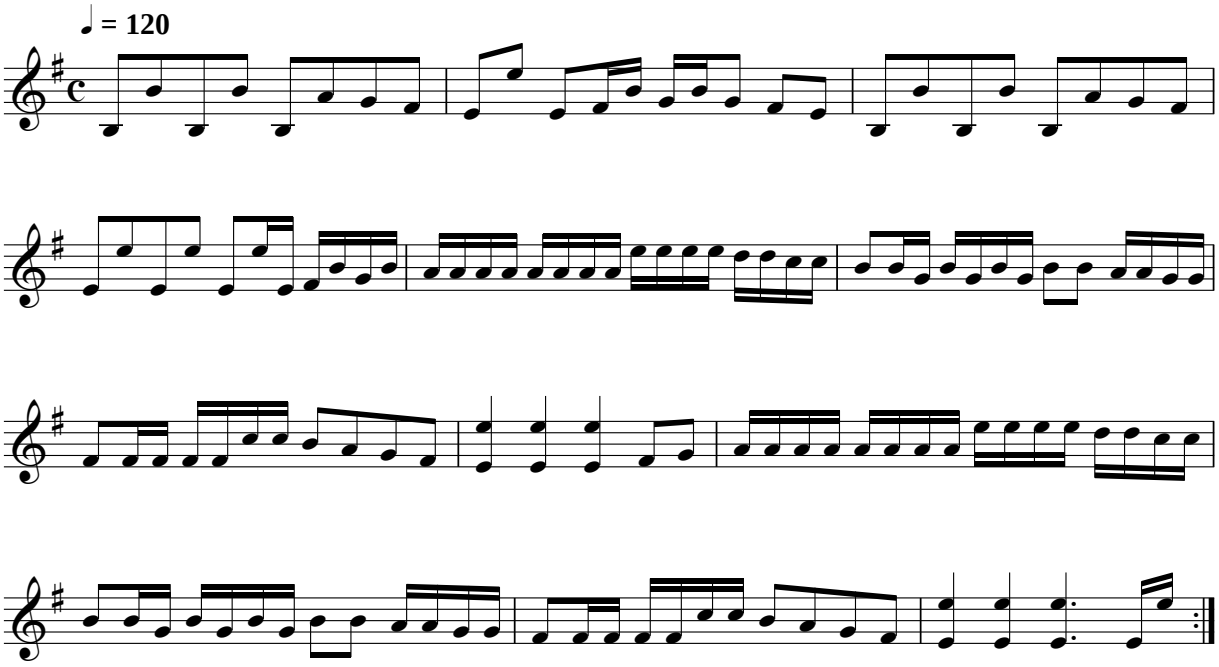

20. „Kačerga“

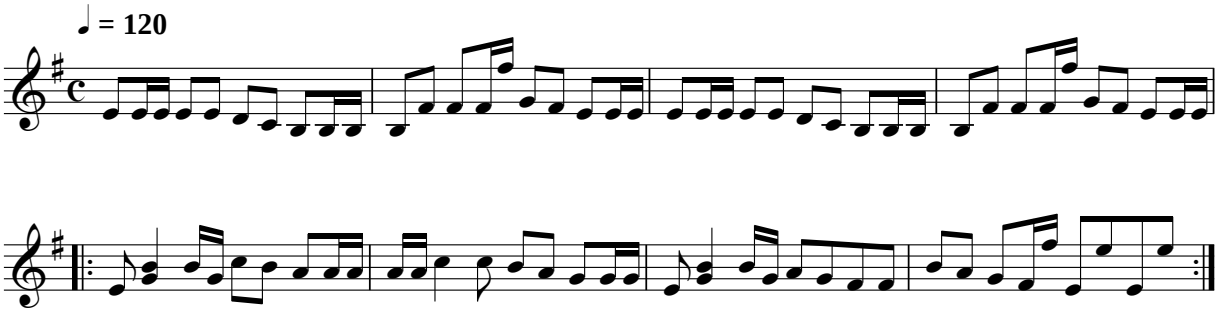

21. Polka „Zoska“

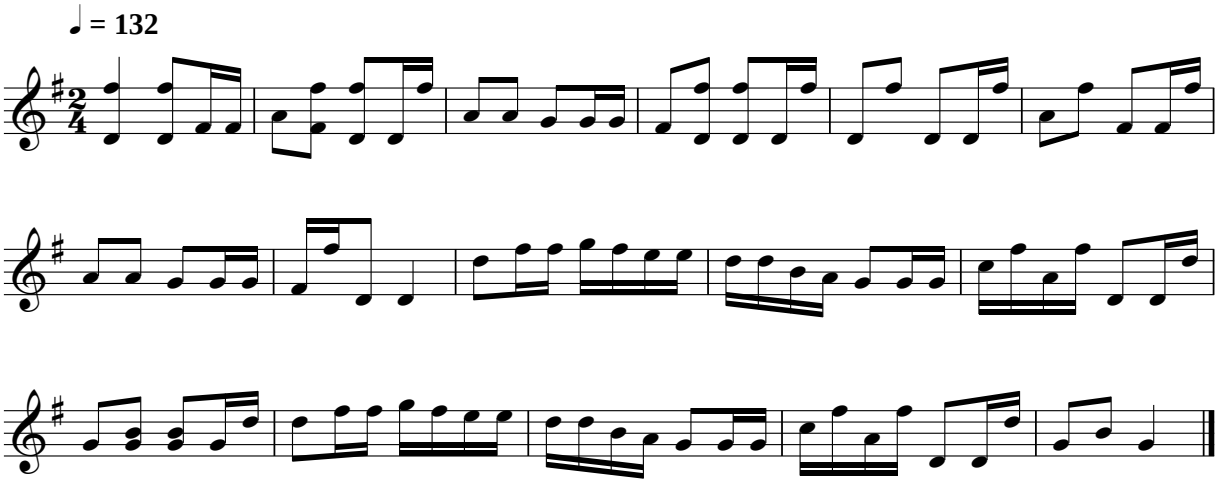

22. „Mėnesėlis“

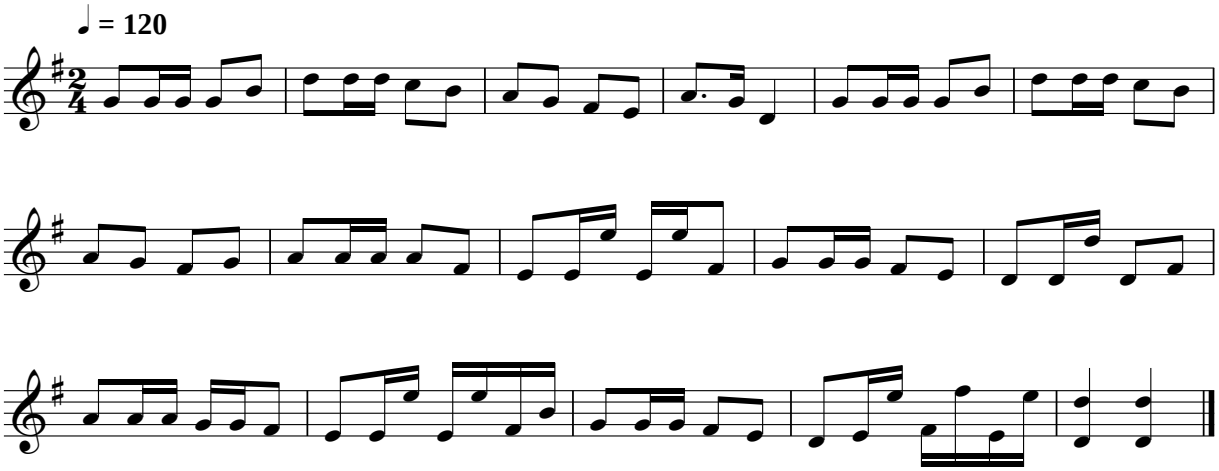

23. „Ant kalno karklai siūbavo“

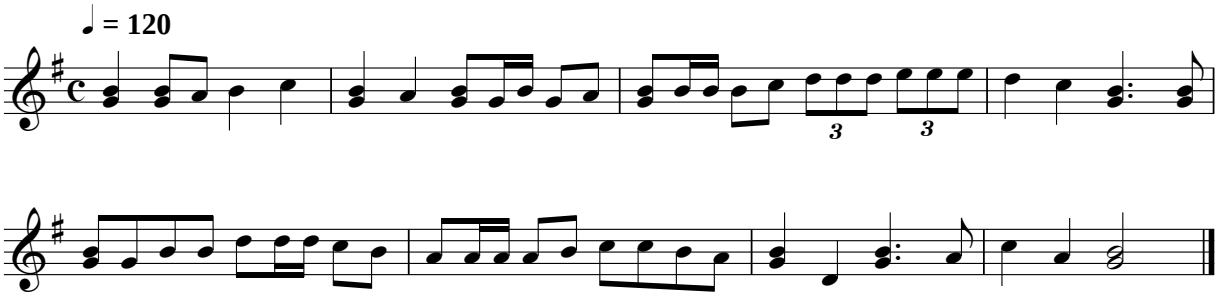

24. Liaudiška polka

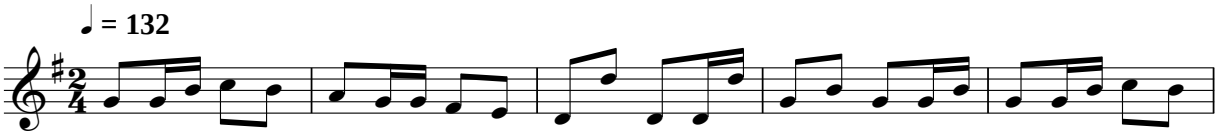

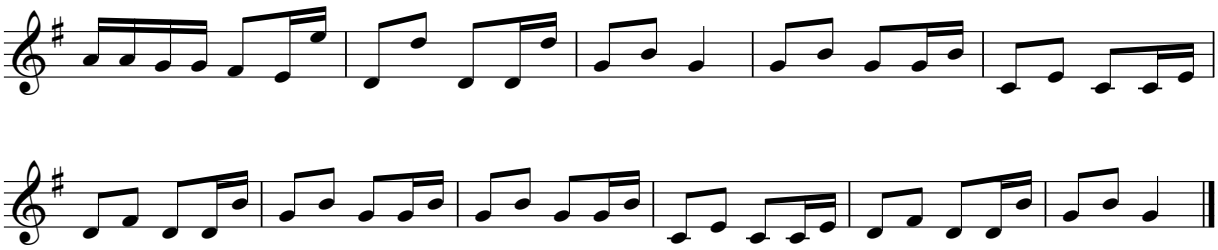

25. Valsas „Alkohol“

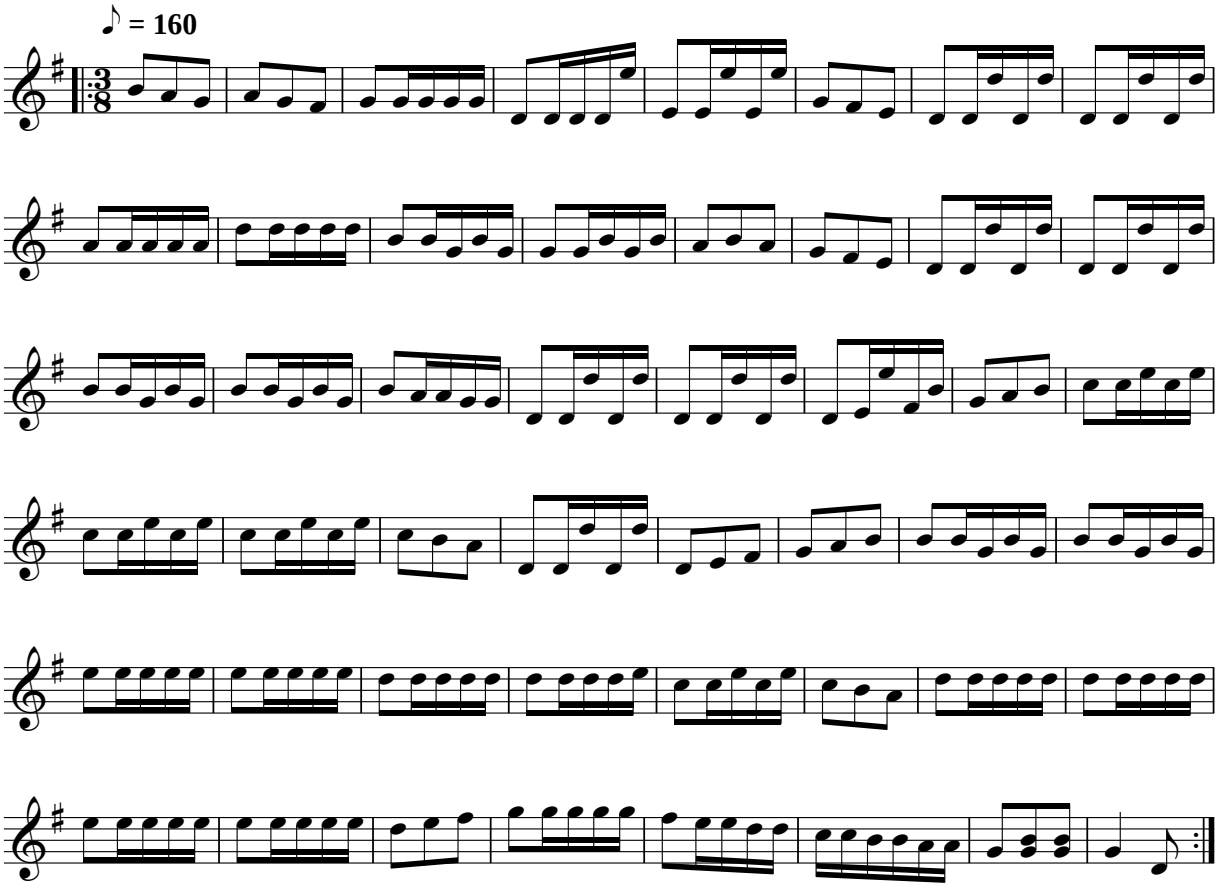

26. „Žiogo“ polka

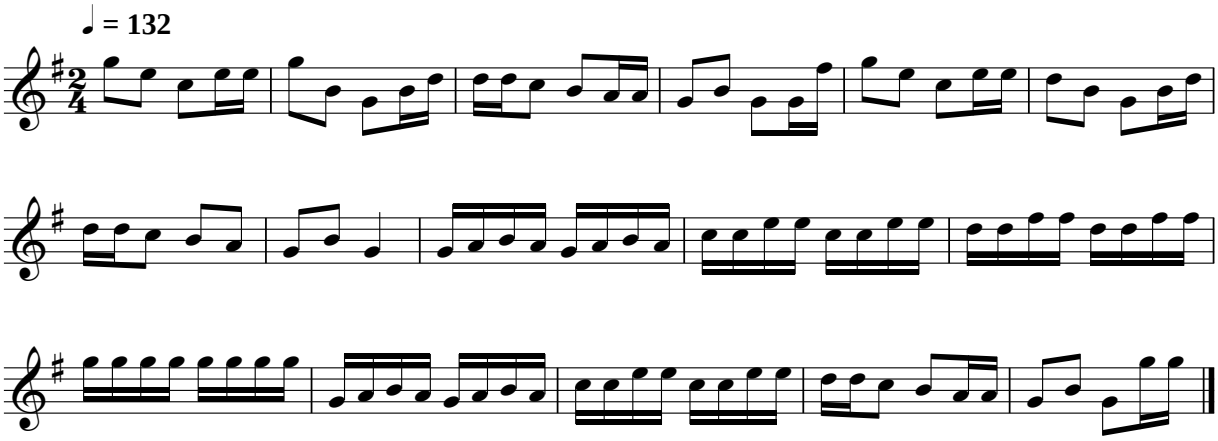

27. Vestuvinis maršas

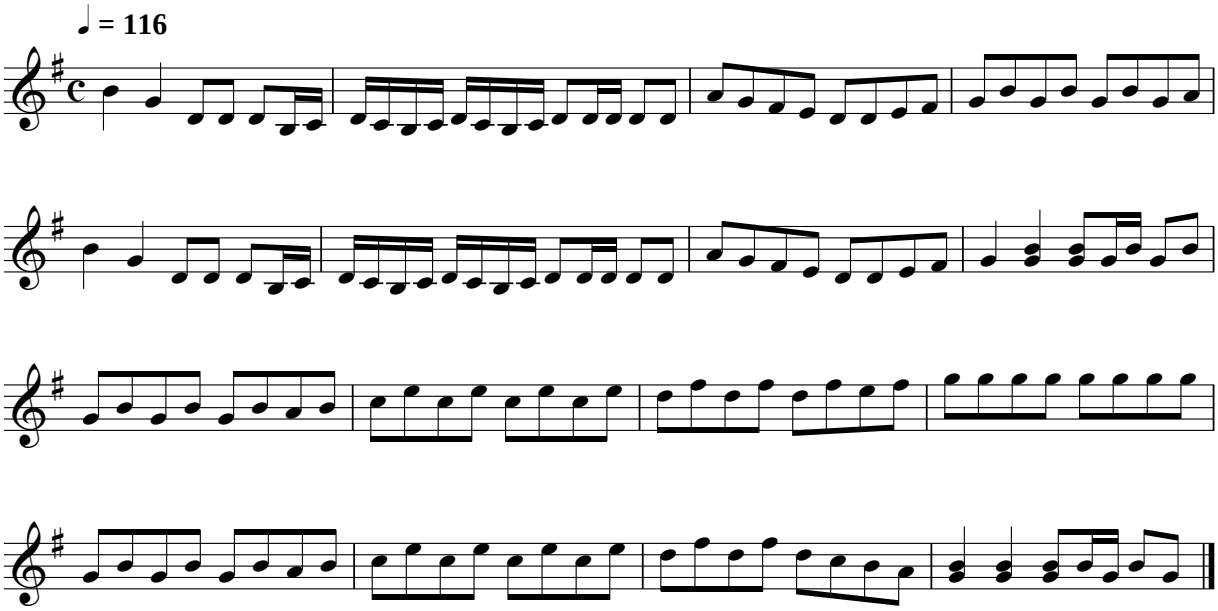

28. Polka

Įgrojo F.Lopinys

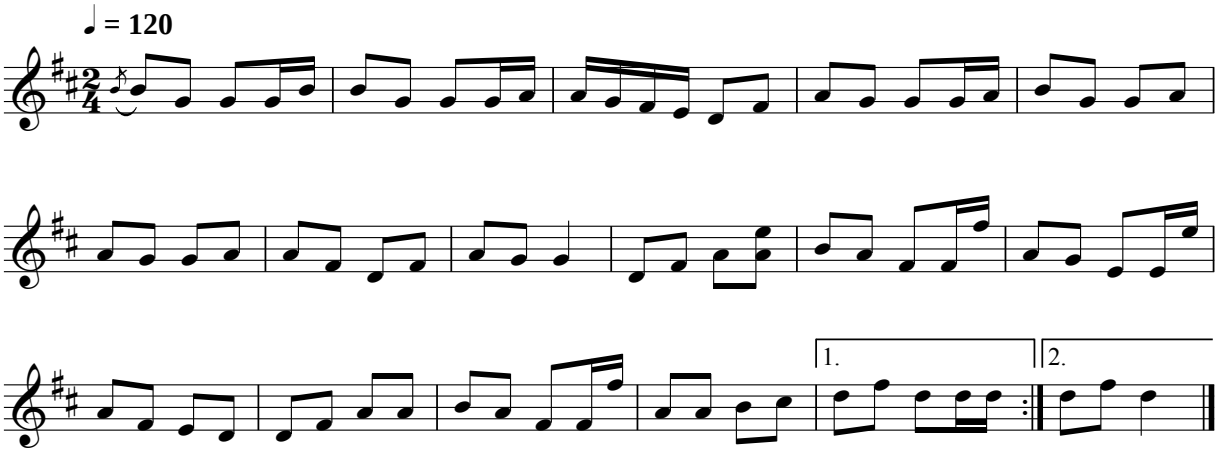

29. Pasiutpolkė

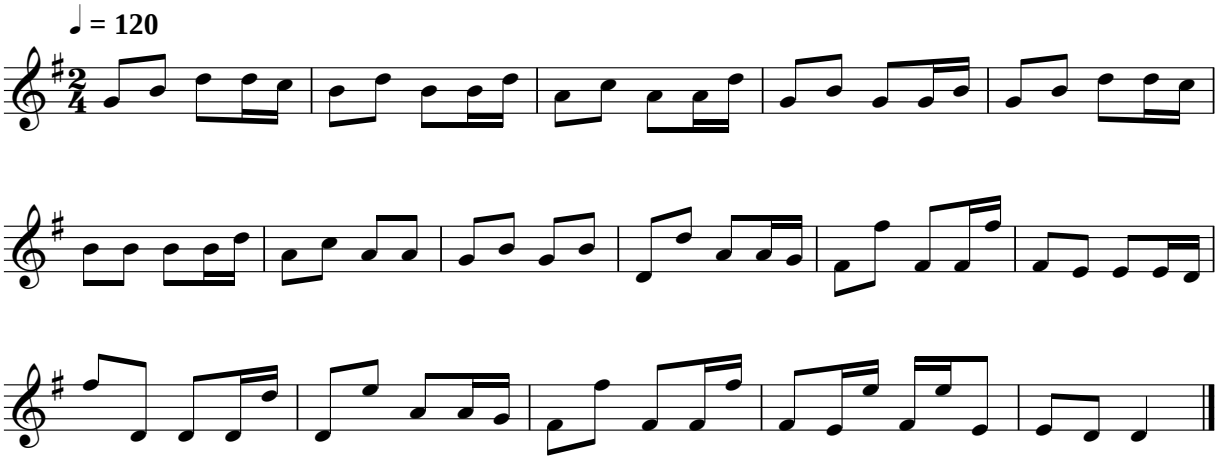

30. Polka

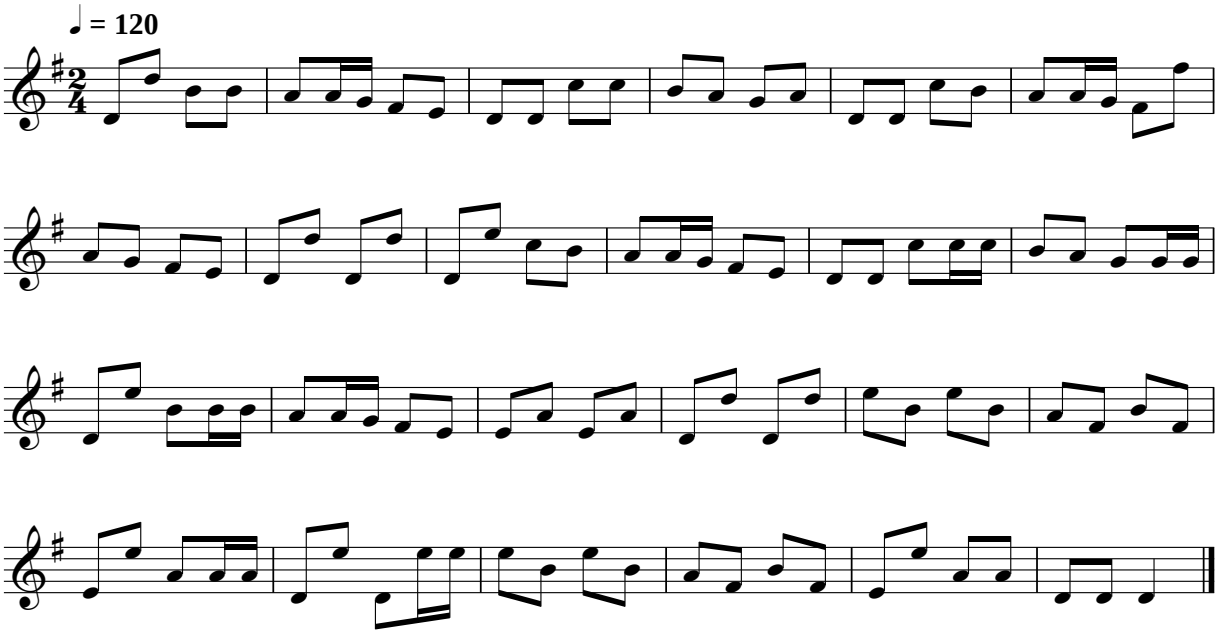

31. Senovinis lenkų valsas

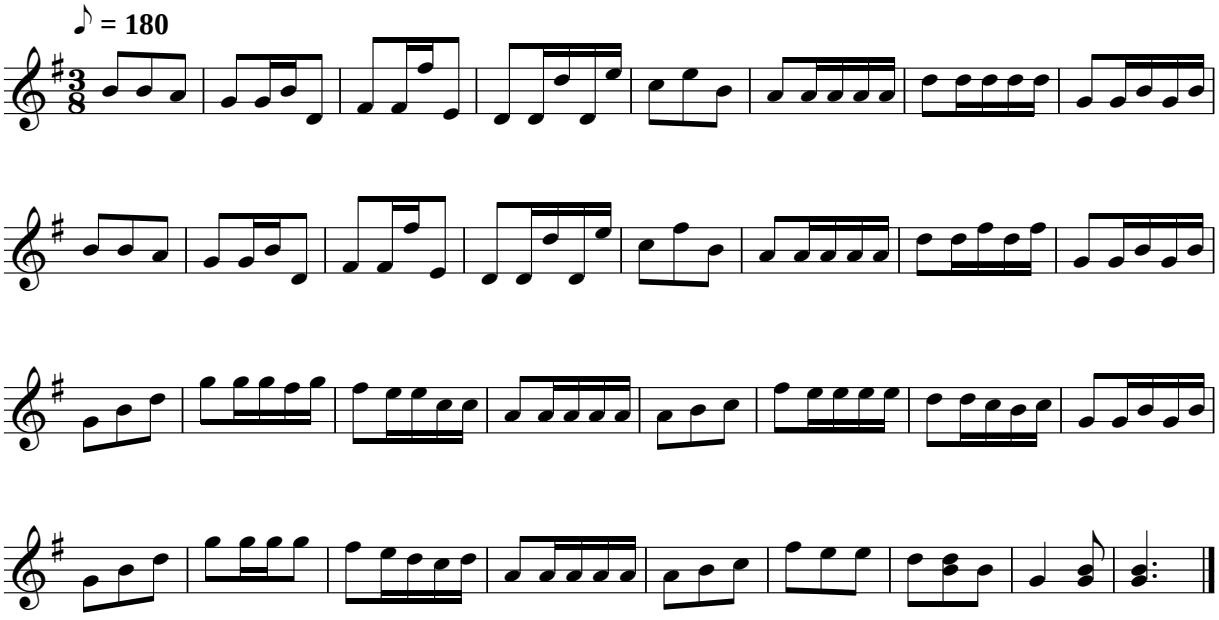

32. Maršas

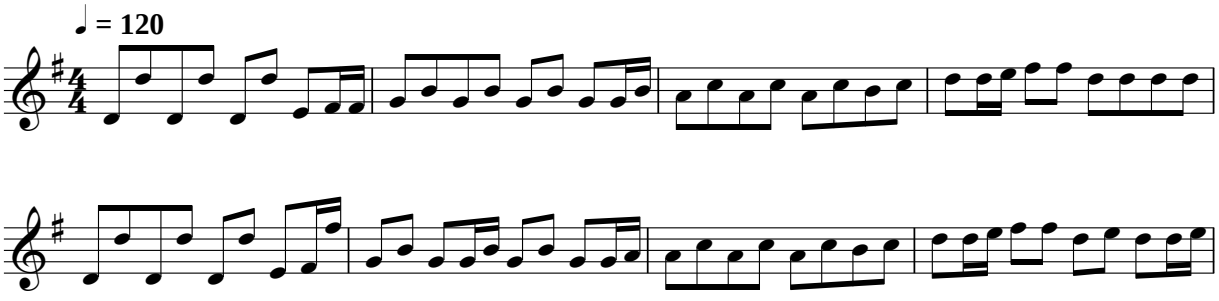

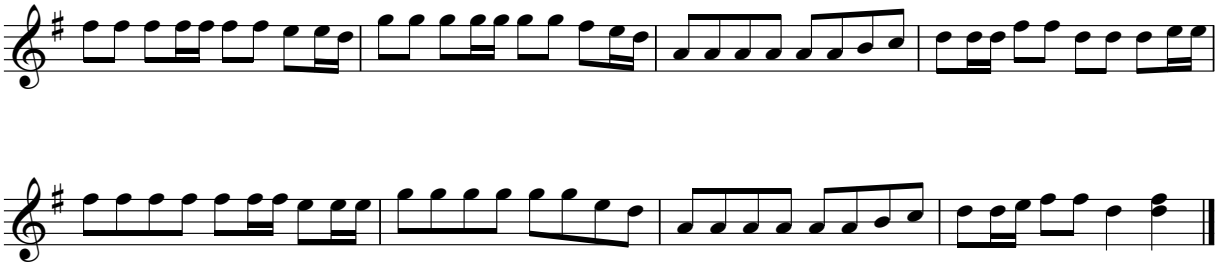

33. „Karobočka“

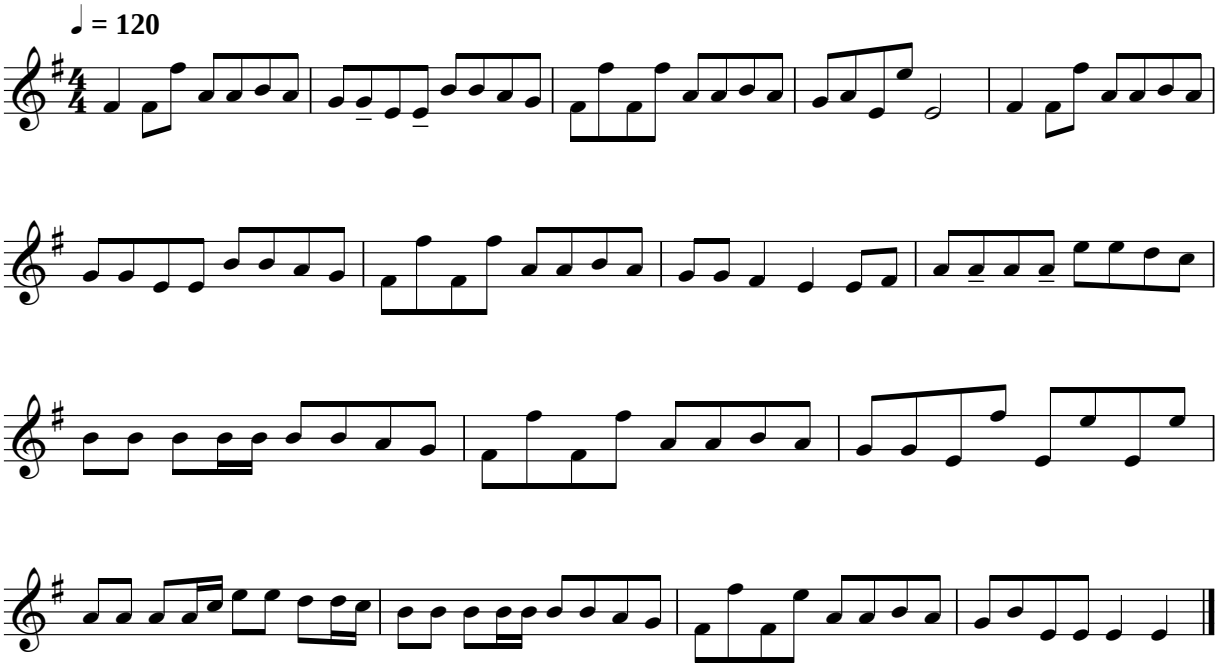

34. Senovinis lenkų valsas

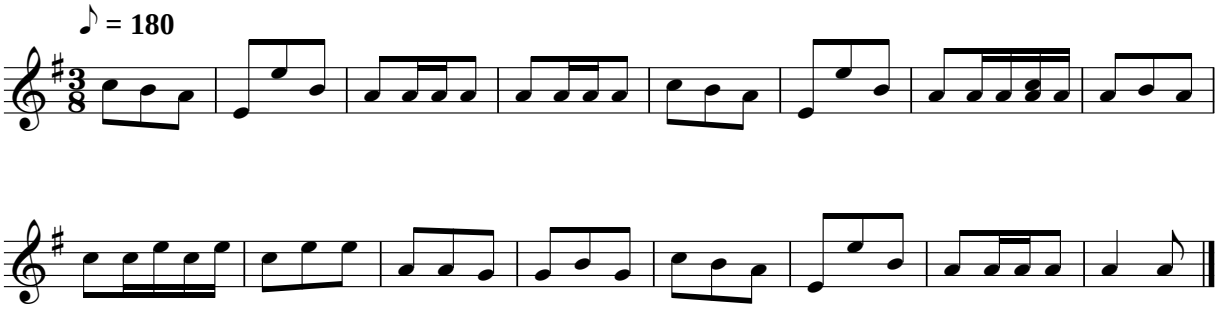

35. Daina „Saulė nusileido“

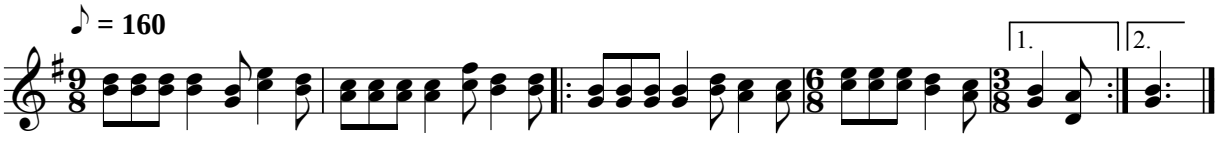

36. Daina „Pasėjau linelius“

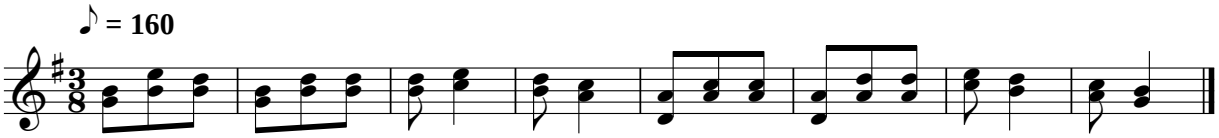

37. Maršas „Suk suk ratelį“

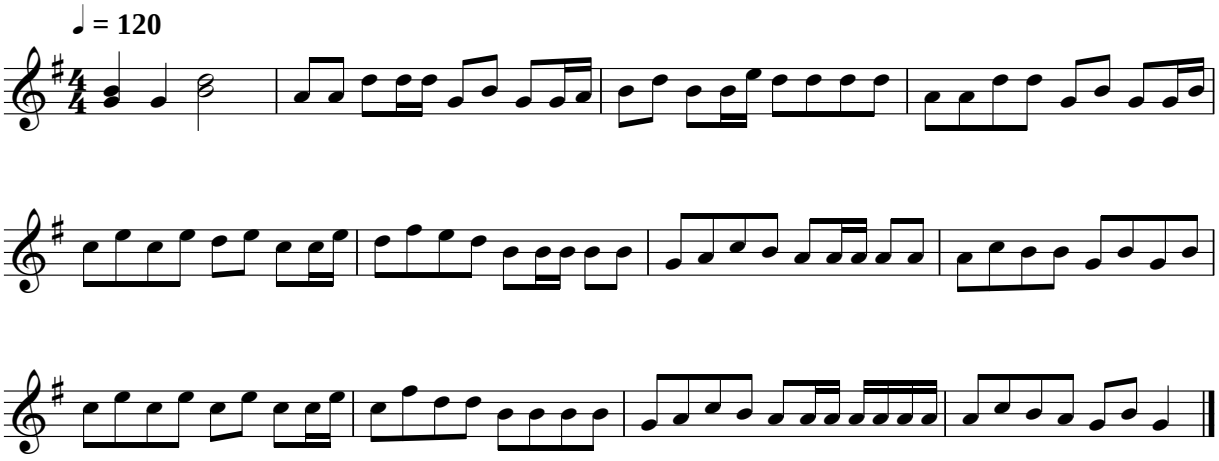

38. Daina „Tūkstantį žingsnelių“

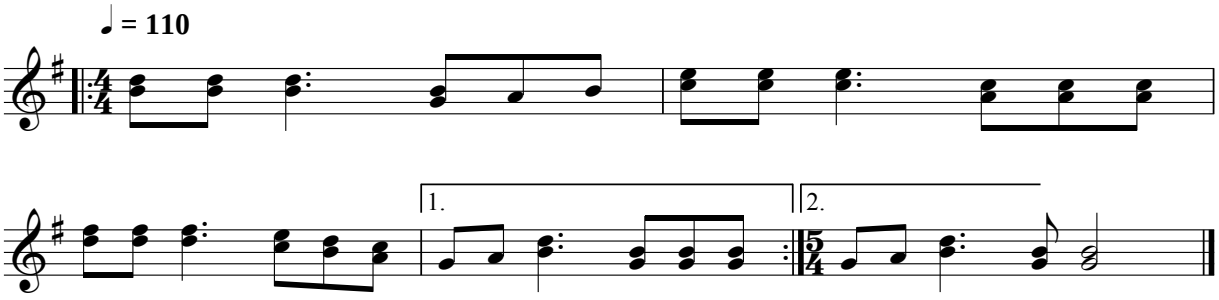

39. „Bitela“

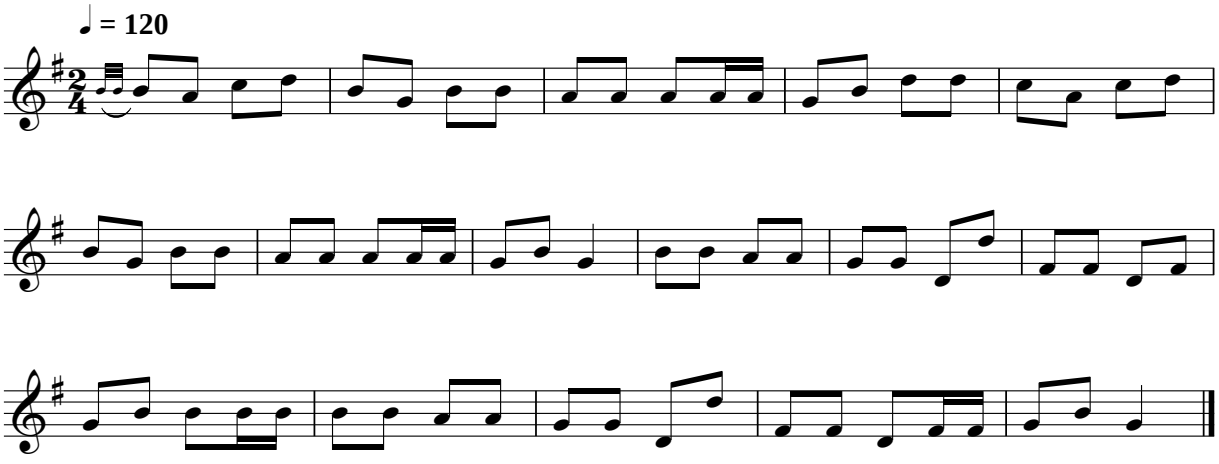

40. Valsas

Įgrojo V.Kairys

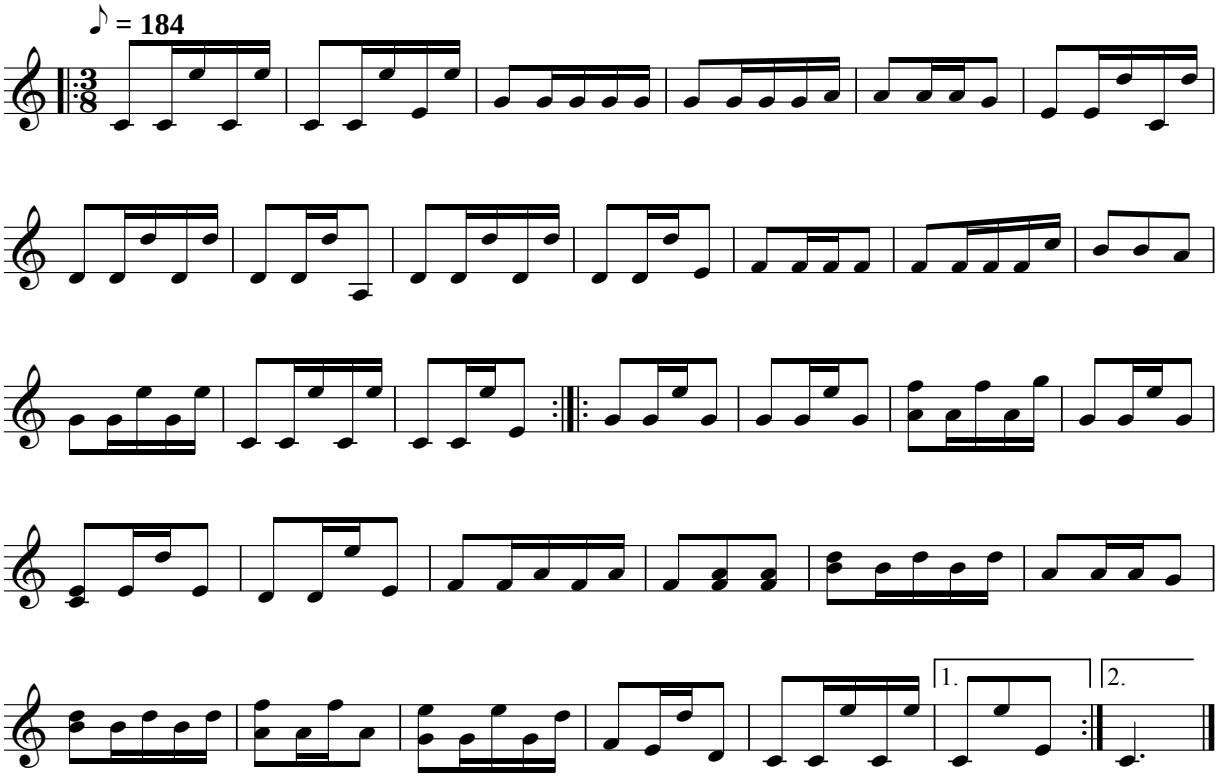

41. Maršas-fokstrotas

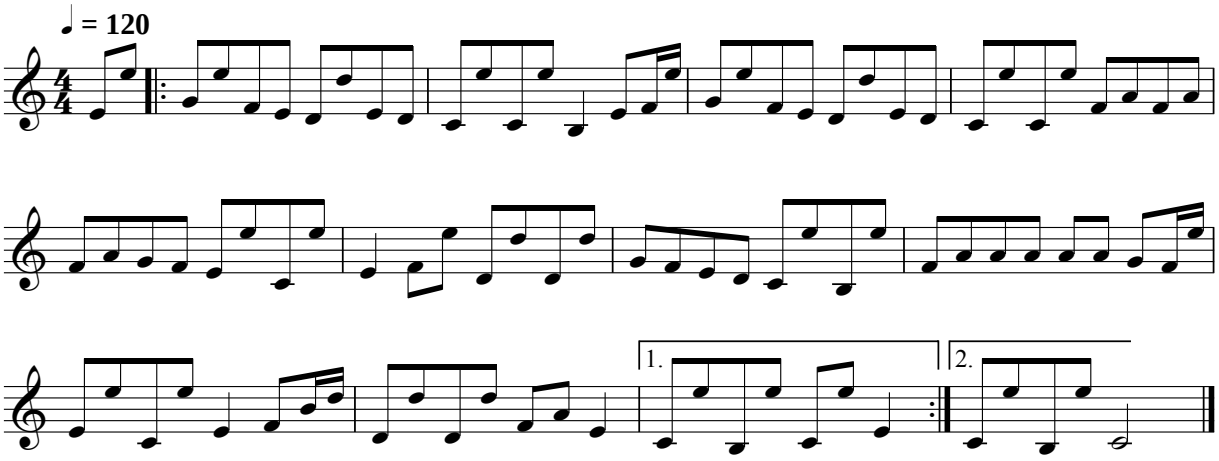

42. Polka

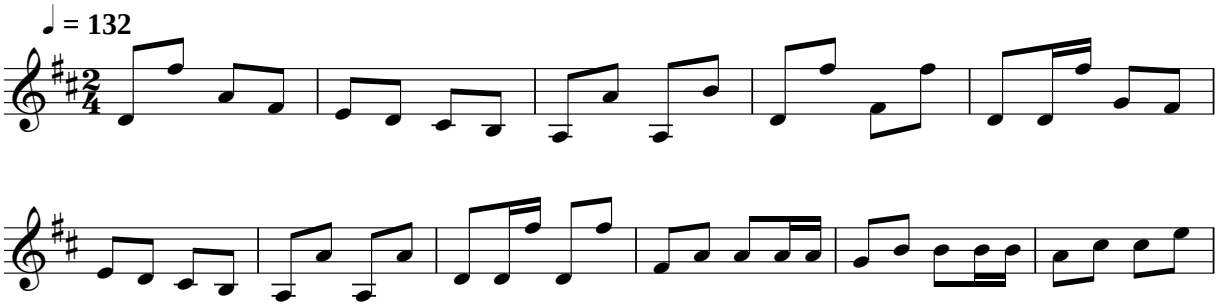

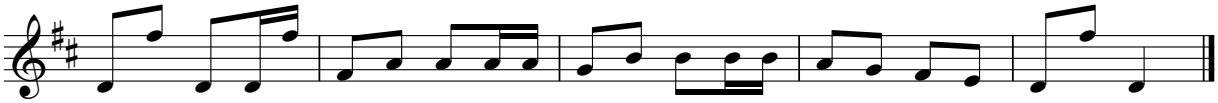

43. Krakoviakas

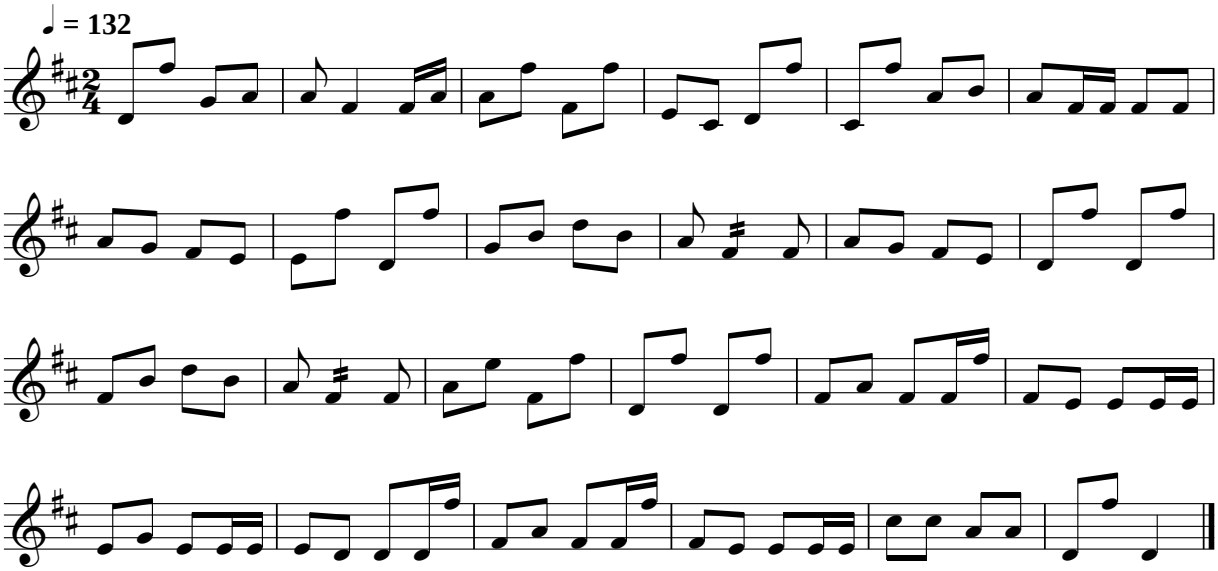

44. „Padispanas“

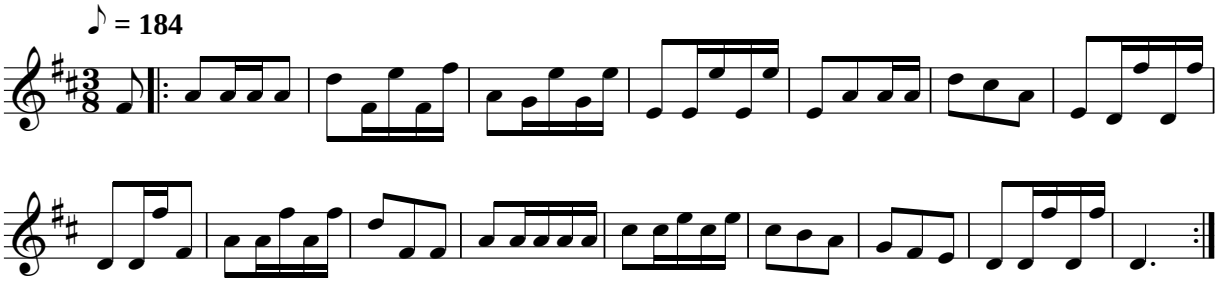

45. Polka „Ušiašiušia“

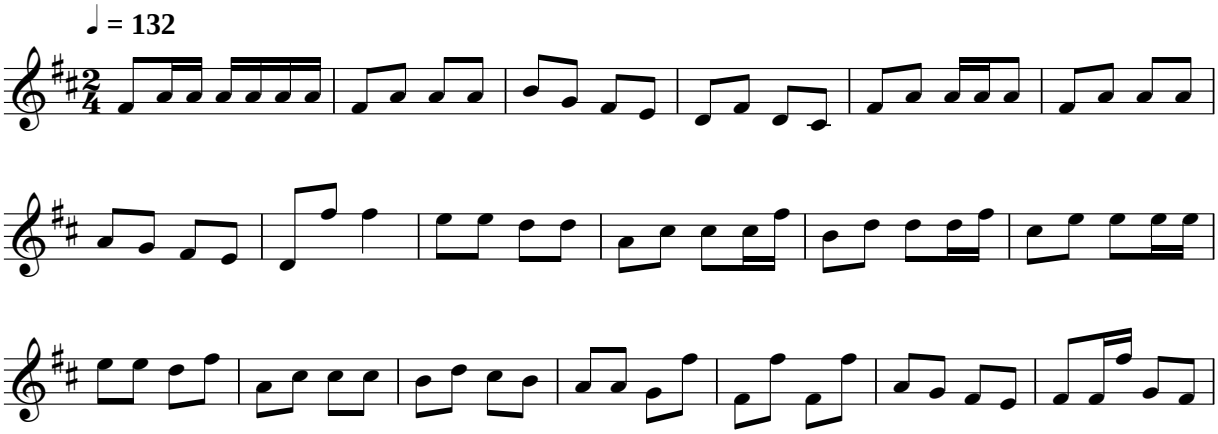

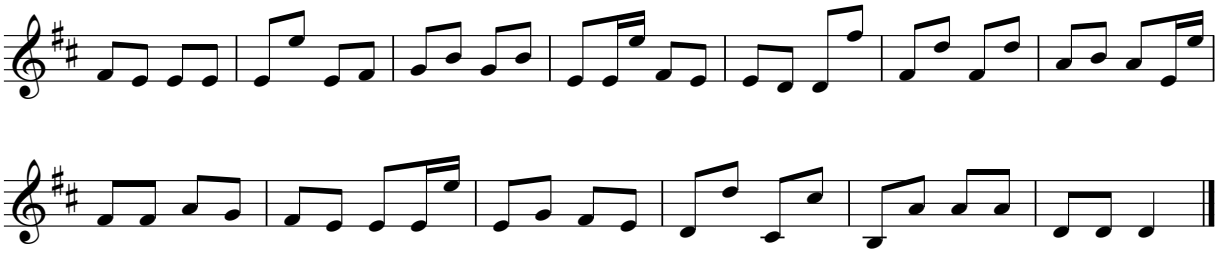

46. „Karobočka“

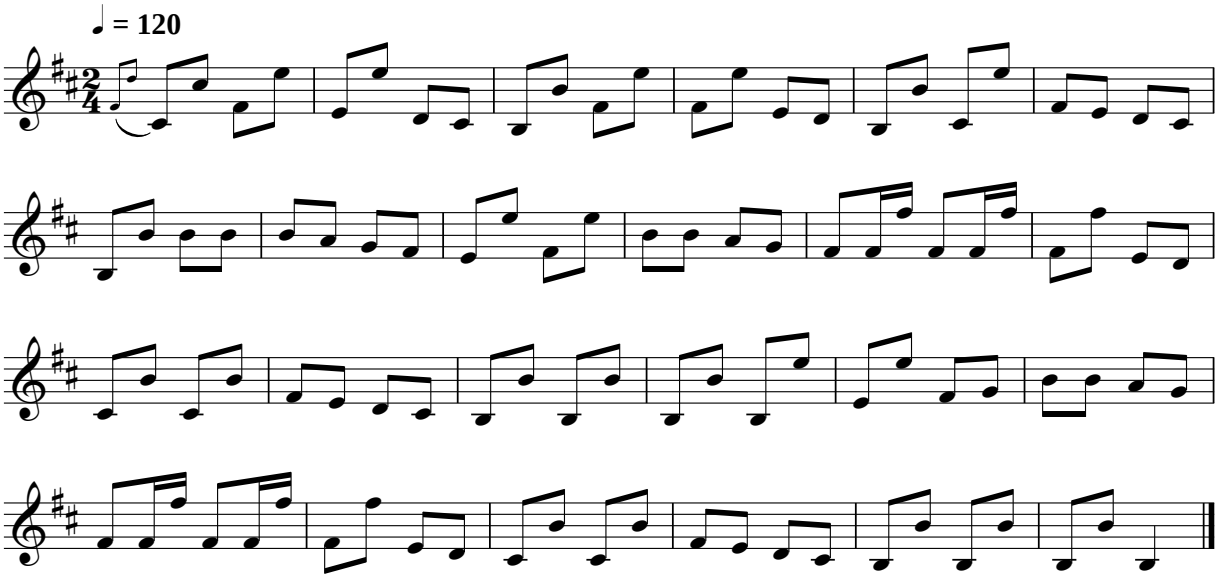

47. Oberekas

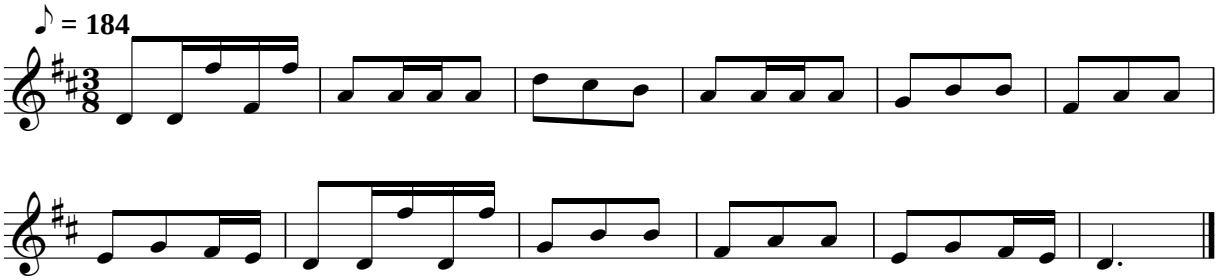

48. „Suktinis“

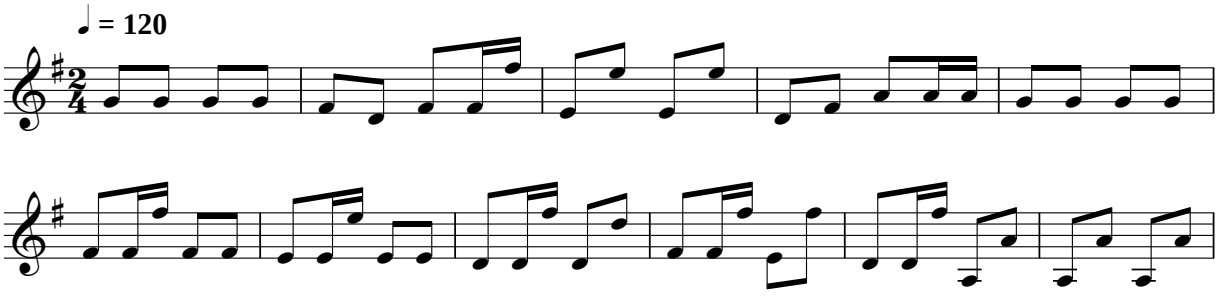

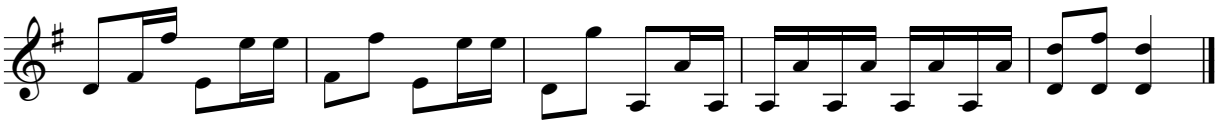

49. „Peterburgskas“ valsas

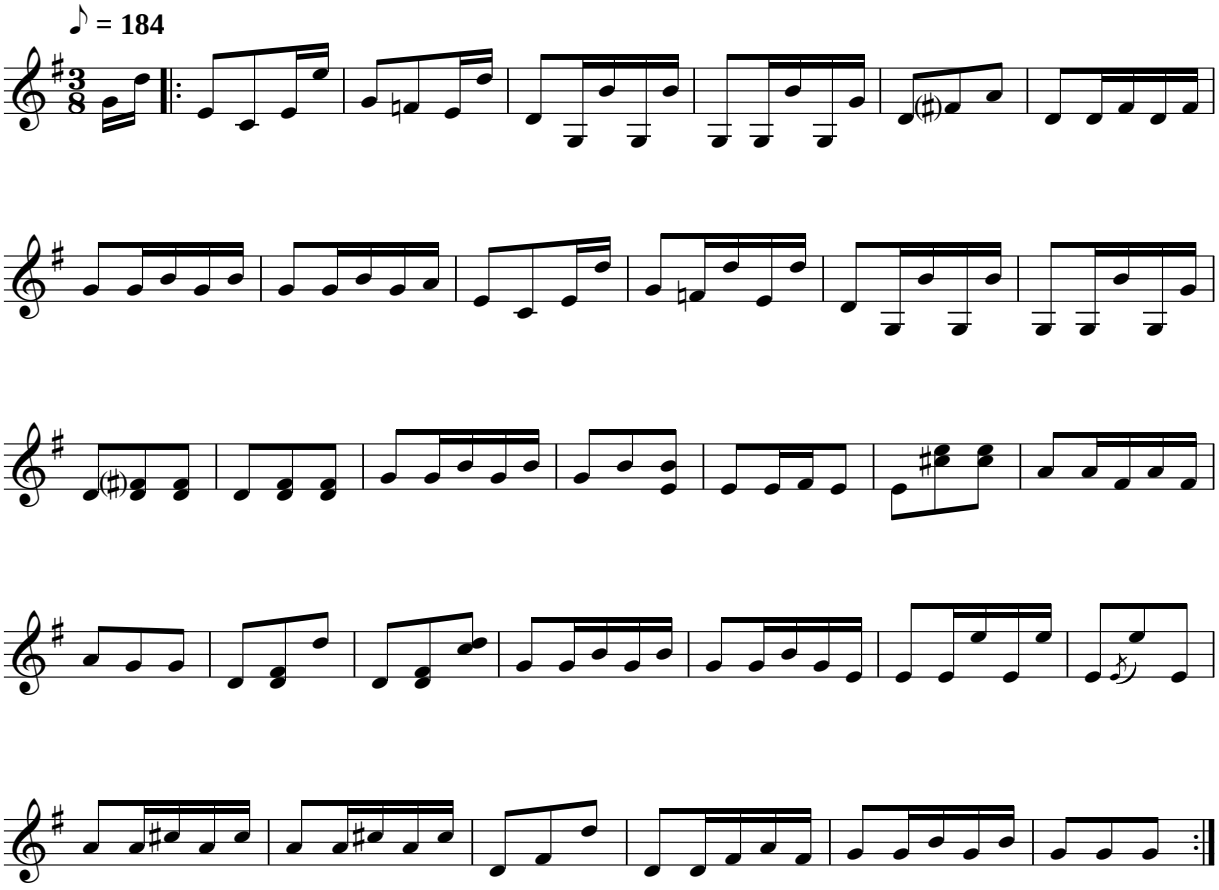

50. Polka

Įgrojo K.Pundys

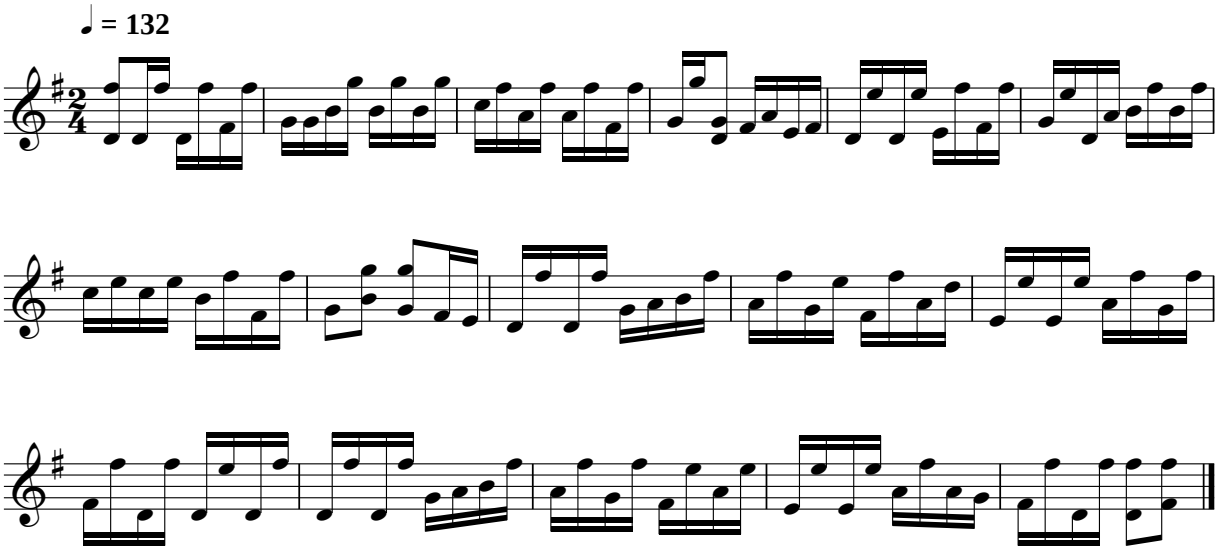

51. Šokis „Vo sadulia“

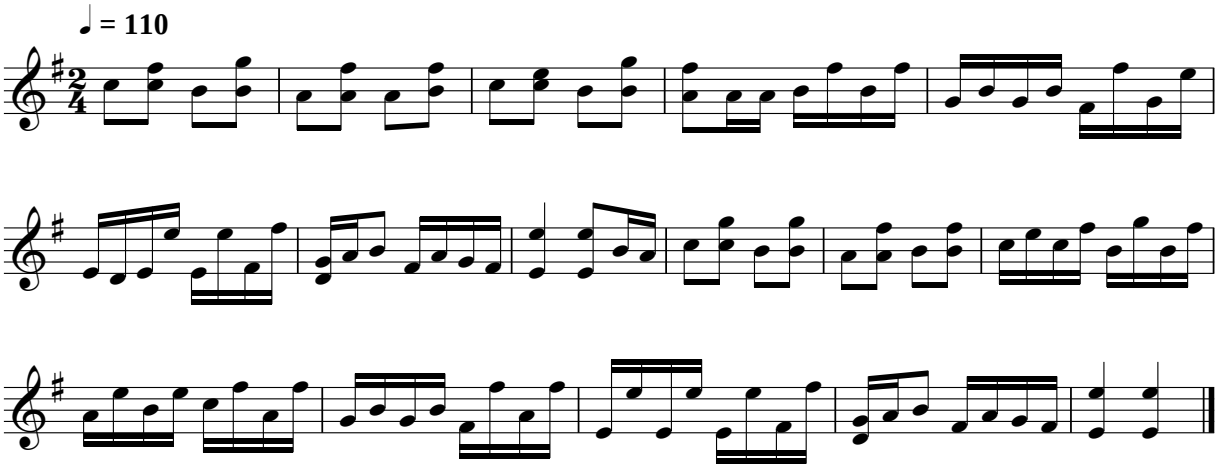

52. Polka

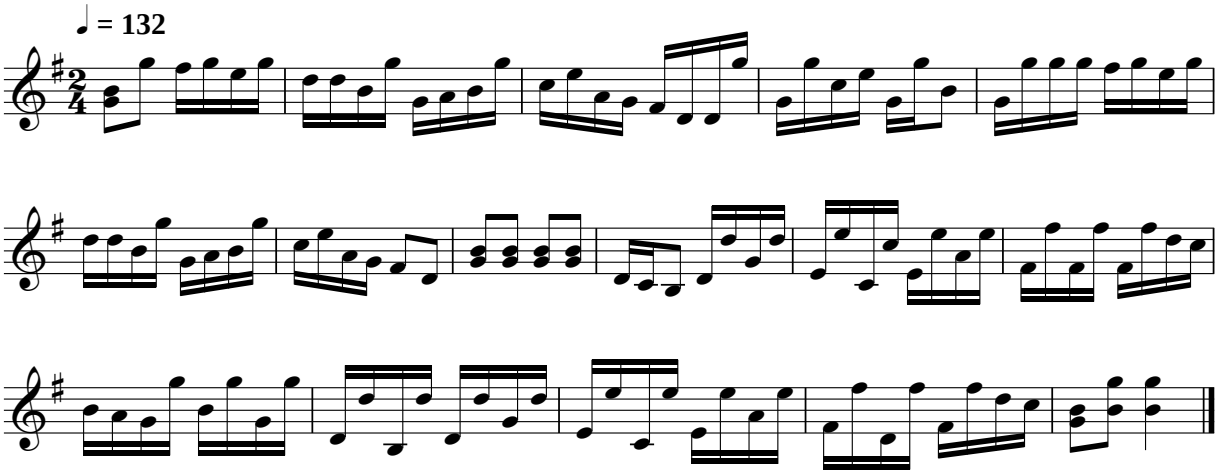

53. „Kochanuška“

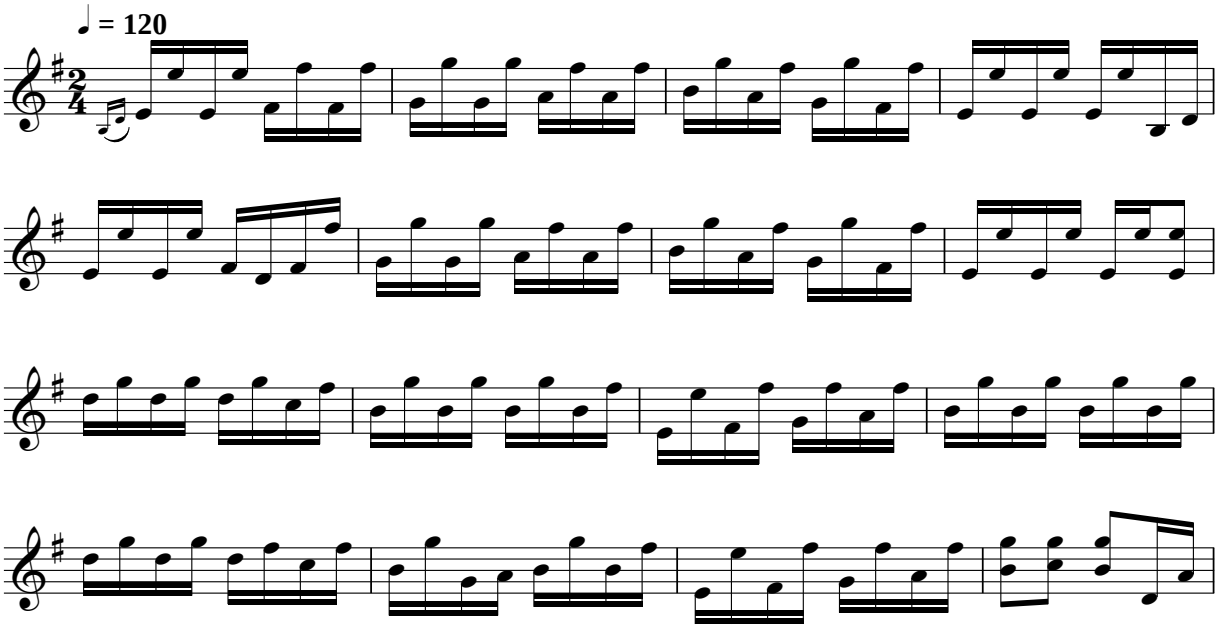

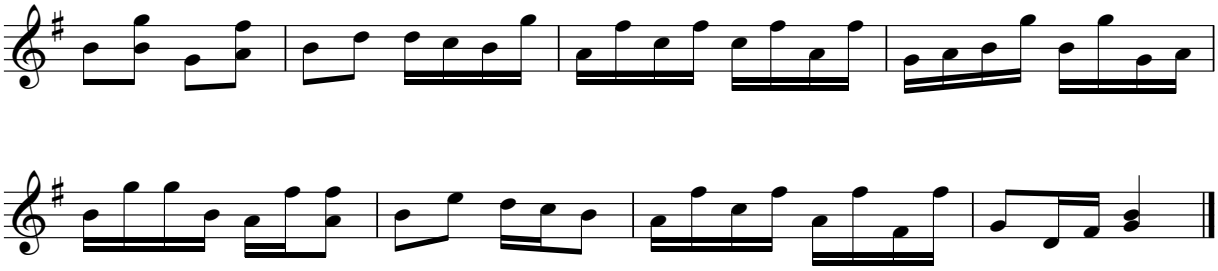

54. Polka „Ištekės Marceliutė“

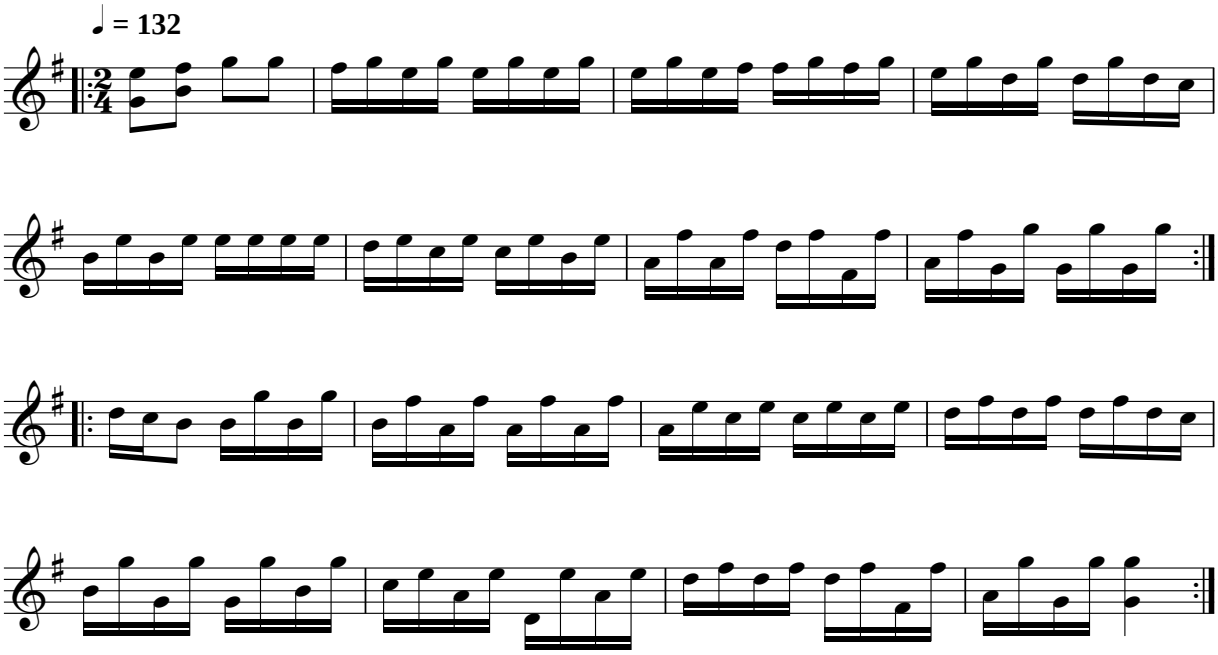

55. Valsas „Plaukia sau laivelis“

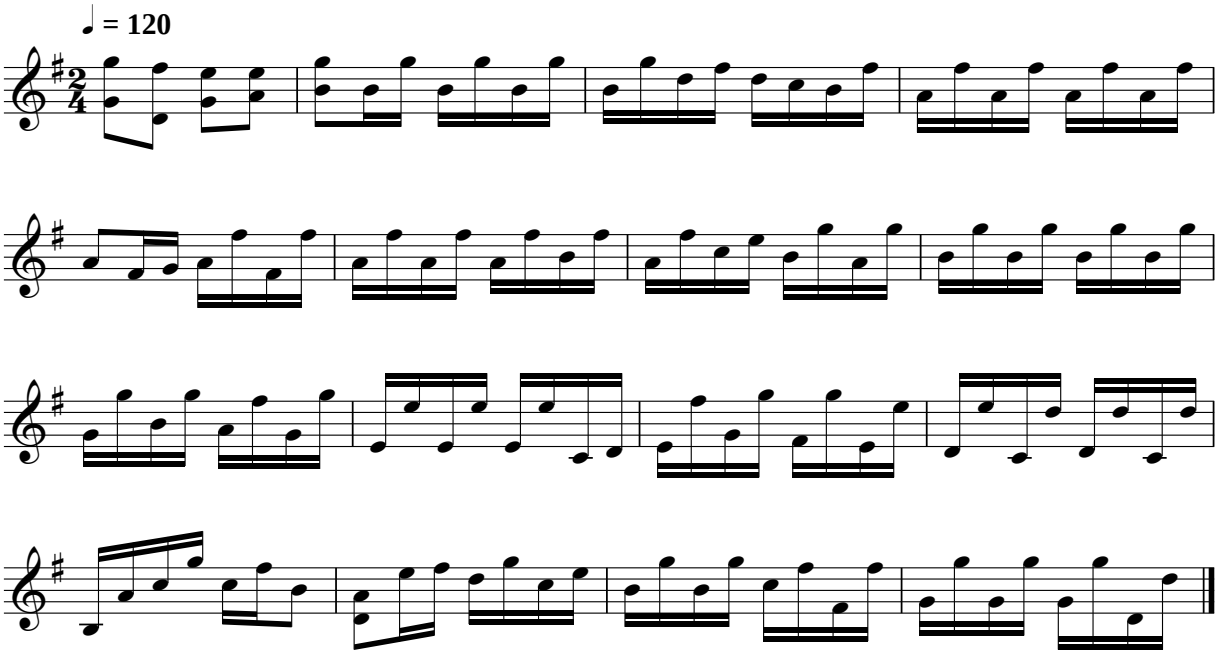

56. Polka „Zoska“

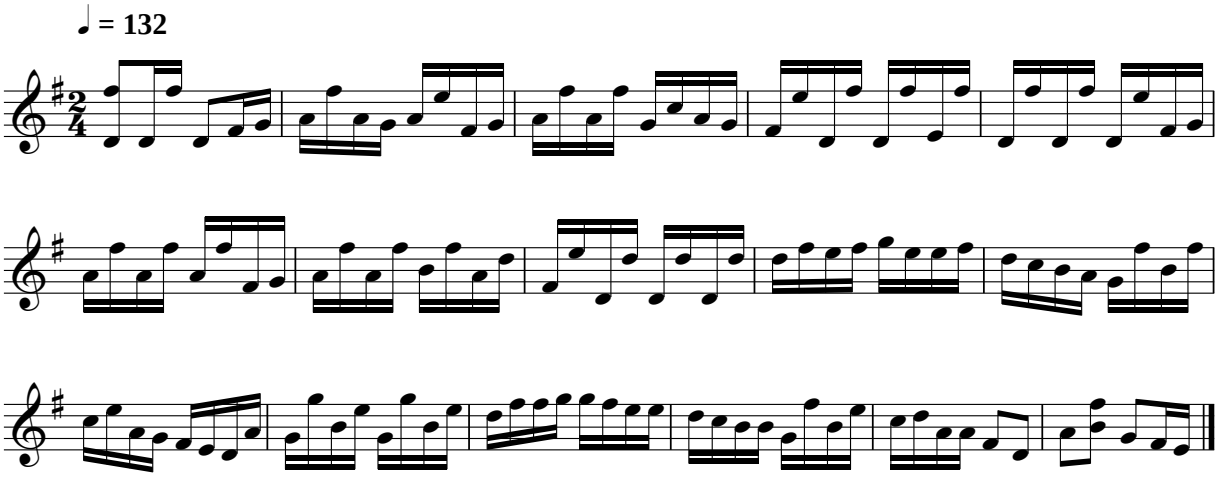

57. Maršas

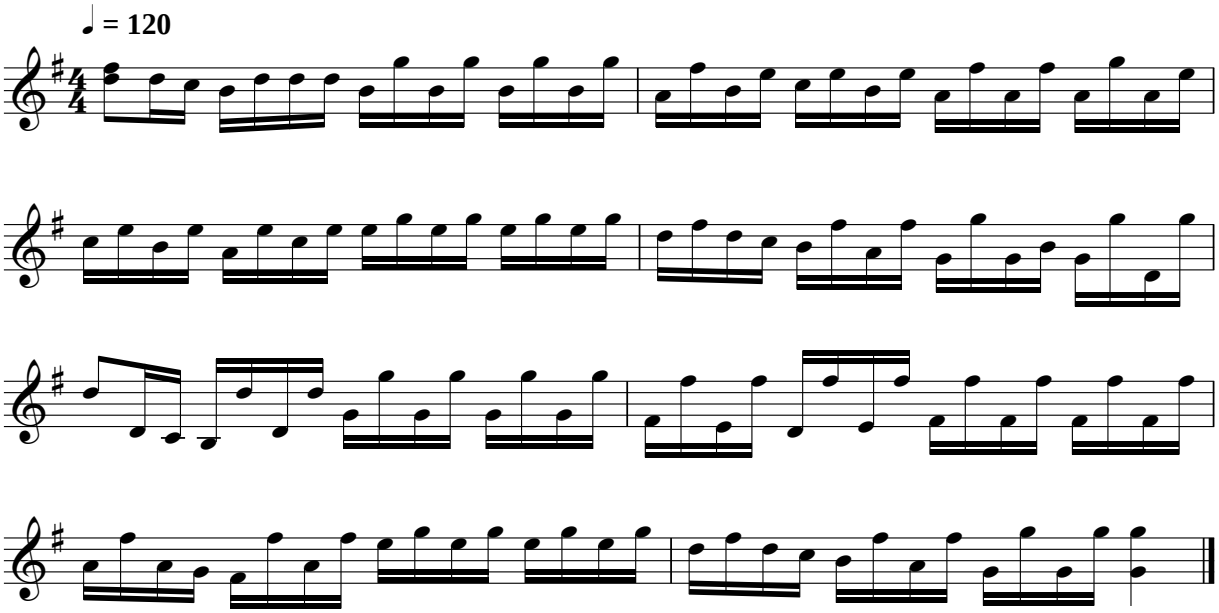

58. Krakoviakas

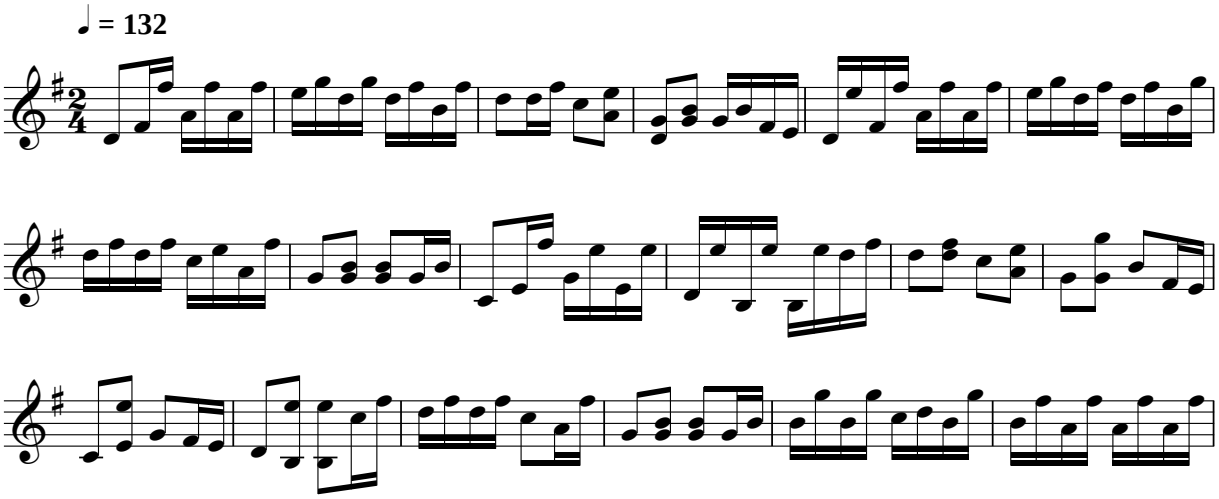

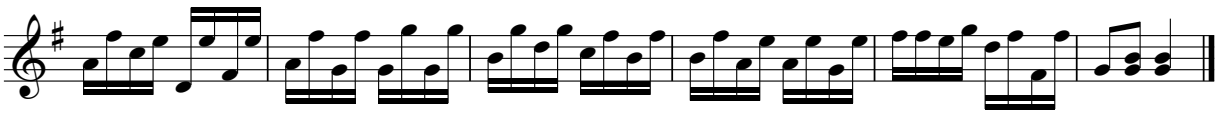

59. Maršas „Suk suk ratelį“

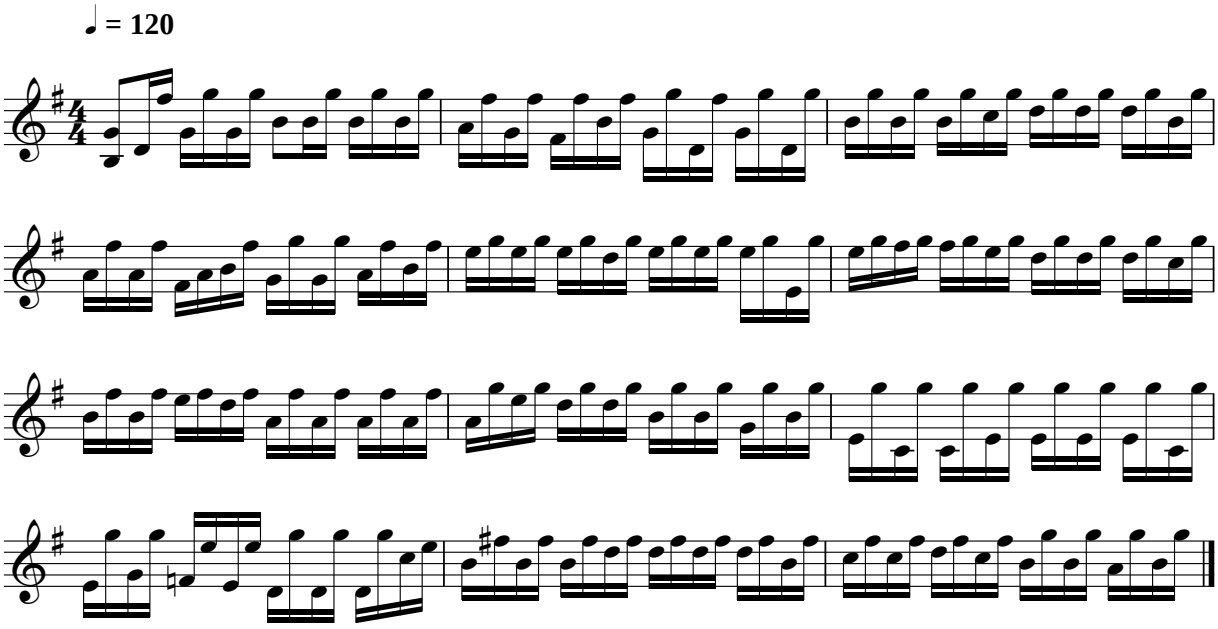

60. „Karobuška“

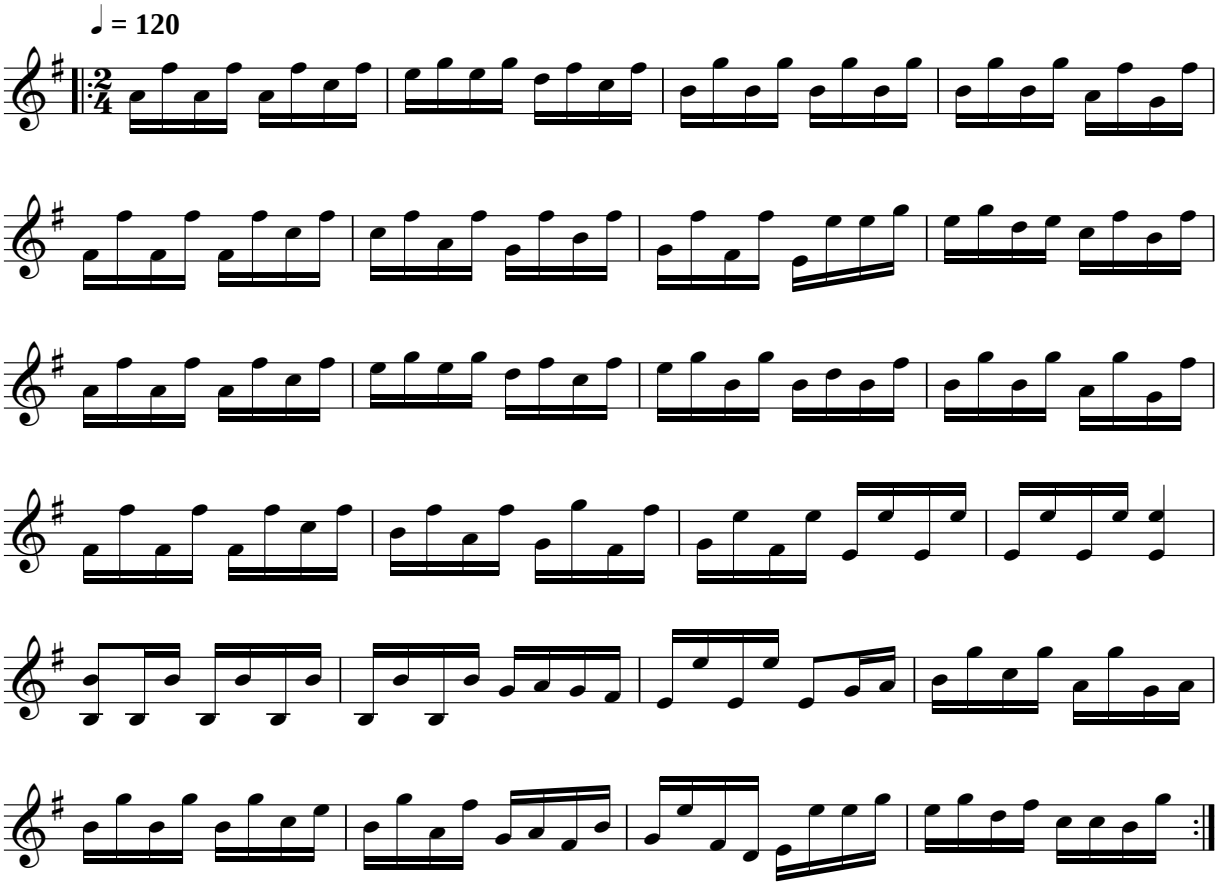

61. „Kačerga“

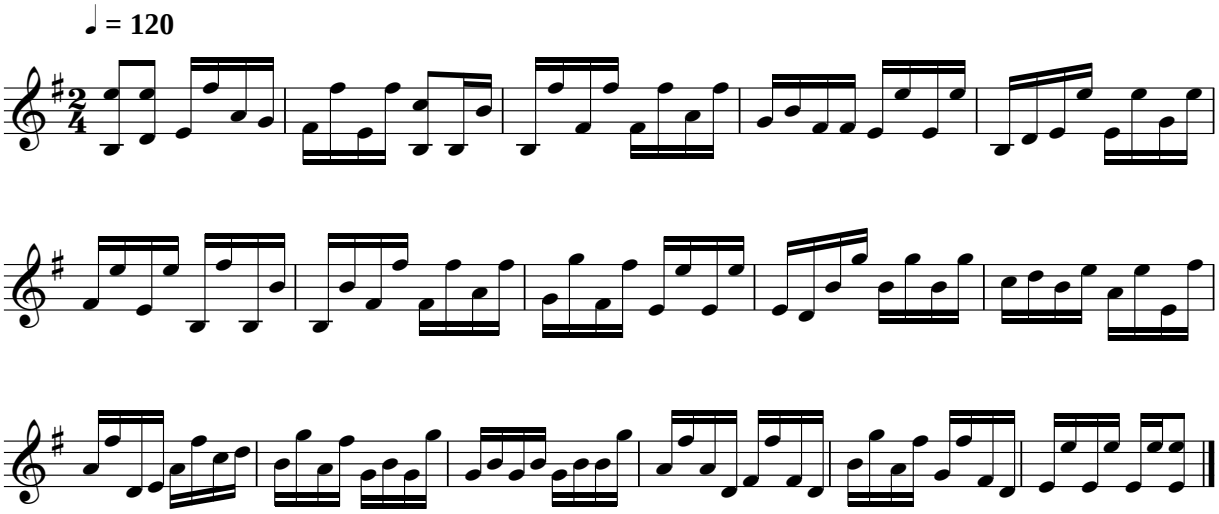

62. Polka

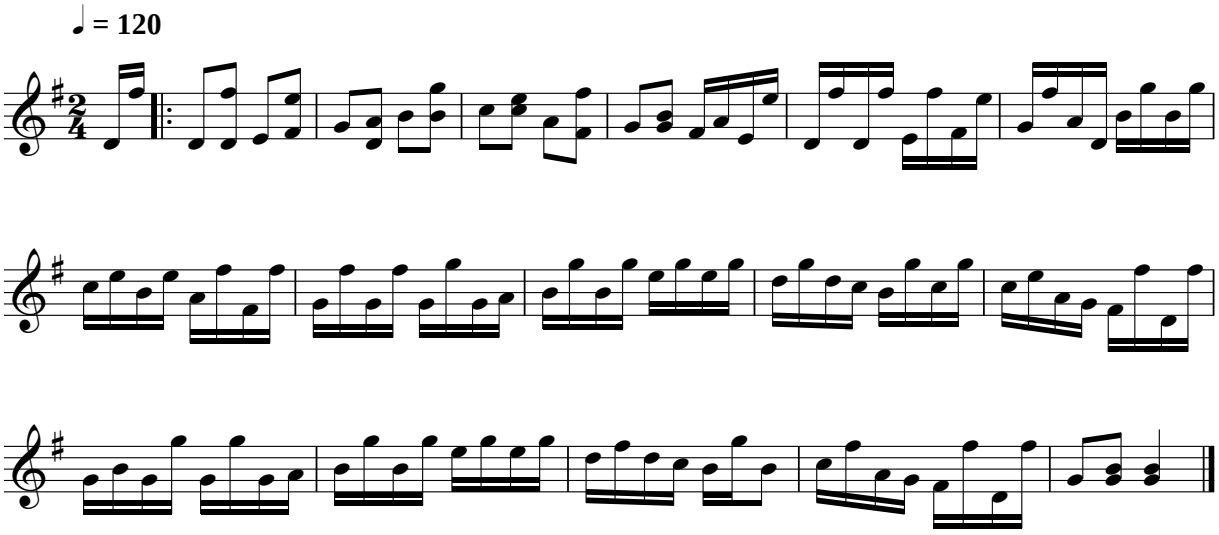

63. „Bitela“

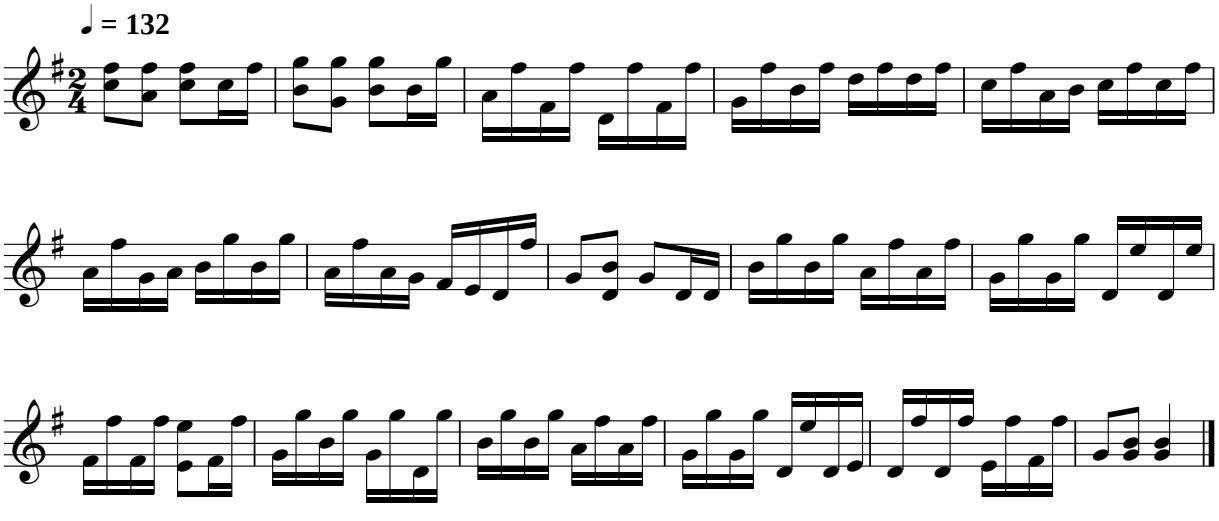

64. Polka

Įgrojo J.Špokas

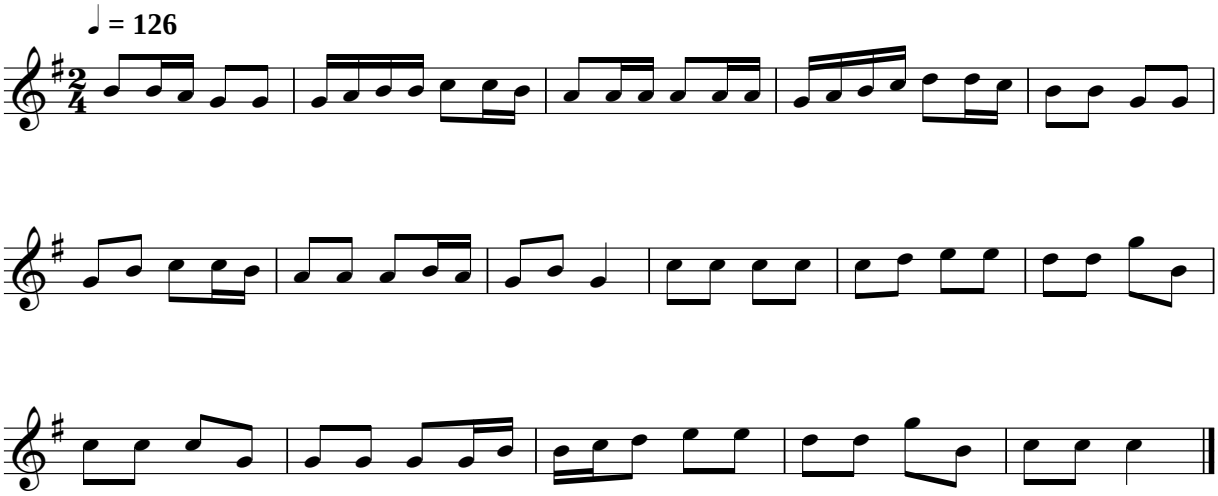

65. Polka

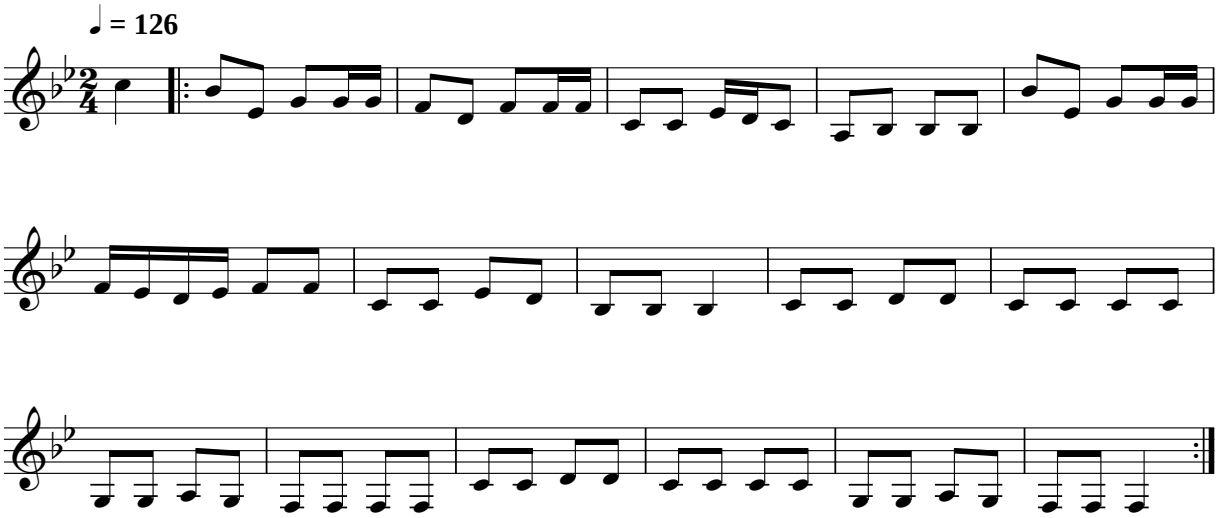

66. Polka

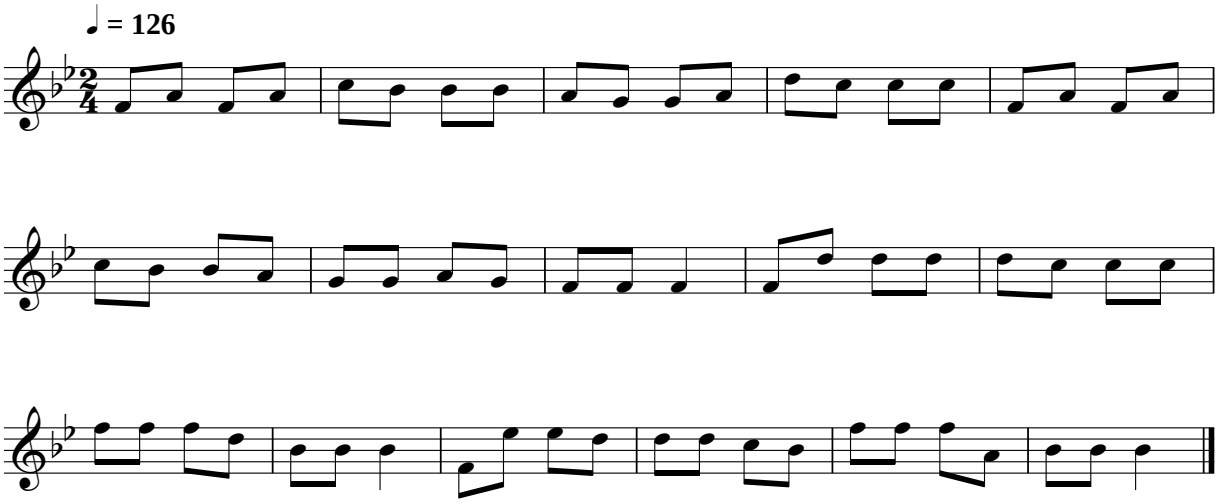

67. Polka

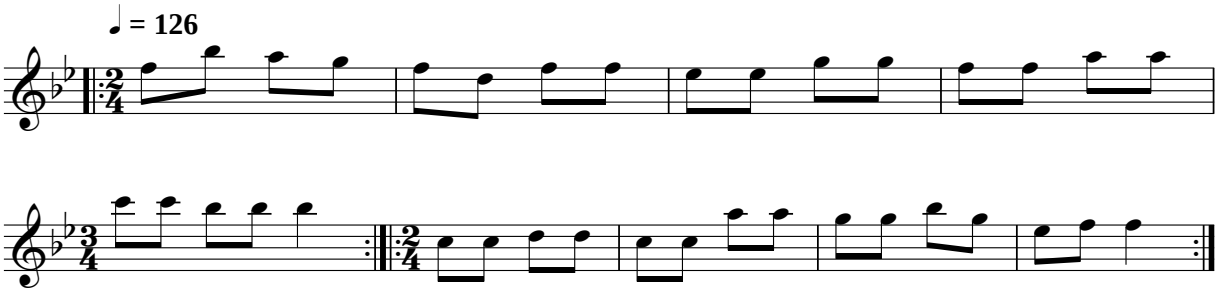

68. Polka

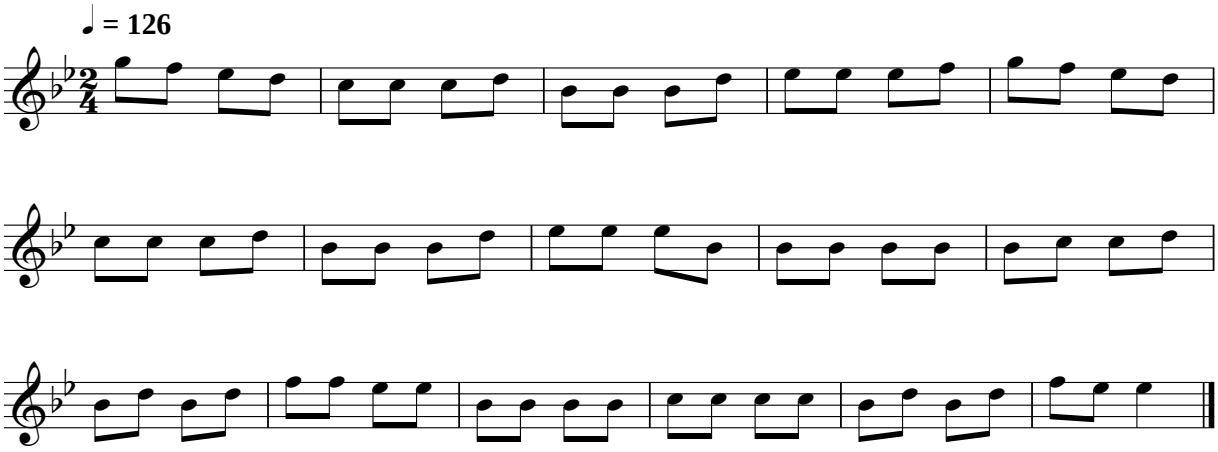

69. Polka

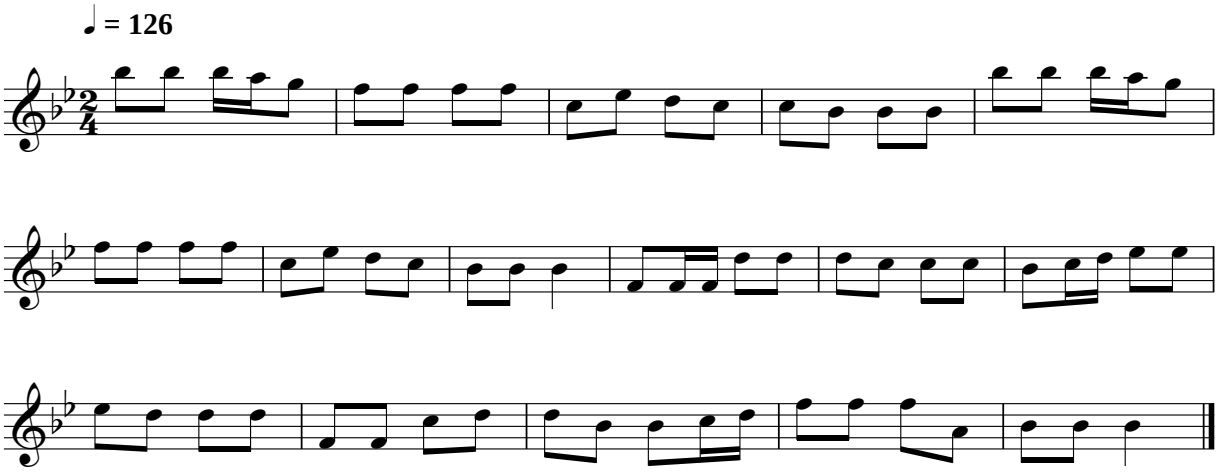

70. Polka

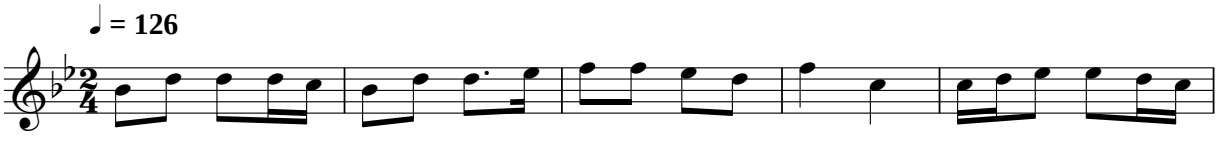

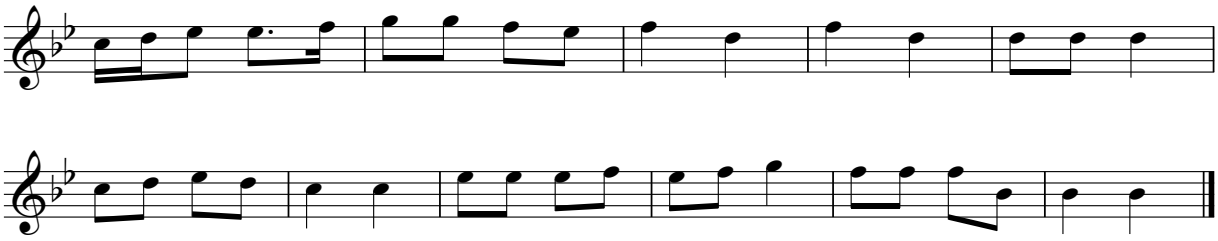

71. Polka

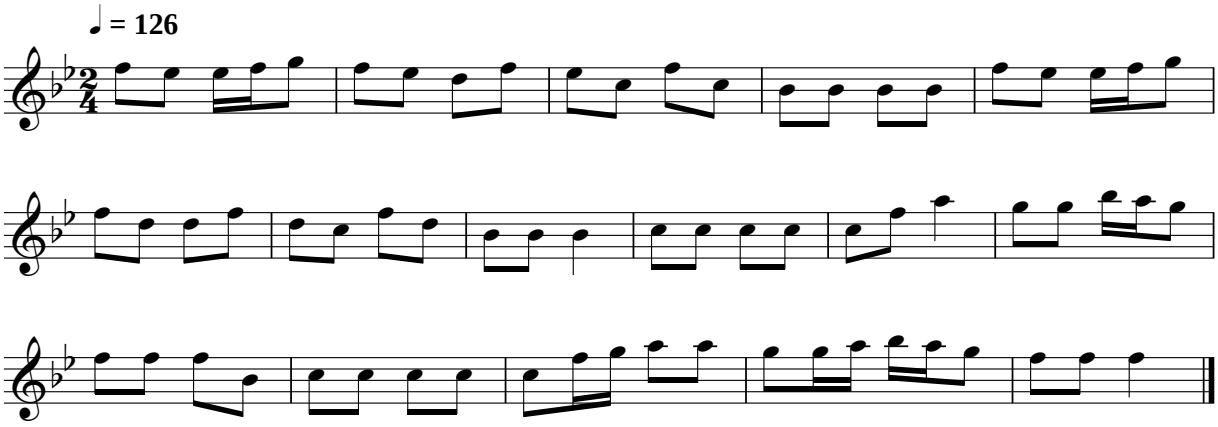

72. Polka

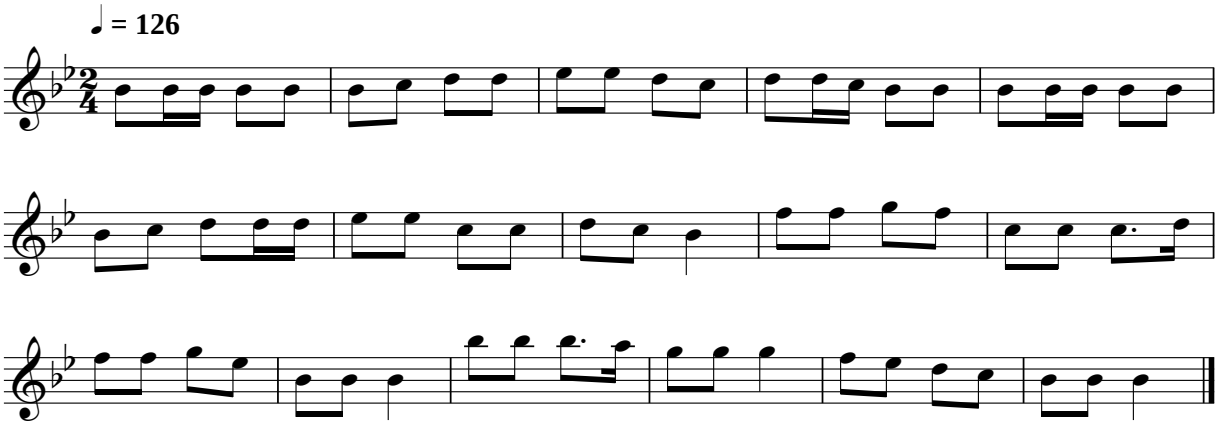

73. „Senis pjovė rugelius“

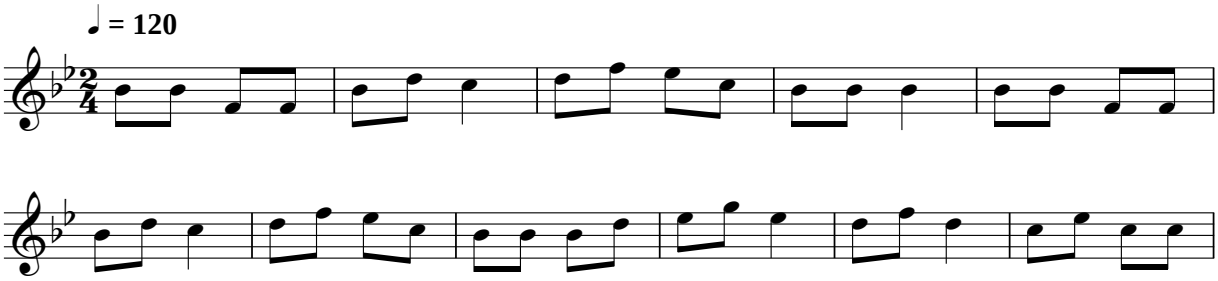

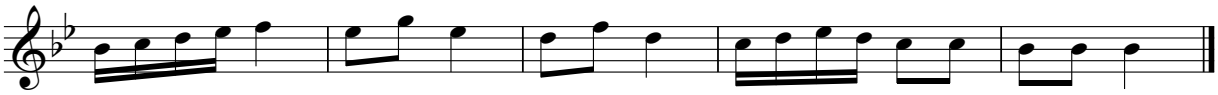

74. Polka „Mergaitė, kuri numirė” Įgrojo M.Laumikonis

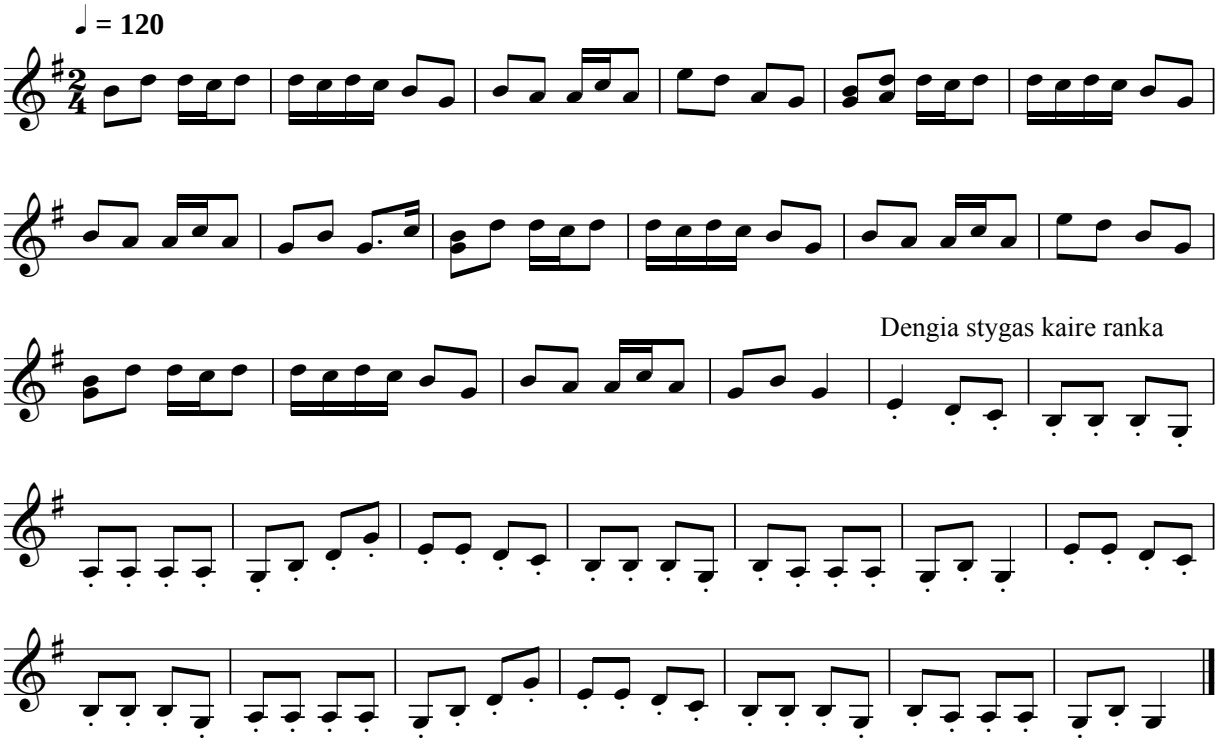

75. „Pjoviau šieną”

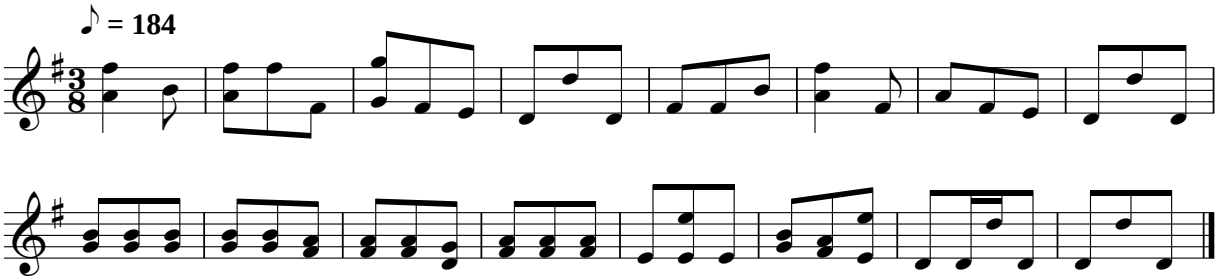

76. Polka

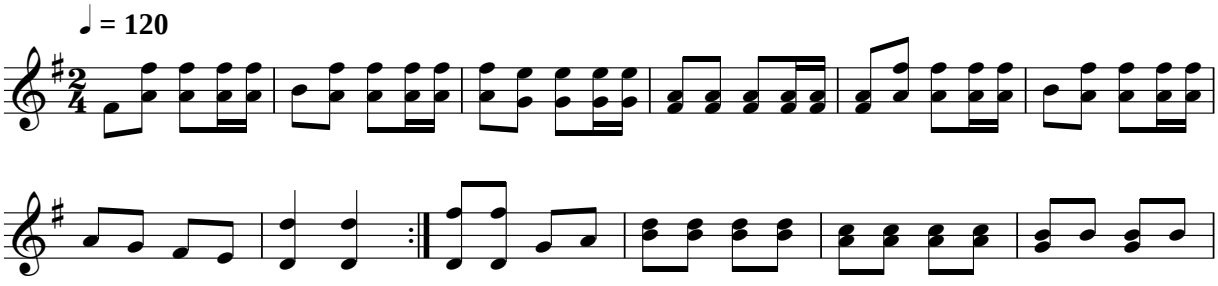

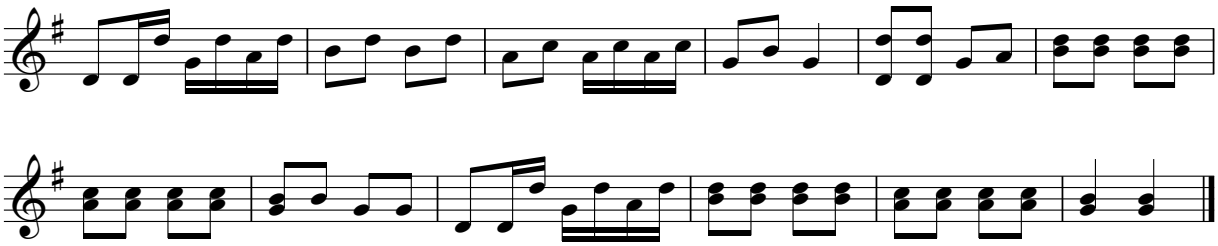

77. „Našlelis“

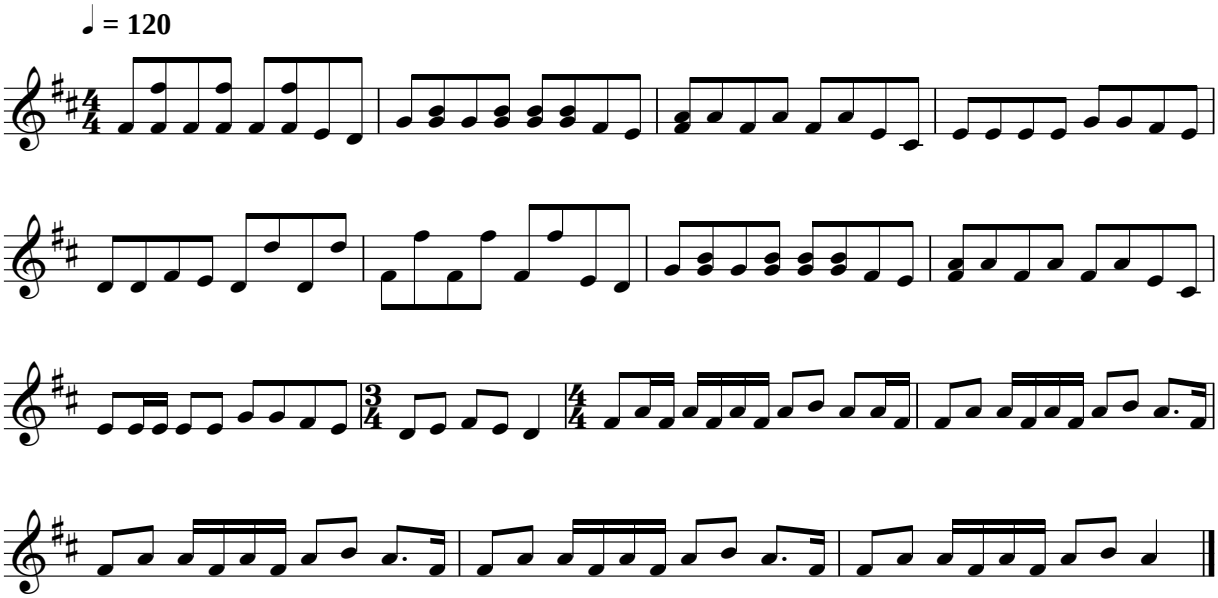

78. Maršas

Įgrojo W.Wolodkiewiczius

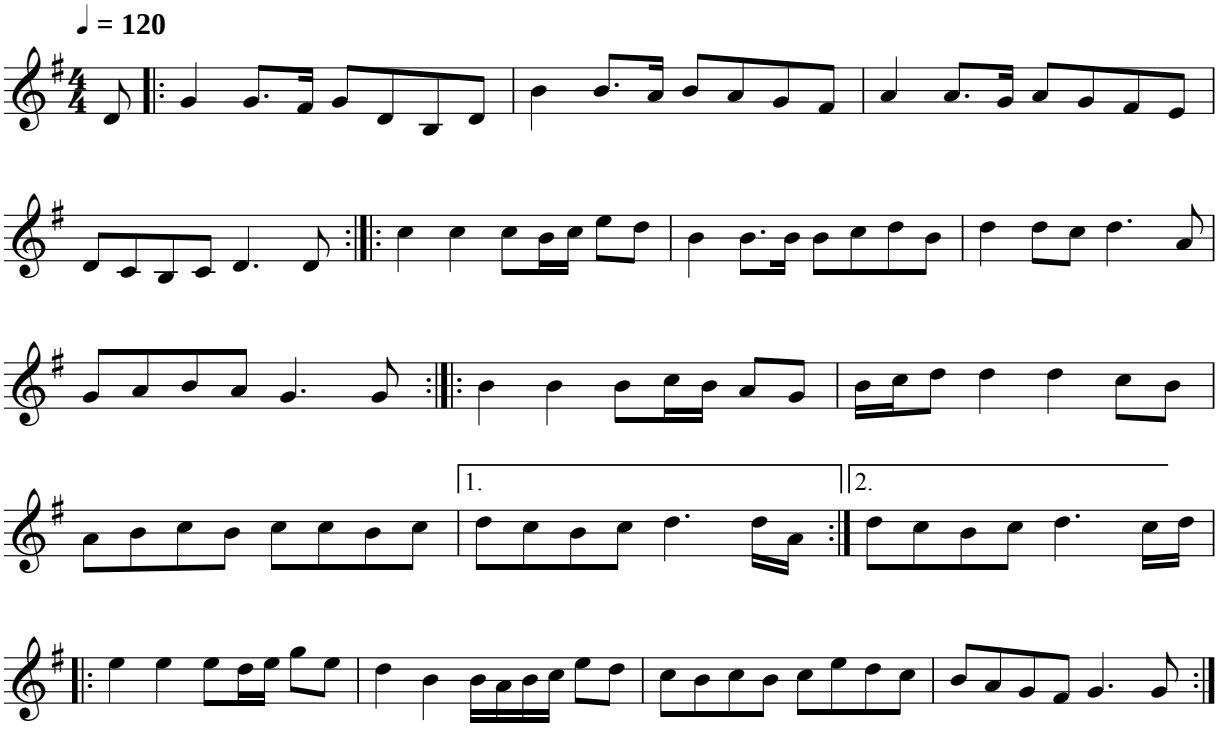

79. Polka

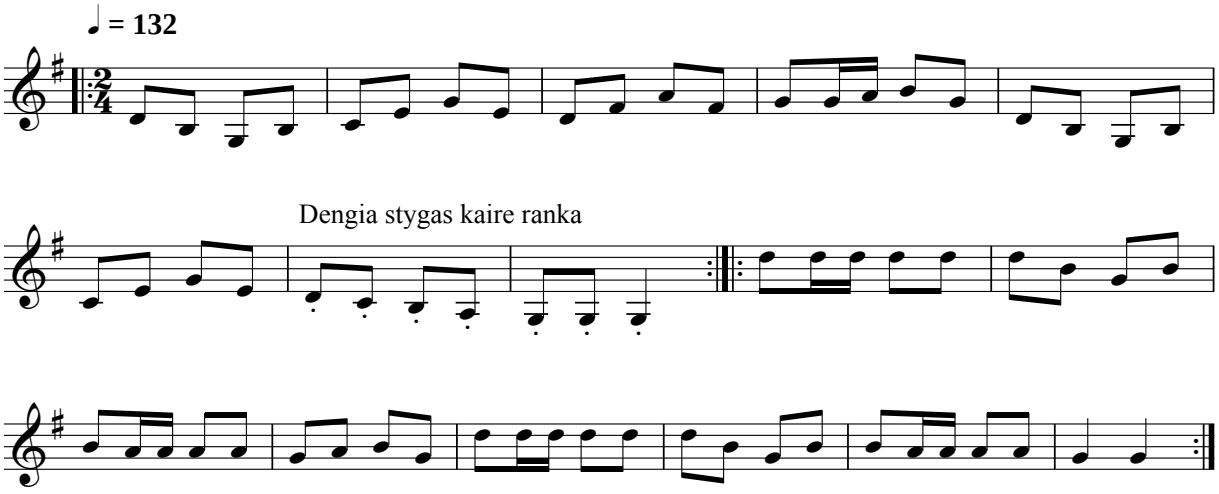

80. Daina „Karolina“ Įgrojo T.Winciukiewicz

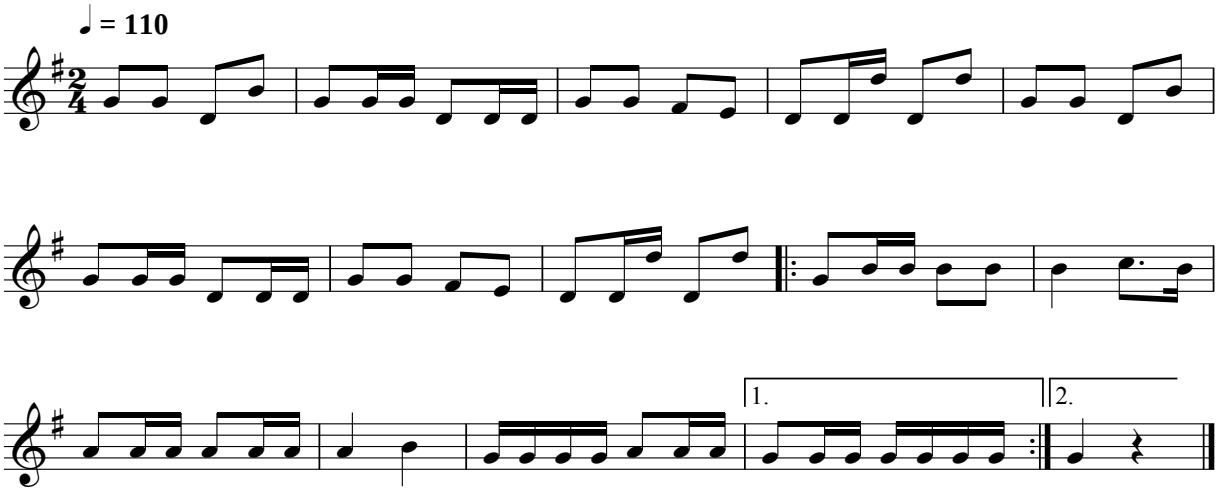

81. Krakoviakas

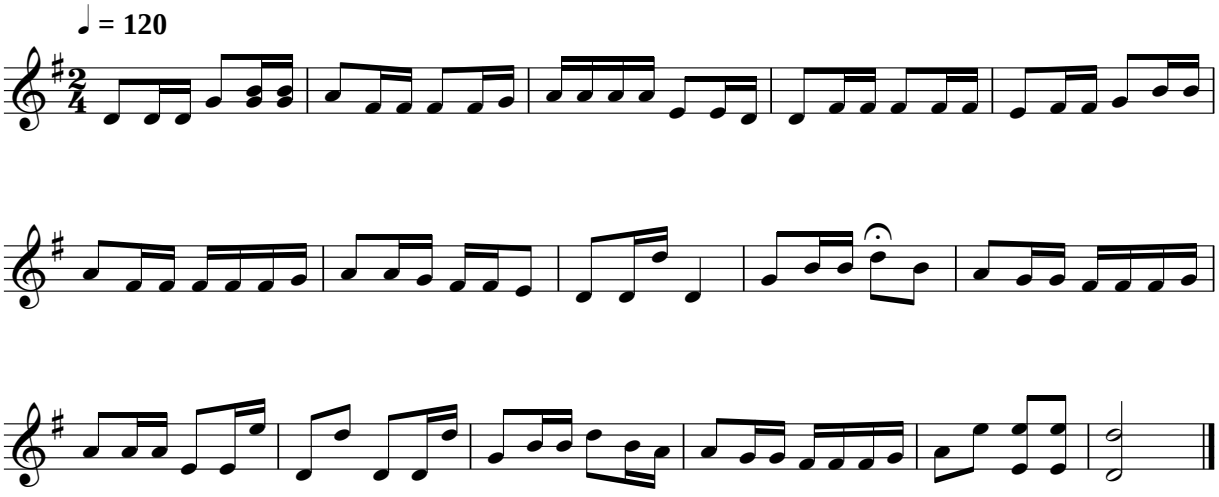

82. Polka

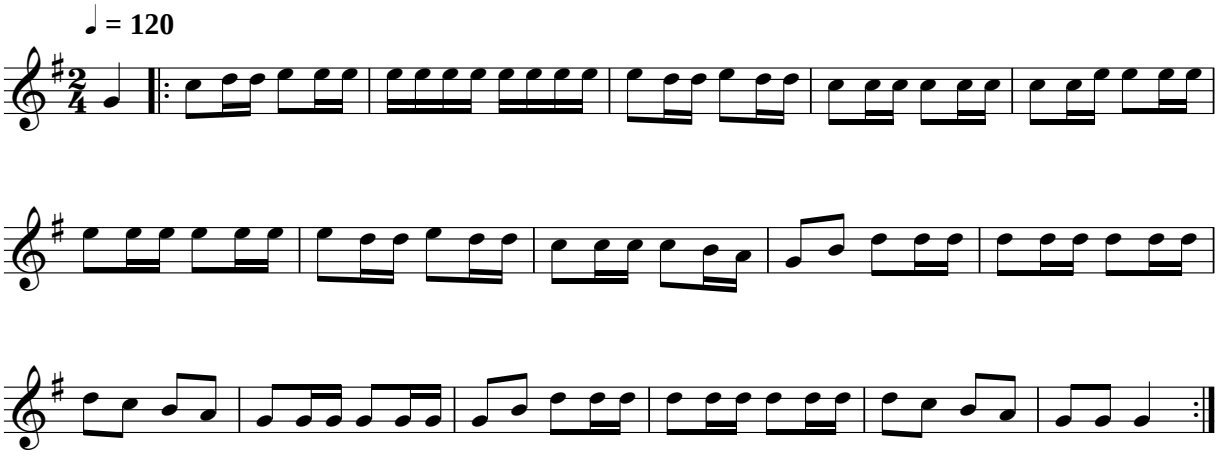

83. Mazurka

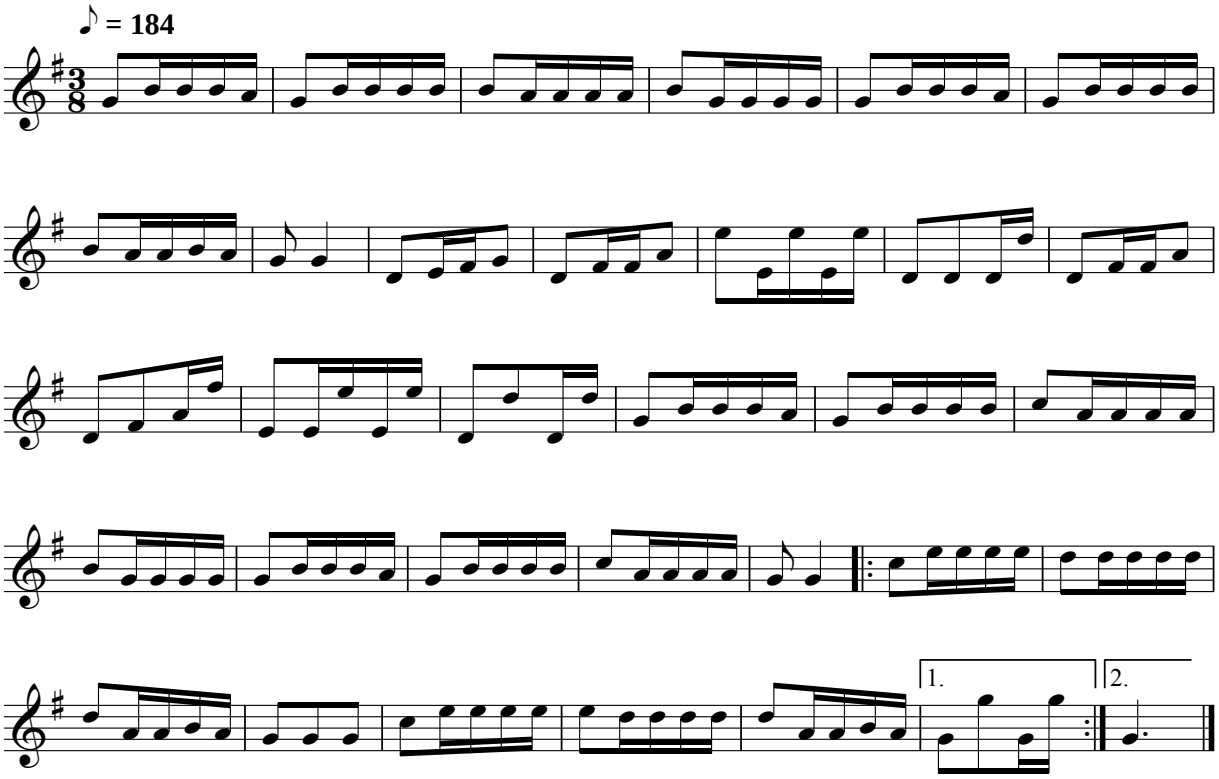

84. Maršas

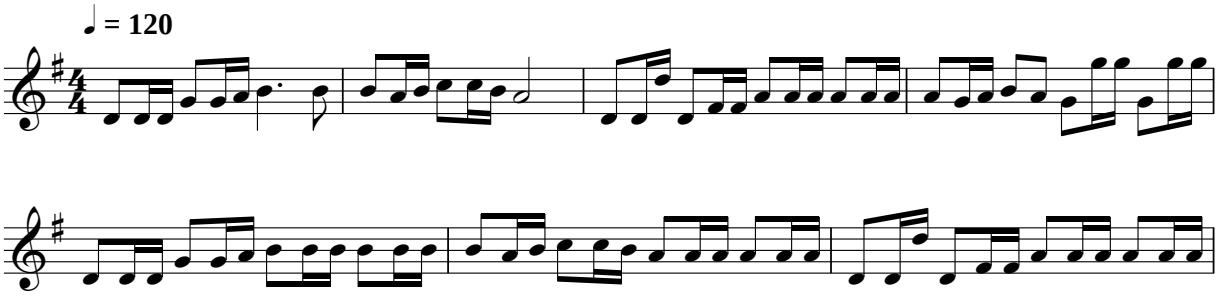

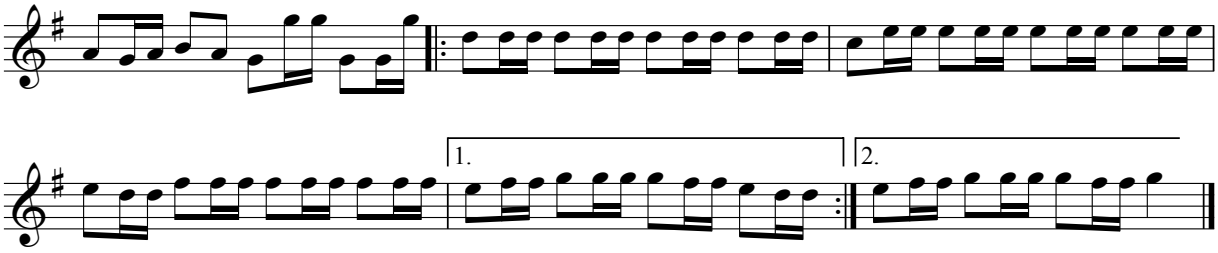

85. Mazurka Įgrojo P.Kačianowskis

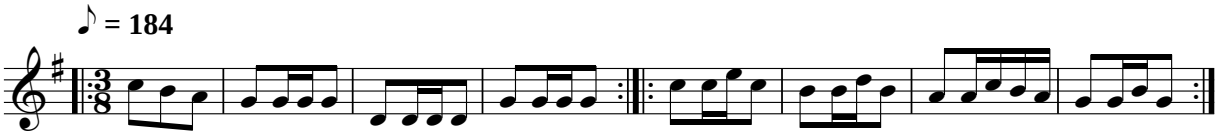

86. „Belaruska“ polka

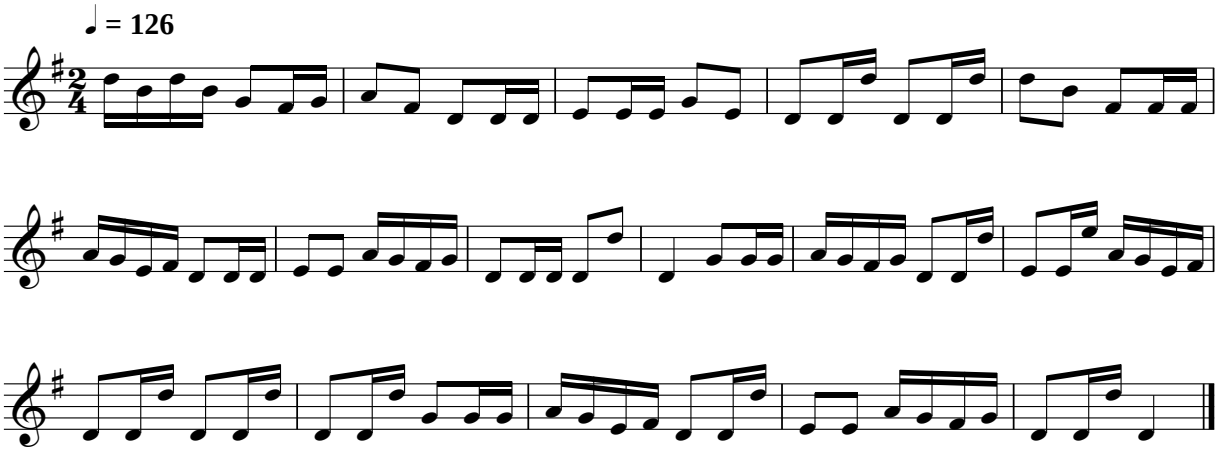

87. Polka

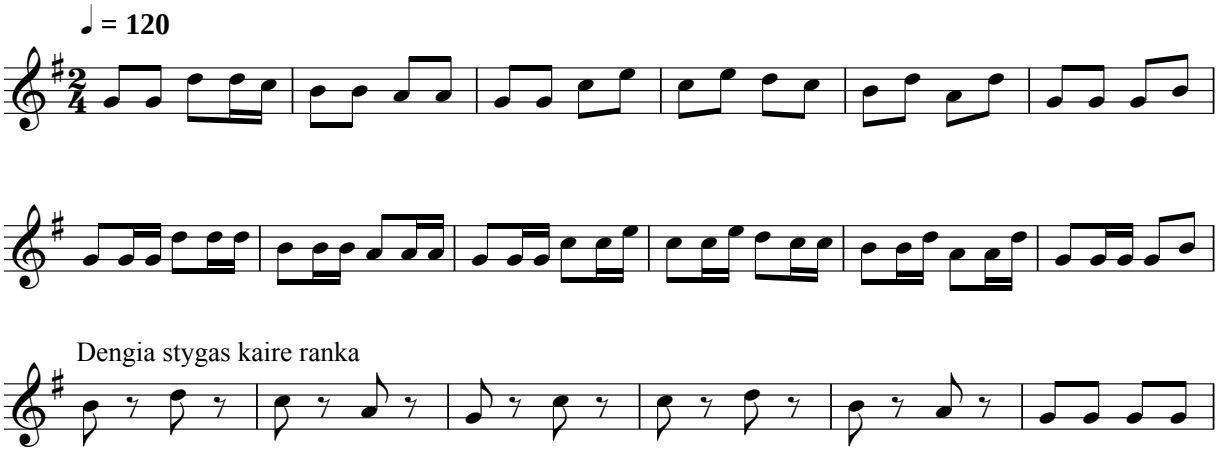

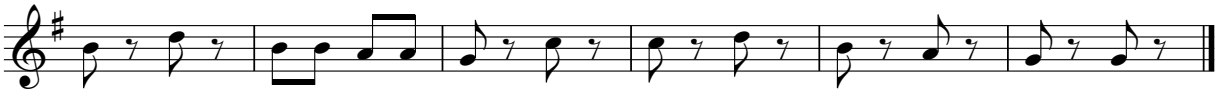

88. Velykų lalavimas „Zeliony jawor dąmbrawa“

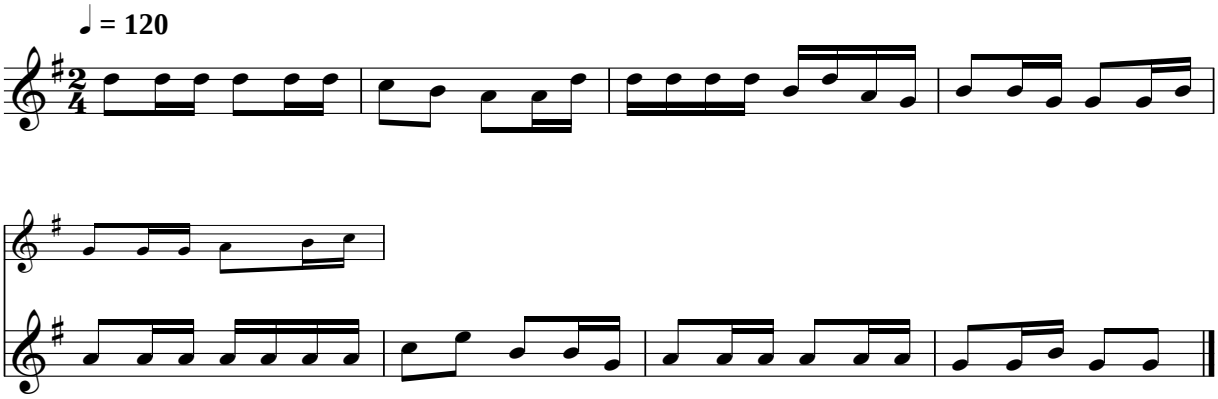

89. Mazurka

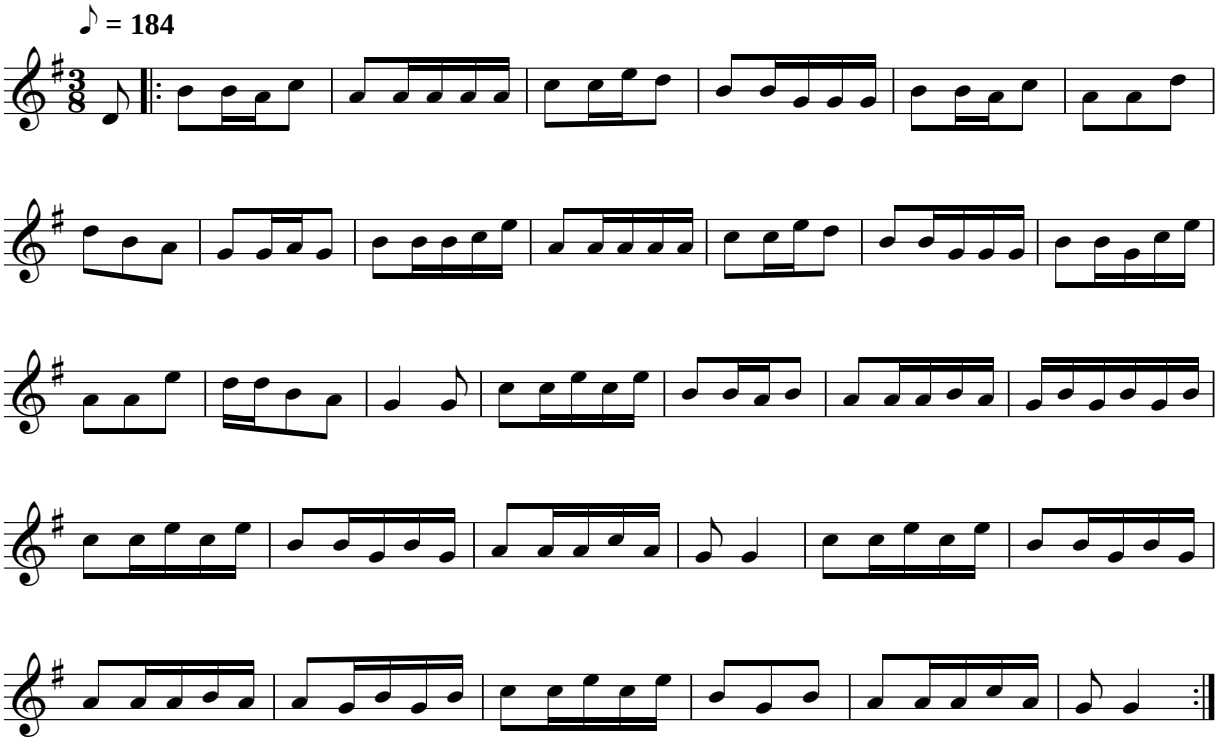

90. Polka

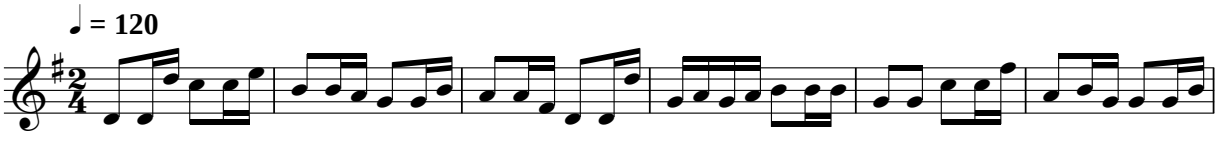

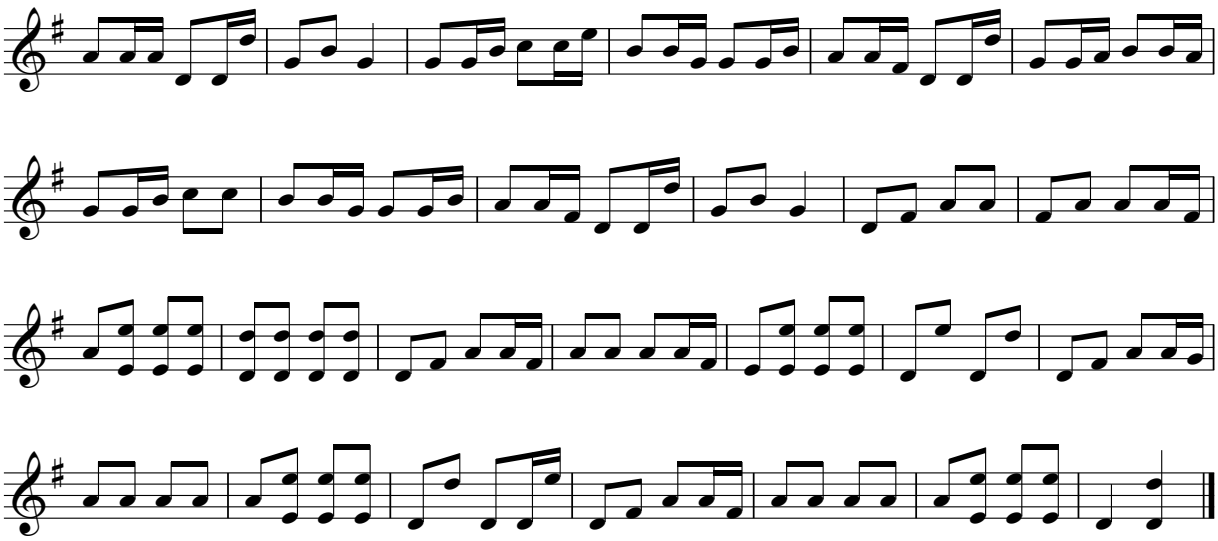

91. Polka

Įgrojo V.Svitojus

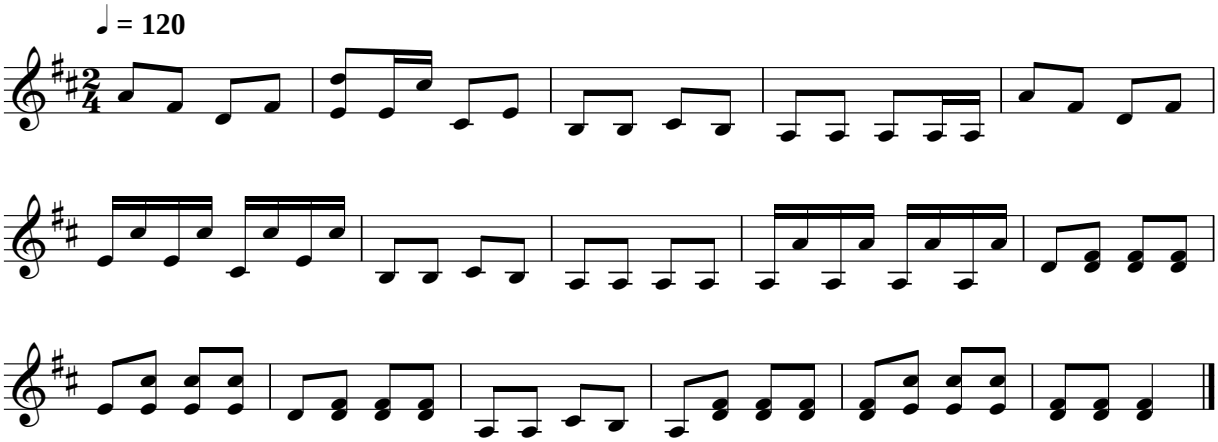

92. Polka

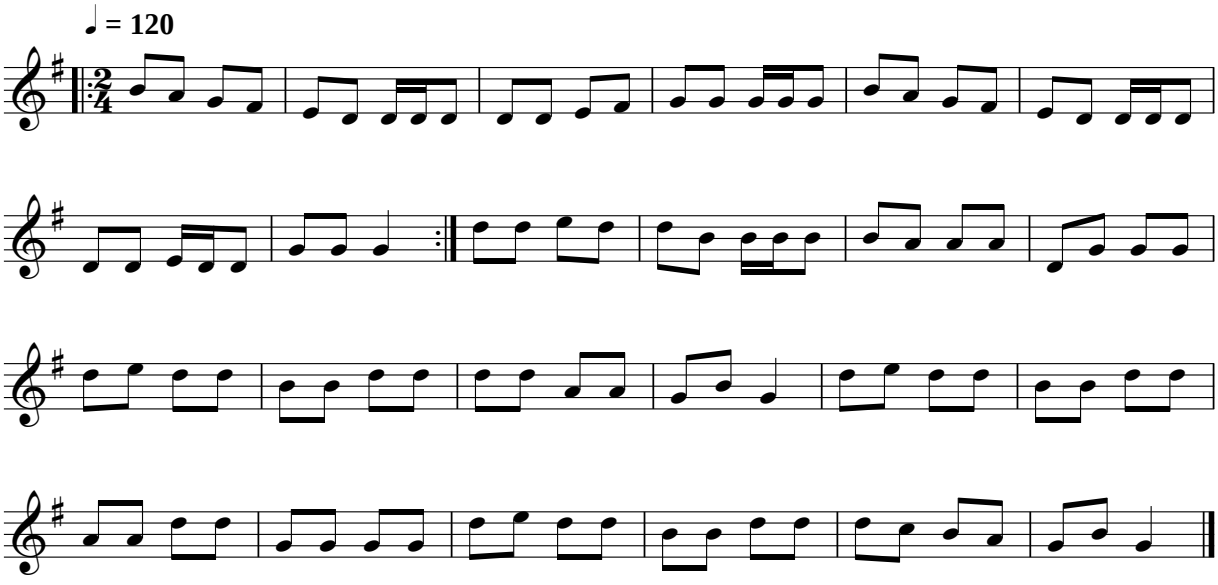

93. „Kazokas“ Įgrojo J.Gumbrys

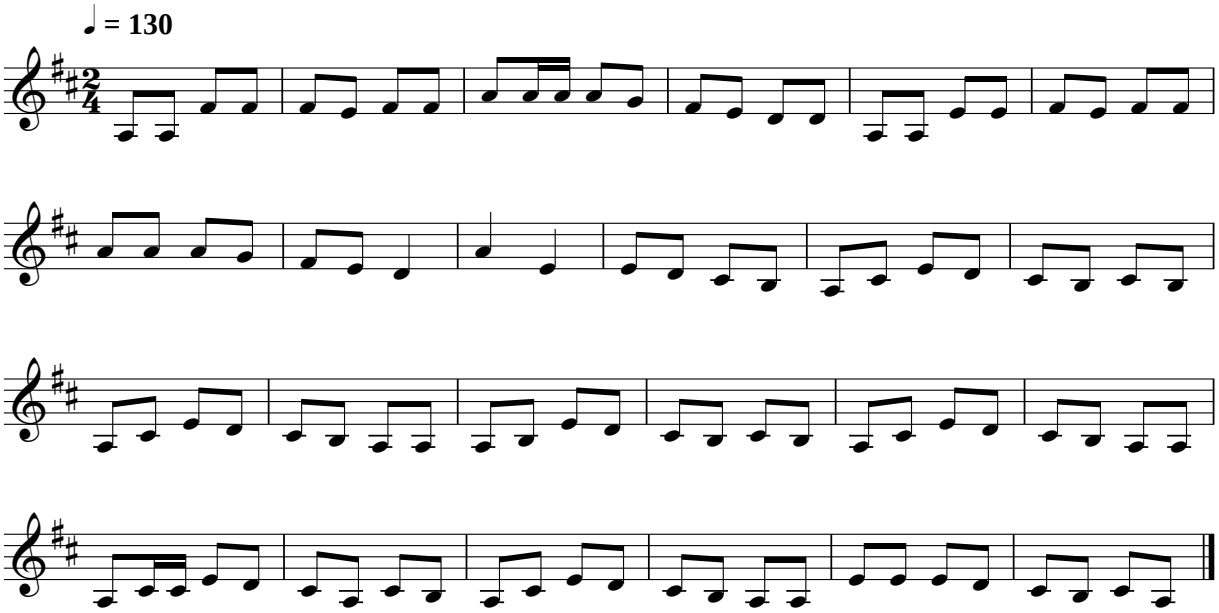

94. Velykų lalavimas „Skrido skrido du karveliai“

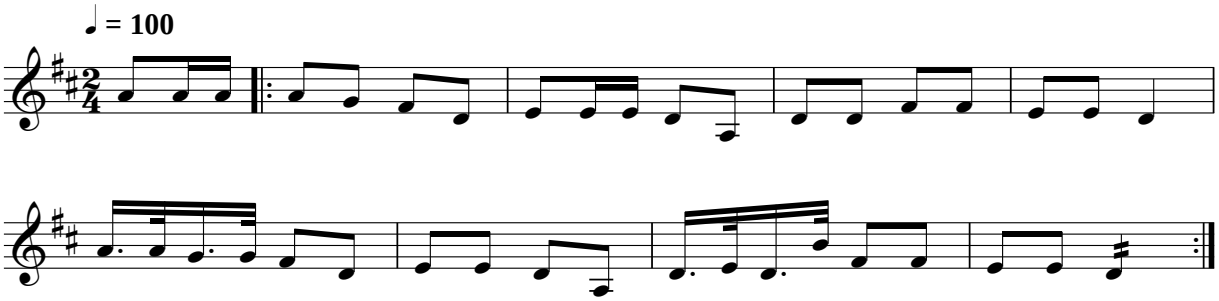

95. Velykų giesmė „Aleliuja linksma diena“

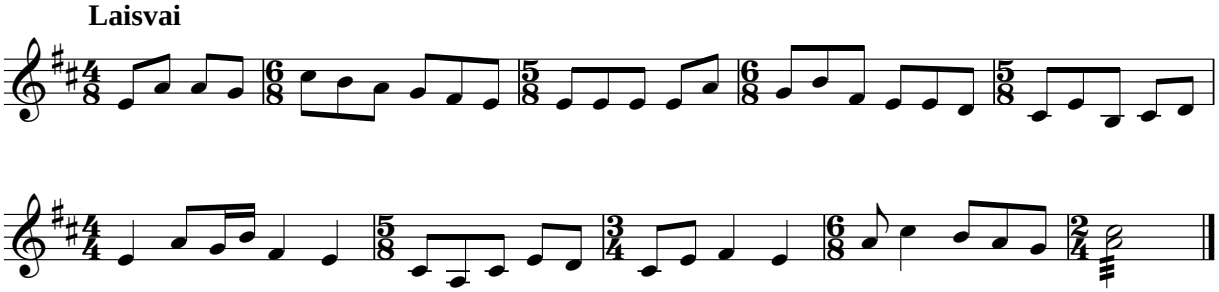

96. Polka „Ištekės Marceliūtė“ Įgrojo P.Kričena

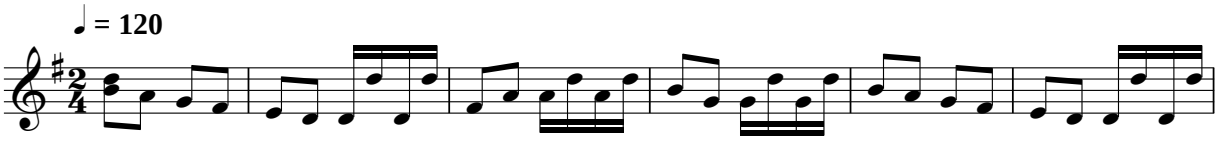

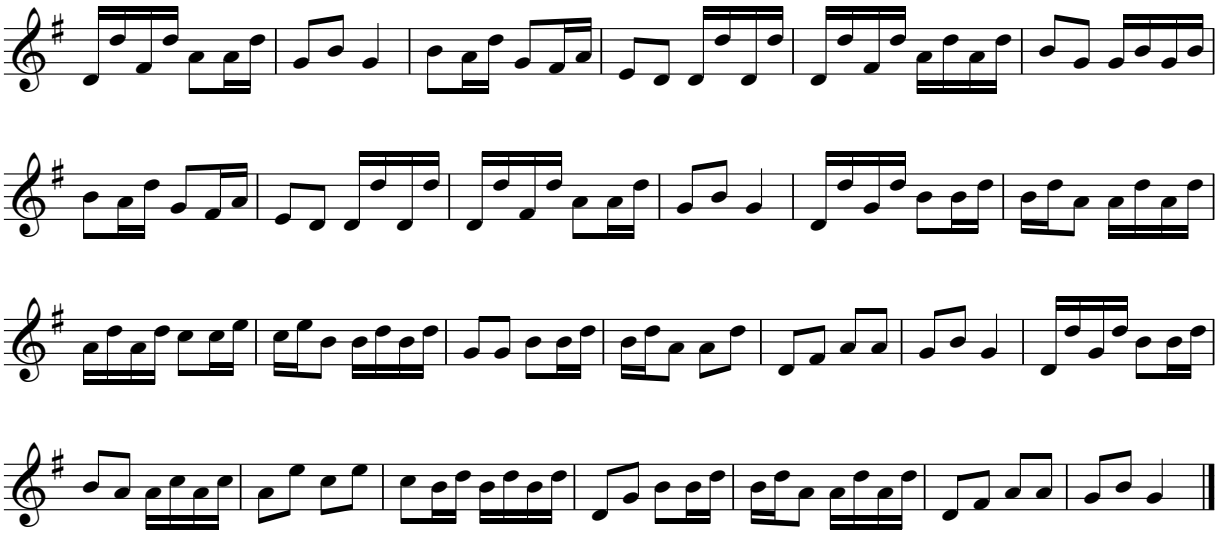

97. Polka Įgrojo G.Baltrūnas

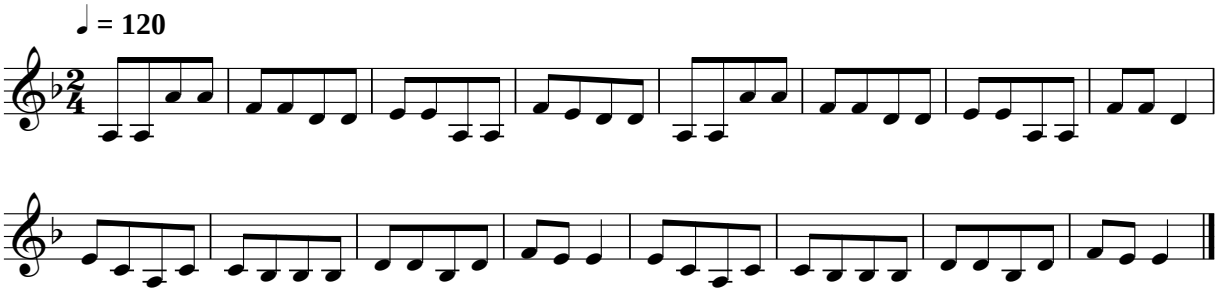

98. „Adomėlio“ polka Įgrojo S.Rumbutis

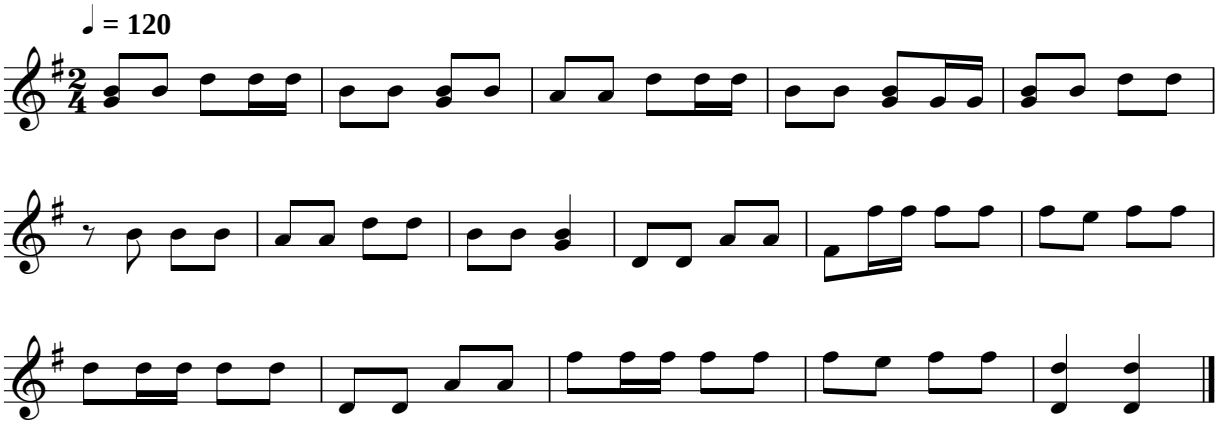

99. Polka Įgrojo S.Augulis

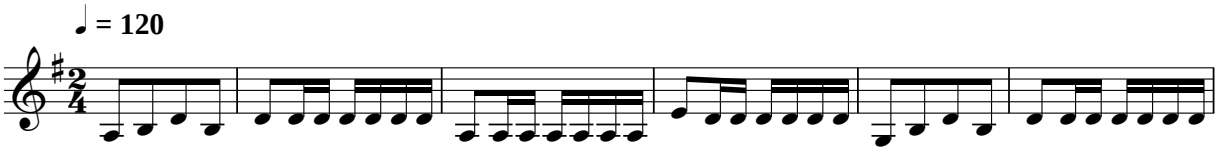

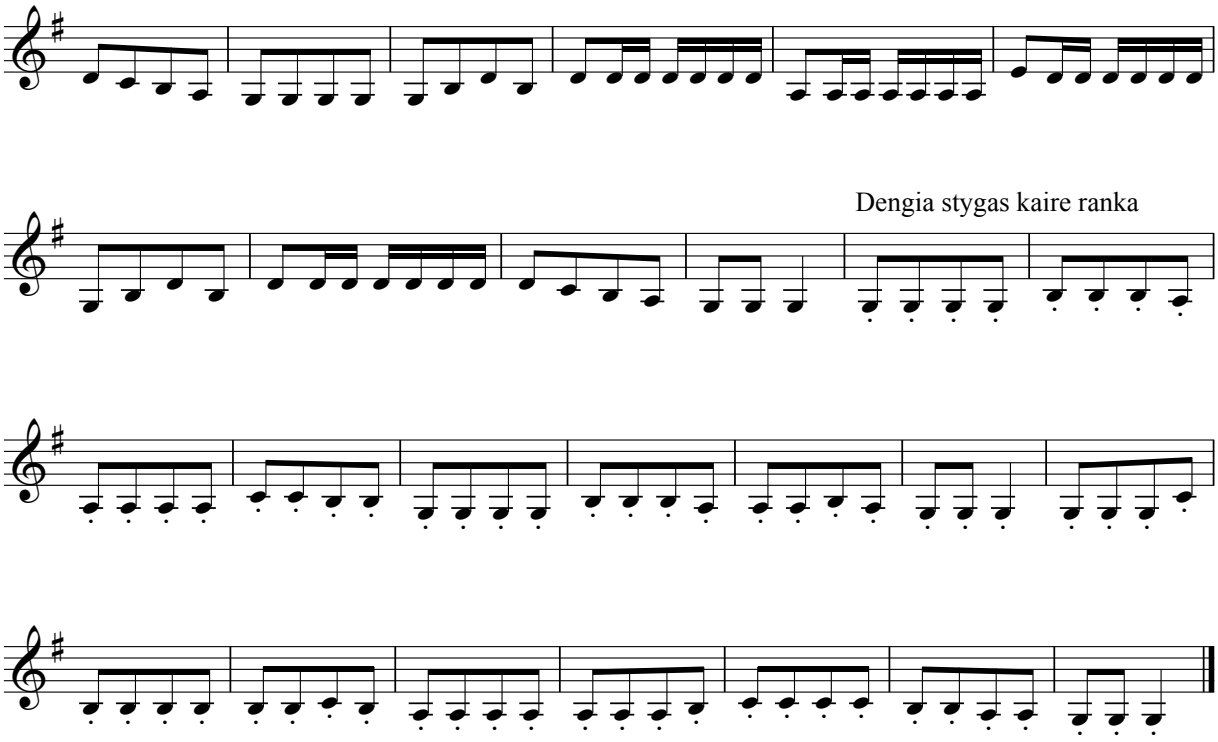

100. Valsas „Čigonų baronas“ Įgrojo J.Taraskiewiczius

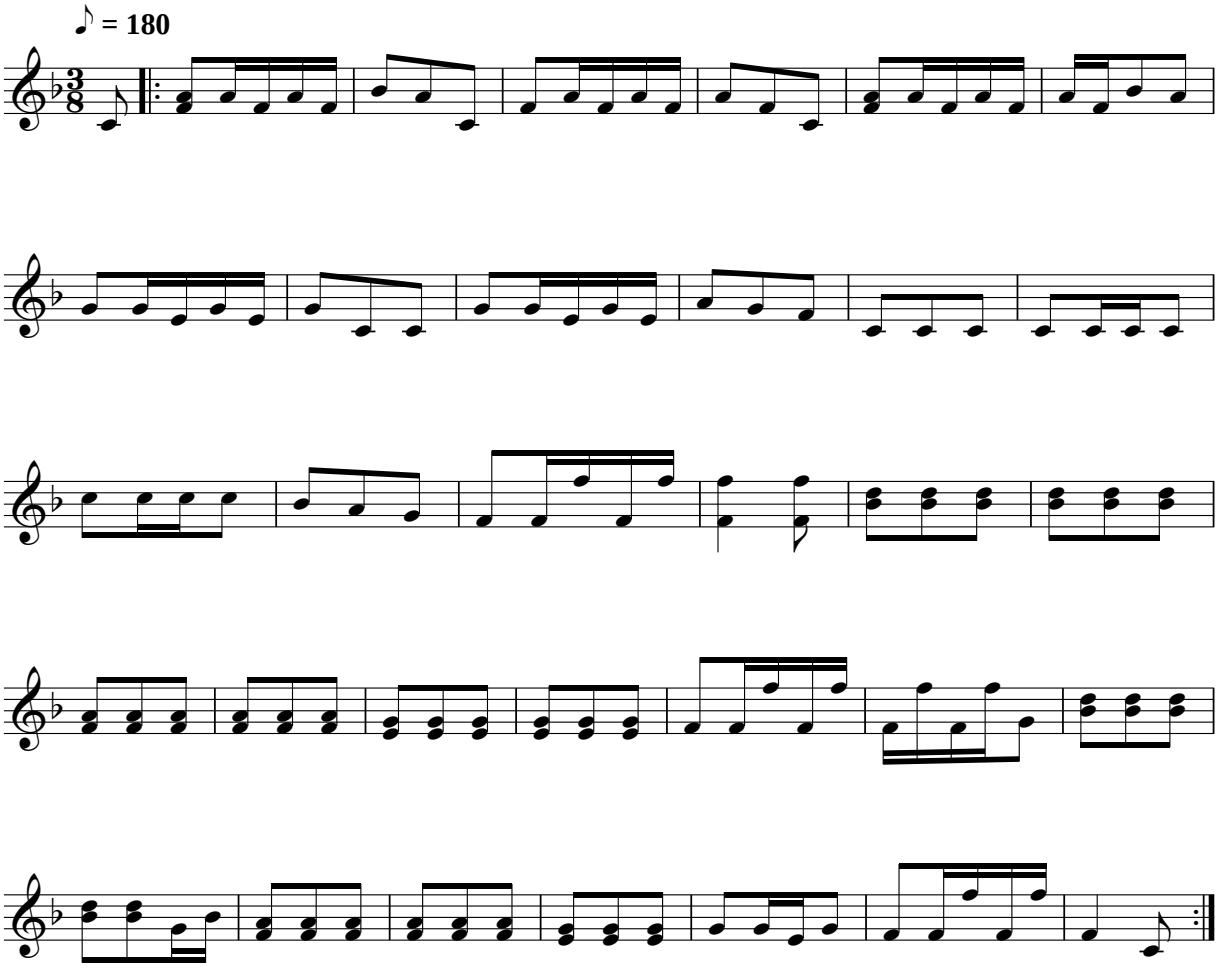

Pateikėjai

1. ***Jonas Lechovickas***, g. 1920 m., Gilūtų k., Mielagėnų sen., Ignalinos r. – 1–27 / LLKC archyvas;
2. ***Feliksas Lopinys***, g. 1919 m., Lazdinių k., Adutiškio sen., Švenčionių r. – 28–39 / MFA KLF 6007;
3. ***Vaclovas Kairys***, g. 1909 m., Adutiškis, Švenčionių r. – 40–49 / MFA KLF 6007;
4. ***Klemensas Pundys***, g. 1912 m., Kalveliškių k., Tverečiaus sen., Ignalinos r. – 50–63 / MFA KF 6007;
5. ***Jonas Špokas***, g. 1911 m., Vaidlionių vnk., Troškūnų sen., Anykščių r. – 64–73 / LTRF pl. 437;
6. ***Martynas Laumikonis***, g. 1911 m., Jūrė, Kazlų Rūdos sen., Marijampolės r. – 74–77 / MFA KLF 201;
7. ***Wladislawas Wolodkiewiczius***, Galgių k., Vilniaus r. – 78–79 / LLKC archyvas;
8. ***Tekle Wincukiewicz***, g. 1935 m., Eišiškės, Šalčininkų r. – 80–84 / LLKC archyvas;
9. ***Piotras Kačianovskis***, g. 1924 m., Antupių k., Rudaminos sen., Vilniaus r. – 85–90 / LLKC archyvas;
10. ***Kazimieras Vincentas Svitojus***, g. 1934 m., Žaliosios k., Kalvarijos sen., Marijampolės r. – 91–92 / MFA KLF 1502;
11. ***Ignas Gumbrys***, g. 1924 m., Vaikučių k., Ceikinių sen., Švenčionių r. – 93–95 / MFA 2006 m. DVD;
12. ***Petras Kričena***, g. 1937 m., Prelomčiškės k., Simno sen., Alytaus r. – 96 / MFA 2006 m. DVD;
13. ***Gasparas Baltrūnas***, g. 1902 m., Šileikių k., Obelių sen., Rokiškio r. – 97 / LTRF pl. 591;
14. ***Stasys Rumbutis***, g. 1954 m., Ramoniūnų k., Adutiškio sen., Švenčionių r. – 98 / MFA 2006 m. DVD;
15. ***Stasys Augulis***, g. 1916 m., Rimdžiūnų k., Gervėčių ap., Astravo r. Baltarusija – 99 / MFA 2006 m. DVD;
16. ***Josifas Taraskiewiczius***, g. 1939 m., Mickūnų k., Vilniaus r. – 100 / LLKC archyvas.

Lietuvių liaudies instrumentinė muzika

MUZIKA CIMBOLAMS

Sudarytojas Evaldas Vyčinas
Redaktorius Arūnas Lunys
Natografas Arvydas Adamonis
Kalbos redaktorė Renata Radavičiūtė
Viršelio dailininkė Audronė Lasinskienė

Lietuvos liaudies kultūros centras 2012 m. ─ 42 p.

www.lnkc.lt